

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNA YÖNELİK TMS
VE TFRS'LERİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN
(TFRS 10) İNCELENMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK
UYGULAMALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökay YURDAKUL

Balıkesir-2017

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNA YÖNELİK TMS
VE TFRS'LERİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK
İNCELENMESİ VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN
(TFRS 10) İNCELENMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK
UYGULAMALAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gökay YURDAKUL

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Burcu İŞGÜDEN KILIÇ**

Balıkesir-2017

T.C.

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ONAYI

Enstitümüzün İşletme Anabilim Dalı'nda 201412507006 numaralı Gökay YURDAKUL' un hazırladığı 'Mali Tabloların Konsolidasyonuna Yönelik TMS ve TFRS' lerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi ve Konsolide Finansal Tabloların (TFRS 10) İncelenmesine İlişkin Örnek Uygulamalar' konulu YÜKSEK LİSANS tez ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 17.02.2017 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan; Prof. Dr. Hüseyin AKAY İmza.....

Balikesir Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

Üye; Doç. Dr. Hasan AYDIN OKUYAN İmza.....

On Yedi Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

Üye; Yrd. Doç. Dr. Burcu İŞGÜDEN KILIÇ (Danışman) İmza.....

On Yedi Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

07.03/2017

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Halil İbrahim Şahin

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması finansal piyasalar içindeki büyük grup işletmelerinin düzenlemiş oldukları konsolide finansal tabloların ilke ve yöntemlerini belirleyen TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı' nın incelenmesine yönelik olarak yazılmıştır.

Öncelikle bu tezi hazırladığım süre boyunca, gerekli yönlendirmeleri yaparak, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan, bana ayırdığı zaman ve verdiği büyük destekler için danışmanım ve değerli hocam Sn. Yrd. Doç. Dr. Burcu İşgüden KILIÇ' a, tez jürisinde yer alarak bu çalışmamın mutlak olarak destek sağlayan değerli hocalarıma ve bu süreçte vizyonumu genişleten tüm değerli hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca yalnızca bu çalışmamda değil daima sabrını, desteğini ve ilgisini benden esirgemeyen en başta annem İlknur YURDAKUL, babam Adnan Yurdaer YURDAKUL, abim Berkay YURDAKUL ve eşi Derya YURDAKUL olmak üzere değerli aileme de en içten teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

MALİ TABLOLARIN KONSOLİDASYONUNA YÖNELİK TMS VE TFRS'LERİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ VE KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR STANDARDININ (TFRS 10) İNCELENMESİNE İLİŞKİN ÖRNEK UYGULAMALAR

YURDAKUL, Gökay

Yüksek Lisans, İşletme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Burcu İşgüden KILIÇ

2017, 111 Sayfa

Konsolide finansal tablolar, ayrı tüzel kişiliklere sahip olan ve bir şirketler grubunu oluşturan işletmelerin aktiflerinin, pasiflerinin, gelirlerinin, giderlerinin, özkaynaklarının ve nakit akışlarının ana şirketin finansal tabloları ile birleştirilmesi ile oluşturulan ve sanki tek bir işletmeye aitmiş gibi sunulan finansal tablolardır. Konsolide finansal tablolar sayesinde, yatırımcılar şirketler topluluğunun ekonomik, finansal yapısı ve faaliyet sonuçları hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Burada bir şirketi edinen yani satın alan işletmeye 'ana ortaklık', edinilen yani satın alınan işletmeye ise 'bağlı ortaklık' adı verilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10 'Konsolide Finansal Tablolar Standardı' nı ayrıntılı bir şekilde incelemek, grup şirketlerinin kendi aralarında yapmış oldukları işlemlerin Konsolide finansal tablolara nasıl yansıdığını dikkate almak ve bu tablolarını ne şekilde düzenlendiği konusunda bilgi verilerek, uygulama örnekleri aracılığıyla bu standardı açıklamaktır.

Ayrıca bu çalışmada, TFRS 10 standardı ile bu standarttan önce konsolidasyon konusunun ele alındığı Türkiye Muhasebe Standardı 27 Bireysel Finansal Tablolar ile konsolide finansal tablolar konusunda literatürde sıklıkla rastlanan 'şerefiye' kavramının ele alındığı Türkiye Finansal Raporlama Standardı 3 İşletme Birleşmeleri standardının TFRS 10 ile bağlantısı açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konsolidasyon, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, Ana Ortaklık, Bağlı Ortaklık, Eliminasyon

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF TAS VE TFRS FOR CONSOLIDATION OF FINANCIAL STATEMENTS AND MODEL PRACTICES FOR ANALYSIS OF STANDARDS FOR CONSOLIDATED FINANCIAL STATEMENTS (TFRS 10)

YURDAKUL, Gökay

M. Sc., Business Administration Department

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Burcu İşgüden KILIÇ

2017, 111 Pages

Consolidated financial statements are the financial tables that are formed by combining the assets, liabilities, incomes, expenses, equity and cash flows of the companies that have separate legal entities but forming a group of companies with the financial statements of the parent company and such financial statements are presented in a manner that they belong to a single company. Thanks to the consolidated financial statements, investors can have information about the economic, financial structure and operating results of the group of companies. Here, the acquiring company, i.e. the company purchasing the other, is called the 'parent company' and the acquired business is called the 'subsidiary'.

This study aims to examine in detail the Turkish Financial Reporting Standard 10 'Consolidated Financial Statements Standards', to take into account how the group companies' transactions among themselves are reflected in the Consolidated Financial Statements and to explain these standards through applied practices by providing information on how these tables are composed.

Besides, this study explains TFRS 10 standards and the connection between TFRS 10 and the Turkish Accounting Standard 27 Individual Financial Statements, which used to deal with the subject of consolidation before such standards, and the Turkish Financial Reporting Standard 3 Business Merger Standards, which discusses the concept of "goodwill" which is frequently encountered in the literature regarding consolidated financial statements.

Key words: Consolidation, TFRS 10 Consolidated Financial Statements, Parent Company, Subsidiary, Elimination.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x

1. GİRİŞ

1.1. Amaç	1
1.2. Kapsam.....	2
1.3. Yöntem	2

2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Konsolidasyon İle İlgili Temel Kavramlar	3
2.1.1. Konsolidasyon ve Konsolide Finansal Tablo Kavramları	3
2.1.2. Holding Kavramı.....	4
2.1.3. Ana Ortaklık Kavramı.....	5
2.1.4. Bağlı Ortaklık Kavramı.....	5
2.1.5. İştirak Kavramı	6
2.1.6. İş Ortaklıkları Kavramı	6
2.1.7. Konsolidasyonla İlişkili Diğer Kavramlar	7
2.2. Konsolide Finansal Tablolara Duyulan İhtiyaç.....	7
2.3. Finansal Tabloların Konsolide Düzenlenme Amaçları.....	8
2.4. Konsolide Finansal Tabloların Düzenleme Esasları	9
2.5. Konsolide Finansal Tabloların Sınırları.....	12
2.6. Konsolide Bilanço	13
2.6.1. Konsolide Bilanço Kavramı.....	13
2.6.2. Konsolide Bilanço Düzenleme Esasları	14
2.7. Konsolide Gelir Tablosu	16
2.7.1. Konsolide Gelir Tablosu Kavramı	16
2.7.2. Konsolide Gelir Tablosu Düzenleme Esasları	17

2.8. Konsolide Finansal Tablo Dipnotları	18
2.9. Konsolide Finansal Tablolara İlişkin Düzenlemeler	19
2.10. Konsolidasyon Yöntemleri.....	20
2.10.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi	22
2.10.2. Oransal Konsolidasyon Yöntemi	27
2.10.3. Özkaynak Yöntemi	30
3. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARLA İLGİLİ TMS VE TFRS'LER	
3.1. Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi	32
3.2. TMS 1: Finansal Tabloların Sunuluşu	35
3.2.1. Standart Kapsamında Düzenlenen Finansal Tablolar ve Temel Özellikleri	36
3.2.2. Finansal Tablolara İlişkin Genel Kurallar	37
3.2.3. Finansal Durum Tablosunun Sunulmasına Yönelik Yapılan Düzenlemeler.....	40
3.2.4. Finansal Durum Tablosu Hesap Sınıfları	41
3.2.4.1. Dönen Varlıklar.....	42
3.2.4.2. Duran Varlıklar	43
3.2.4.3. Kısa Vadeli Borçlar.....	43
3.2.4.4. Uzun Vadeli Borçlar	43
3.2.5. Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	44
3.2.6. Kapsamlı Gelir Tablosunda Sunulacak Bilgiler.....	44
3.3. TFRS 3: İşletme Birleşmeleri Standardı	45
3.3.1. Standardın Amacı.....	45
3.3.2. Standardın Kapsamı	45
3.3.3. Tanımlar	46
3.3.4. Genel Bilgiler.....	47
3.4. TFRS 11: Müşterek Anlaşmalar Standardı	51
3.4.1. Amaç ve Kapsam	51
3.4.2. Tanımlar	51
3.4.3. Müşterek Anlaşma Türleri	53
3.4.4. Müşterek Anlaşma Taraflarının Finansal Tabloları	53
3.5. TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar Standardı	54
3.5.1. Tanımlar	55
3.5.2. Bireysel Finansal Tabloların Hazırlanması	56
3.5.3. Dipnotlarda Açıklanacak Bilgiler	56
3.6. TMS 28: İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı ...	57

3.6.1. Standartta Kullanılan Önemli Tanımlar	58
3.6.2. İştirak Kavramı	59
3.6.3. İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi	59
3.6.3.1. Özkaynak Yöntemi	60
3.6.3.2. Maliyet Yöntemi	61
3.6.4. Bireysel Finansal Tablolar	61
4. TFRS 10 KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR STANDARDI	
4.1. Amaç	64
4.2. Kapsam	64
4.3. Tanımlar	65
4.4. Kontrol	66
4.5. Güç	67
4.6. Getiriler	68
4.7. Güç ile Getiriler Arasındaki İlişki	68
4.8. Muhasebeleştirme İlkeleri	69
4.8.1. Konsolidasyon İşlemleri	69
4.8.2. Ölçme ve Potansiyel Oy Hakları	69
4.9. Kontrol Gücü Olmayan Paylar	70
4.10. Kontrolün Kaybı	70
4.11. Konsolide Finansal Tablo Hazırlamak Zorunda Olmayan İşletmeler ..	71
4.12. Konsolide Finansal Tablo Hazırlaması Yasak Olan İşletmeler	72
4.13. TFRS 3 ile TFRS 10 Standartları Arasındaki İlişki	72
4.14. Kontrolün Değerlendirilmesi	74
4.15. TMS 27 ile TFRS 10 Standartları Arasındaki İlişki	75
5. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİNE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR	
5.1. Konsolidasyon İşlemleri	83
5.1.1. Raporlama Tarihi	83
5.1.2. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanması	83
5.2. 1.Uygulama	84
5.3. 2. Uygulama	88
5.4. 3. Uygulama	94
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	
6.1. Sonuç	102

6.2. Öneriler	104
KAYNAKÇA	107

KISALTMALAR LİSTESİ

IAS – UMS : Uluslararası Muhasebe Standardı

IASB: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

IASC: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi

IFAC: Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu

IFRS – UFRS : Uluslararası Finansal Raporlama Standardı

KGK: Kamu Gözetimi Kurumu

TFRS: Türkiye Finansal Raporlama Standardı

TMS: Türkiye Muhasebe Standardı

1. GİRİŞ

Global piyasalar içerisinde büyük çaplı işletmelerin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bunun sonucunda piyasalardaki işletmeler sürekli bir şekilde büyümeye ihtiyaç duymaktadırlar.

Finansal tablo kullanıcıların bu işletmeler hakkında karar verebilmeleri için ise bu işletmelerin finansal tablolarına ihtiyaçları vardır. Ancak topluluk şirketlerinin finansal yapıları hakkında net bir bilgi sahibi olabilmek için konsolide finansal tablolara ihtiyaç duyulmaktadır. Konsolide finansal tablolar sayesinde grubun bireysel tabloları farklı işlemlerden geçirilerek ayrıca en önemlisi tek bir finansal tablo haline getirilerek finansal tablo kullanıcılarına sunulmaktadır.

Bu nedenle finansal tablo kullanıcıları açısından konsolide finansal tabloların önemi büyüktür. Bu tablolar aracılığı ile kullanıcılar ilgili işletmeye yatırım yapma konusunda ve şirketin finansal durumu hakkında değerlendirme imkanı bulmaktadırlar. Burada grup şirketi olarak; grup, bir ana ortaklık ile bağlı ortaklıkları ve eğer varsa iştirakleri ile iş ortaklıklarından meydana gelmektedir.

Burada grup içerisindeki her işletme kendi bireysel tablolarını düzenlemektedir. Fakat bu bireysel tabloları inceleyerek grup şirketinin tamamının finansal performansı hakkında net bir görüşe sahip olunamaz. Bu tabloların muhasebe ve raporlama standartları dikkate alınarak birleştirilip düzenlenmesi gerekir. Bu ise konsolide finansal tablolar aracılığı ile olur.

Grup şirketi meydana getiren bütün işletmelerin finansal ve faaliyet sonuçları, ana ortaklık tarafından düzenlenen konsolide finansal tablolarda sunulmaktadır. Bu sayede işletme topluluğunun finansal durumu hakkında fikir sahibi olunabilmektedir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, konsolide finansal tablolara ilişkin TMS ve TFRS'lerin incelenmesi ve TFRS 10 'Konsolide Finansal Tablolar' standardı dikkate alınarak sunulan konsolide finansal tabloların ne şekilde düzenlendiği konusunun ele alınmasıdır. Tez çalışması dört bölümden meydana gelmektedir.

1.2. Kapsam

Tez çalışmasının birinci bölümünde, konsolidasyon kavramı açıklanmaya çalışılmış ve bu kavramla ilgili olarak temel bazı konulara yer verilerek, konsolide finansal tablo kavramı üzerinde durulmuştur. Konsolide finansal tabloların düzenlenme esasları, amaçları ve türleri açıklanarak, konsolide finansal tabloları hakkında yapılan düzenlemelere yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı ile ilgili olan Türkiye Finansal Raporlama Standartları ile Türkiye Muhasebe Standartları üzerinde durulmuş ve bu standartların temel ilkeleri açıklanmıştır. Daha sonra TFRS 10 ile yakın ilişkisi bulunan standartların bu ilişkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, tezin temel konusunu oluşturan TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'nın ilkeleri ve yöntemleri açıklanmış, bu standart doğrultusunda konsolide finansal durum tablolarının hazırlanmasına yönelik olarak temel örneğe yer verilmiştir.

1.3. Yöntem

Tez çalışmasının yöntem bölümünde örnek olay incelemesine yer verilmiştir. Buna yönelik olarak çalışmasının beşinci bölümünde TFRS 10 dikkate alınarak düzenlenmesi gereken konsolide finansal durum tablolarına yönelik olarak üç adet uygulama örneğine yer verilmiştir. Son bölümde ise bu örnek uygulamalara ait sonuç ve değerlendirmeler açıklanmıştır.

2. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bu bölümde konsolidasyon ve konsolide finansal tablo kavramları ile bu kavramlarla ilgili temel açıklamalara yer verilerek konsolide finansal tablo türleri ve bu tablolarla ilgili olarak yapılan düzenlemeler açıklanacaktır.

2.1. Konsolidasyon İle İlgili Temel Kavramlar

Konsolide finansal tabloların ve konsolidasyon kavramlarının anlaşılabilmesi, diğer kavramlar ile karışmasını engellemek için öncelikle bunlarla ilgili bazı kavramlar açıklanmalıdır. Burada açıklanacak olan kavramlar, konsolidasyon, konsolide finansal tablo, iş ortaklıkları, ana ortaklık, bağlı ortaklık, iştirakler gibi kavramlardır.

2.1.1. Konsolidasyon ve Konsolide Finansal Tablo Kavramları

Bir önceki bölümde belirtildiği gibi işletmelerin faaliyet dönemlerine yönelik olan finansal ve ekonomik sonuçlarına ulaşılmasını finansal tablolar sağlamaktadır. Bir işletmenin belirli bir dönemdeki işlemlerinin ve yapılan çalışmalarının finansal bir özetini işletme ilgililerine aktarmak ve bu kişilerin örgüt hakkında ayrıntılı bir bilgiye sahip olmaları için finansal tablolar hazırlanmaktadır. Bu nedenle konsolide finansal tablolar da finansal tablolar gibi aynı amaca yönelik olarak hazırlanmaktadır (Bayrak, 2001: 101)

Fransızca bir kelime olan konsolidasyon, bir ekonomik bütünlüğe dahil bağımsız ortaklıkların, finansal tablolarındaki tutarların bütünleştirilmesinde, birden fazla tekrarlanmaya neden olan işlemlerin konsolide finansal tabloların dışında tutulması ile ilgili yöntem ve teknikleri içermektedir. Diğer bir tanımlamada ise konsolidasyon bir birleştirme süreci olarak açıklanmıştır (Örten, Kaval, Karapınar, 2010: 392). Bu tabloların düzenlenme amacı, bir şirketler topluluğuna dahil ana ortaklık ile kontrolü ana ortaklığın elinde olan bağlı ortaklıkların ve iştiraklerin aktif, pasif, gelir ve giderleri ile gayri nakdi yükümlülüklerini tek bir ortaklığa aitmiş gibi göstererek, topluluğun bir bütün olarak finansal durumu ve faaliyetlerinin sonuçları hakkında finansal yatırımcılara, tasarruf sahiplerine, denetim makamlarına ve diğer ilgili bireylere bilgi

verme'tir (Sağlam, Yolcu, Eflatun 2015: 1148). Konsolide finansal raporlama Şu anda finansal raporlamanın i'eri'sindeki en 6nemli kavramsal ve teknik alandır (Taylor, 1996: 2).

Başka bir ifadeyle, konsolide finansal tablolar, ayrı t6zel kişiliklere sahip olan ve bir Şirketler grubunu oluşturan işletmelerin aktiflerinin, pasiflerinin, gelirlerinin, giderlerinin, 6zkaynaklarının ve nakit akışlarının ana Şirketin finansal tabloları ile birleştirilmesi ile oluşturulan ve sanki tek bir işletmeye aitmiş gibi sunulan finansal tablolardır. Konsolide finansal tablolar sayesinde, yatırımcılar Şirketler topluluğunun ekonomik, finansal yapısı ve faaliyet sonu'ları hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler.

Konsolide finansal tablolar i'eri'sinde grup, ana bir Şirket ile o Şirketin bağlı ortaklıkları, iştirakleri ve Şirketin iş ortaklıklarından meydana gelmektedir. Burada ana ortaklık, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve eğer varsa iş ortaklıklarının hepsi bireysel finansal tablolar oluŐtururlar. Bu bireysel tabloları tek tek inceleyerek bu Şirketler grubu hakkında net ve a'ık bir bilgi sahibi olmak m6mk6n değildir. Muhasebe ve raporlama standartları 'er'evesinde bu bireysel tabloların birleştirilip sunulması gerekmektedir. Bu durum ancak konsolide finansal tabloların oluşturulması ile meydana gelir (Kaya, 2011: 13). Konsolide finansal tablolar, uygulama i'eri'sinde konsolidasyon olarak ifade edilen s6re' sonunda oluşturulan ve birden 'ok ilişkili Şirketin belirli ilkeler doğrultusunda d6zenlenerek tek bir t6zel kişiliğe aitmiş gibi g6sterildiği finansal tablolardır (Terzi, 2013: 282).

2.1.2. Holding Kavramı

Konsolide finansal tabloların a'ıklandığı 'oğu kaynakta holding tanımına da yer verilmektedir. '6nk6 holdingler de Şirketler topluluğundan meydana gelmektedir. Bu y6zden bu kavramı a'ıklamakta yarar vardır. Holding en genel tanımıyla, başka firmaların hisse senetlerine sahip olarak bu firmaları kontrol altında tutan Şirketler olarak a'ıklanabilir. Holdingler i'in temel Şartlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Yanık, 2015: 27):

- ✓ Holding sisteminin belli bir ekonomik amaca y6nelmiŐ bir b6t6nl6k oluŐturması,
- ✓ Şirketler topluluğunun y6netiminin merkezi bir y6netim tarafından yapılması,
- ✓ Firma ya da firmalara iştirak edilmesi,

- ✓ Yönetim ve denetim olanağı sağlayan oranlarda bu şirketlere katılması,
- ✓ Temel ve sürekli amaç olarak yönetime hakim olma düşüncesi olması gerekmektedir.

Bu koşullar gerçekleştiğinde; yukarıdaki özellikleri taşıyan şirketleri bir araya getiren şirkete holding adı verilmektedir.

2.1.3. Ana Ortaklık Kavramı

Bağlı ortaklığın üzerinde, yönetim ve sermaye ilişkileri açısından kontrol gücü bulunan işletmeye ana ortaklık denir (Başaran, 2012: 10). Diğer bir ifade ile yatırım yapan işletme yatırım yapılan işletmenin kontrolünü ele geçirdiği zaman bu yatırımcı işletme ana ortaklık adını almaktadır. Ana ortaklık statüsündeki işletme, bağlı ortaklık niteliğindeki işletmeleri üzerinde kontrol gücüne sahip olduğu için bu tür işletmelerin borç ve varlık yönetimini de gerçekleştirmektedir. Bu sebepten dolayı, ana ortaklık işletmenin kontrolü içinde bulunan tüm varlıklar – borçların ve bu varlıklar – borçların yönetilmesi yoluyla elde edilen gelir ve giderler ile oluşan nakit akışlarının tamamının tek bir finansal tablolar şeklinde gösterilmesi gerekmektedir. Bu amaç yönünde de ana ortaklık ve yatırım yapmış olduğu bağlı ortaklıkları ekonomik bir bütün olarak değerlendiren konsolide finansal tabloların hazırlanması gerekir (Bölükbaş, 2010: 3).

2.1.4. Bağlı Ortaklık Kavramı

Adi ortaklıklar gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeleri de kapsamak üzere, başka bir işletme tarafından kontrol edilen işletmelere bağlı ortaklık adı verilmektedir (Başaran, 2012: 26). Ayrıca bağlı şirket ilişkisi, çalışmalarına devam eden bir şirkete ait hisse senetlerinin satın alınması yöntemiyle de oluşturulabilir (Nobes, 1983: 254).

TMS 27 açısından bağlı ortaklık kavramı, ana ortaklık tarafından hisselerinin doğrudan ya da dolaylı olarak %50'den fazlasına ya da eşit oranda oy hakkına veya yönetimin çoğunluğu seçme hakkına sahip olan ortaklıktır.

TFRS 10'da farklı bir şirket tarafından kontrol edilmekte olan işletmeye bağlı ortaklık adı verilmiştir.

Standartlarda yer alan kavramlara yönelik tanımlar incelendiğinde, bütün kavramların birbirine bağlı olarak açıklandığı görülmektedir. Bu açıklamalara göre, hangi yatırımların konsolide finansal tablolara dahil edilmesi gerektiğinin başlangıcı, kontrol kavramıdır. Buna göre bir firma diğer bir firmanın ortaklık hakkı veren finansal

araçlarını satın aldığında, bu araçlar aracılığı ile söz konusu firmanın finansal ve faaliyet politikaları üzerinde mutlak bir kontrol gücü varsa, bu durumda kontrol edilen firma standarda göre bağlı ortaklık olacaktır. Bununla birlikte yatırım yapan firma da bağlı ortaklık özelliği kazanan bir firması bulunan bir ana ortaklık olacak ve böylece ana ortaklık – bağlı ortaklık ilişkisi meydana gelecektir. Bu ilişki içerisinde olan işletmeler, bağımsız hukuki yapılara sahip işletmelerin oluşturduğu bir grubu meydana getirirler ve yatırımcı işletme tarafından tek bir ekonomik işletme gibi yönetilirler. Ana ortaklık olan firma tarafından da kendi finansal tabloları ile bağlı ortaklığın finansal tabloları konsolide edilerek yani tek bir ekonomik işletme gibi yürütülen şirketler grubunun konsolide finansal tabloları düzenlenir (Bölükbaş, 2010: 24). Ayrıca yatırımcılardan birine ait bir bağlı ortaklık niteliği taşıyan bir iş ortaklığı, genellikle bu yatırım yapan şirketin grup hesaplarına iş ortaklığının konsolidasyonunu gerektirir (Peker, 2013: 98).

2.1.5. İştirak Kavramı

İştirak, ana ortaklığın, yönetimine ve işletme politikalarının oluşturulmasına katılma anlamında sürekli bir bağının ve/veya doğrudan veya dolaylı sermaye ve yönetim ilişkisinin bulunduğu veya sermayesinin %20 veya daha fazla, %50'den az oranda paya ya da bu oranda yönetime katılma hakkına sahip bulunduğu işletmelerdir (Erdoğan, 2007: 10).

TMS 28'e göre ise iştirak kavramı, yatırımcı işletme üzerinde önemli etkisi bulunduğu işletmedir. Burada yatırım yapılan işletmedeki etki düzeyi önemli bir boyuttaysa bu tür yatırımlar iştirak olarak tanımlanabilir. Burada vurgulanan önemli etki kavramı, işletmenin finansal durumuna ve faaliyet politikalarına ilişkin olarak yatırım yapan işletmenin katılma gücüdür. Ters bir durum oluşmadığı müddetçe, yatırım yapan işletme, yatırım yapılan işletmenin %20 oy hakkına sahip olduğunda önemli bir etkinin var olduğu kabul edilir (Örten ve diğ., 2010: 418).

2.1.6. İş Ortaklıkları Kavramı

TMS 31 açısından iş ortaklığı kavramı, iki ya da daha fazla tarafın, müşterek kontrole tabi, bir ekonomik faaliyeti gerçekleştirmesini sağlayan sözleşmeye bağlı bir girişim olarak açıklanmaktadır. TMS 28'e göre iş ortaklığı, müşterek kontrole sahip

tarafların, girişimin net varlıkları üzerinde haklarının bulunduğu müşterek bir anlaşmadır.

2.1.7. Konsolidasyonla İlişkili Diğer Kavramlar

Örgütlerin finansal tablolarında yapılacak olan konsolidasyon işlemlerinin iyi bir biçimde anlaşılabilmesi açısından aşağıdaki kavramların açıklanmasında yarar vardır.

- **Bireysel Finansal Tablolar:** Bir ana ortaklık, bir iştirakte yatırımcı ya da ortak olarak kontrol edilen bir işletmede ortak girişimci tarafından hazırlanan ve yatırımların, yatırım yapılan işletmenin net varlıkları ve raporlanan faaliyet sonuçları yerine, doğrudan özkaynak payı esas alınarak hesaplandığı finansal tablolardır (Bodur, 2011: 104).
- **Kontrol:** Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletme ile olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kaldığı ya da bu getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olduğu zaman, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol etmektedir (TFRS 10 Ek A)
- **Azınlık Payı:** Ana ortaklığın doğrudan ya da dolaylı kontrolü kapsamında olan bağlı ortaklıkların, kendisi dışında kalan paylarına denk gelen, kâr ya da zararı ile net varlıklarıdır (Kılınc, 2012: 7).

2.2. Konsolide Finansal Tablolara Duyulan İhtiyaç

İşletmelerde, işletme ilgililerine işletmenin finansal durumu hakkında bilgi verebilmek için finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulması gerekmektedir. İşletmelerde finansal tabloların sunulması ve düzenlenmesindeki en büyük amaç da budur. Çünkü finansal tablolar işletme ile ilgili alınacak olan kararlarda çok önemlidir. Bu durum şahıs ve şirket işletmeleri için önemli olduğu kadar grup işletmelerinde de aynı öneme sahiptir. Holdingler, grup işletmeleri için güzel bir örnektir. Anonim şirket şeklinde kurulan bir ortaklık şekli olmakta, sahip olduğu sermayeyi ya kendisinin kurduğu işletmelere veya daha önceden kurulmuş olan ortaklıkların sermayesi olarak kullanan ve başka bir ifade ile bu ortaklıklara iştirak eden bir işletmedir (Kılınc, 2012: 4).

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de holdinglere ya da diğer grup işletmelerine yatırım yapan ve yapmayı planlayan kişiler bu işletme ile ilgili finansal tablolara ihtiyaç duyacaklardır. Bu sayede ilgili işletmeye yatırım yapma kararı alırlar veya yatırım yaptıktan sonra ilgili işletmenin finansal gidişatını takip etme şansı bulurlar. Holdingler farklı tüzel kişiliklere sahip olan birçok işletmeyi içerisinde barındırdığı için, kanunen her işletmenin ayrı ayrı düzenlemiş olduğu finansal tablolar vardır. Ama bu finansal tablolar ayrı ayrı düzenlendiği için hiçbir zaman grup işletmelerin durumları hakkında bilgi veremeyecektir. Bu nedenle, farklı tüzel kişiliklere sahip olan her bir işletmeye ait olan finansal tablolar birleştirilerek grup işletmeye ait olacak finansal tablo gibi sunulmalıdır. Bu durumda sunulacak olan finansal tablolara konsolide finansal tablo adı verilmektedir. Konsolide bir şekilde düzenlenecek olan bu finansal tablolar böylece grup işletmelerine yatırım yapmak isteyen, yatırım yapacak olan, yatırıma devam edecek olan ya da yatırımı bırakma kararı almak isteyen kişilerin bu konuda karar vermelerine en iyi yol göstericidir (Kılıç, 2012: 5).

2.3.Finansal Tabloların Konsolide Düzenlenme Amaçları

Konsolide finansal tablolar, genel finansal tablolar gibi örgütlerin çalışma sonuçlarını yani faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan durumu işletme ilgililerine göstermek amacıyla düzenlenmektedirler. Fakat burada konsolide finansal tabloları diğer finansal tablolardan ayıran özellik; konsolide finansal tabloların birden çok işletmenin finansal raporlarını içermesidir (Akdoğan, Tenker, 2007: 449).

Genel olarak, finansal tablo kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak, bu tabloların biçimini ve içeriğini belirleyen standartlar belirlenmektedir. Bu kullanıcılara örnek olarak, mevcut ve potansiyel yatırımcılar, şirket ortakları, şirket yöneticileri, müşteriler, satıcılar, kredi kurumları, vergi otoriteleri ve kamu kesimi verilebilir. Finansal raporlama da temel amaç; finansal tablo kullanıcılarına işletmeye kaynak sağlama kararı alırken onlara yararlı olacak olan bilgileri sağlamaktır. Anlaşılabilirlik, önemlilik, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirlik özellikleri bu tabloların nitel özellikleridir (Savaşkan, 2015: 6).

Konsolide finansal tablolar, şirketler grubunun çalışmalarıyla alakalı kişi ve kurumlar tarafından, grubun yatırım ve finansman politikalarının, finansal durumunun

ve performansının değerlendirilmesi yönünden, şirketler grubunu oluşturan ortakların kendi finansal tablolarına göre daha anlamlı ve bilgi vericidir. Birbirleriyle fon akışı içerisinde olan yani birbirlerine ürün – hizmet alıp satan ya da borç – alacak ilişkisi bulunan kuruluşların finansal tablolarının bağımsız olarak değerlendirilmesi yanlış sonuçlar doğurabilmektedir. Bu ilişkilerin şeffaf olması ve sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi için konsolide finansal tablolara ihtiyaç vardır (Özdemirci, 2006: 6).

Ayrıca grup şirketleri için grubun ekonomik yapısı ve finansal performansını bir bütün olarak ön plana çıkaran bir raporlama ile gerçeğe uygun şekilde sunum gerçekleştirilebilir. Bu durumda ana şirket ve grup şirketlerini tek bir ekonomik birim olarak ele alan konsolide finansal tabloların sunumu aracılığı ile olacaktır (Kaya, 2011: 12).

Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standart Board – FASB) yayınlamış olduğu standart taslağında, konsolide finansal tabloların düzenlenme amacını, ‘ana ortaklık ve kontrol gücünün bulunduğu diğer ortaklıkların finansal durumu, faaliyet sonuçları ve nakit akışlarını sanki tek bir ortaklığınmış gibi sunmak’ olarak açıklamıştır (Akbulut, 2001: 1). Konsolide finansal tabloların oluşturulmasında temel olarak iki amaç vardır (Savaşkan, 2015: 8):

- ✓ İlk amaç, hukuki olarak birbirinden bağımsız ama ekonomik bakımdan bağlı birden fazla ortaklığın sahip olduğu aktif ve pasiflerini sanki tek bir işletmeymiş gibi göstermektir. Bu durum kişilik kavramı ile yakından ilişkilidir.
- ✓ İkinci amaç ise grup(holding) ortaklarına bilgi vermektir. Bu durum da sahiplik kavramı ile yakından ilişkilidir.

2.4. Konsolide Finansal Tabloların Düzenleme Esasları

Kontrol kavramı, konsolide finansal tabloların düzenlenmesinin temel dayanağıdır. Yatırımcı işletme, yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkilerinden ötürü değişken getirilere maruz kaldığı ya da bu getirilerde hak sahibi olduğu, aynı zamanda bu getirileri yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücüyle etkileme olanağına sahip olduğu zaman, yatırım yaptığı işletmeyi kontrol ettiği kabul edilmektedir.

Burada kontrol gücü, ana ortaklığın bağlı ortaklığın ana sermayesi üzerinde %50 ya da daha fazla bir oranda sahip olması anlamına gelmemektedir. Hisse senetlerinin

küçük tasarruf sahiplerinin ellerinde büyük dağılımlar gösterdiği durumlarda %51'in çok altında ayrıca bazen %20 - %25 oranında kalan seviyelerde de yapılan iştirakler şirketlerin denetimini ele geçirmeye yeterli olabilir (Yardımcıoğlu, 2008: 90). Yatırım yapan işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde kontrolünün olup olmadığı değerlendirirken bazı hususların dikkate alınması gerekmektedir. Bu hususlar (TFRS 10 Md. B2);

- ✓ Yatırım yaptığı işletme üzerinde güce sahip olup olmadığı,
- ✓ Yatırım yaptığı işletmeyle olan ilişkisinden dolayı değişken getirilere maruz kalıp kalmadığını ya da bu getirilerde hak sahibi olup olmadığını,
- ✓ Elde edeceği getirilerin miktarını etkilemek için, yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma olanağına sahip olup olmadığını.

Yatırımcı işletmenin yatırım yaptığı işletme üzerinde gücünün olup olmaması, yatırım yaptığı işletmenin faaliyetlerinin yönetilmesinde elde edilecek olan haklara bağlıdır. Yatırımcı işletme için güç sağlayan haklara ilişkin olarak TFRS 10'da aşağıdaki örnekler verilmiştir:

- ✓ Yatırım yapılan şirketteki oy hakkı,
- ✓ Yatırım yapılan şirketin ilgili faaliyetlerini yönetme olanağı bulunan kritik yönetici çalışanını atama, yeniden atama ya da görevden alma hakları,
- ✓ İlgili faaliyetleri yöneten başka bir şirketi atama ya da görevden alma hakları,
- ✓ Yatırımcı şirketin, kendi yararına işlemler tesis etmek ya da işlemlerdeki herhangi bir değişikliği veto etmek üzere yatırım yapılan şirketi yönetmeye yönelik hakları,
- ✓ Elinde bulunduran kişiye ilgili faaliyetleri yönetme olanağı veren diğer haklar (bir yönetim sözleşmesinde belirlenen karar alma hakları).

Konsolide finansal tablolar düzenlenirken hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği TFRS 10' da ayrıca belirtilmiştir. Dikkat edilmesi gereken bu durumlar (TFRS 10 Md. B86);

- ✓ Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir, gider ve nakit akışlarına ait benzer kalemleri birleştirir.
- ✓ Ana ortaklığın her bir bağlı ortaklıkta yapmış olduğu yatırımının defter değeri ile her bir bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutar elimine edilir yani çıkarılır.

- ✓ Grup şirketleri arasındaki işlemlerle ilgili özkaynak, gelir, gider, ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçların tümü eliminasyona tabi tutulur. Yani stoklar ve duran varlıklar gibi varlıklarda muhasebeleştirilen grup içi işlemler nedeniyle oluşan kâr ya da zararların hepsi elimine edilir. Grup içi zararlar, konsolide finansal tablolara yansıtılması gereken bir değer düşüklüğünü gösterebilir. Grup içi işlemlerden kaynaklanan kâr ya da zararların elimine edilmesi sırasında ortaya çıkan geçici farklar için TMS 12 Gelir Vergileri Standardı'nda belirtilen hükümler uygulanmaktadır.

TFRS 10'un B87 maddesine göre, konsolide finansal tabloların düzenlenmesine dâhil olan şirketlerin kullandığı muhasebe politikalarının aynı olması gerekir. Grup içerisinde herhangi bir şirketin benzer olaylar ya da işlemler için farklı bir muhasebe politikası benimsemiş olması halinde grubun muhasebe politikasına uyum sağlanabilmesi açısından konsolide finansal tabloların sırasında gerekli uyum sağlanmalı ve oluşacak olan olumsuzluklar önlenmelidir.

Ayrıca burada elimine edilmesi hususunu açıklamak gerekirse, grup içerisinde şirketlerin birbirleri ile yaptıkları faaliyetten dolayı bir şirkette gelir oluşurken, diğer şirkette bu faaliyet için bir gider söz konusu olacaktır. Bu tutarların elimine edilmesi gereklidir. Çünkü bu faaliyetler grubun kendi içerisinde gerçekleştirilen faaliyetleridir ve bu faaliyetler grubun toplam refahını artırmamaktadır. Konsolide finansal tabloların hazırlanmasında sadece grup dışı faaliyetlerden doğan satışlar gelir olarak dikkate alınmaktadır. Konsolide varlıkların, borçların, özkaynakların ve giderlerin tespitinde de burada olduğu gibi aynı yöntem izlenmektedir (Kaya, 2011: 15).

Konsolide finansal tabloların hazırlanması esnasında ana ortaklığın ve bağlı ortaklığın finansal raporlama dönemleri aynı olmalıdır. Ana ortaklık ile bağlı ortaklığın raporlama dönemleri farklı olursa, bağlı ortaklık konsolidasyon amacı ile ana ortaklığın bağlı ortaklığının finansal bilgilerini konsolide edebilmesini sağlayabilmek için ana ortaklığın finansal tabloları ile aynı tarih itibariyle ek olarak finansal bilgiler hazırlar. Böyle yapılamaması durumunda, ana ortaklık ile bağlı ortaklığın finansal bilgilerini, finansal tabloların tarihi ile konsolide finansal tabloların tarihi arasında kalan zaman diliminde gerçekleşen önemli faaliyetlerin ve işlemlerin etkisine göre düzeltilmiş en güncel finansal bilgiler ile konsolidasyon gerçekleştirilir. Her şartta ana ortaklık finansal

tabloları ile bağı ortaklık finansal tablolarının düzenlenme süreleri arasındaki fark üç ayı geçemez (Kılıç, 2012: 13).

2.5. Konsolide Finansal Tabloların Sınırları

Akdoğan ve Tenker (2007) ' e göre bu finansal tabloların kullanımında dikkate alınması gereken ve göz önünde bulundurulması gereken bazı sınırlamalar bulunmaktadır:

- ✓ Birden fazla işletmeye ait bilgilerden oluştuğu için konsolide finansal tabloların analizinde elde edilen sonuçlar ve oranlar ortalama bir değer taşımaktadır. Bunun sonucunda kötü sonuçlar içerisinde olan bir işletme, grup içerisindeki diğer şirketlerle sonuçları birleştirildiği için işletmenin kötü durumunun diğer şirketlerin sonuçları ile iyileştirilmesi ya da bu kötü sonucun tamamen ortadan kaldırılması söz konusu olabilmektedir.
- ✓ Grup içerisindeki şirketlerin muhasebe sistemlerinin değerlendirme tekniklerinin birbirinden çok farklı olduğu durumda, bu durum konsolide finansal tabloların sonuçlarını saptırabilir.
- ✓ Konsolide finansal tablolar değerlendirilirken, şirket sahipleri ve işletmeye borç verenler şirketin parasal durumu hakkında doğru olmayan bir kanıya varabilirler. Böyle bir olay en fazla kâr dağıtım konusunda ortaya çıkmaktadır. Grup içerisindeki şirketlerin hepsinin kâr dağıtım görüşü kendi yönetim kurulları tarafından belirleneceği için yatırımcılar açısından hepsinin toplu kârının dağıtımının yüksek rakamlara ulaşması kişileri yanıltan bir sonuç ortaya çıkacaktır. Burada, özellikle düzenlenen ortak finansal tabloların dipnotlarında bu bilgiyi ayrıntılı bir biçimde yer vererek yatırımcıların şirket hakkında doğru karar alınması sağlanmalıdır.
- ✓ Grubun içerisinde yer alan küçük bir şirketin yabancı ülkede bulunması, kur dalgalanmaları sebebiyle konsolide finansal tablolara değişik şekillerde yansiyabilir. Bu nedenle, konsolide finansal tablolar kur değişiminin etkisinden mümkün olduğunca temizlenmelidir. Ayrıca konsolide finansal tablolar için yabancı iştiraklerin finansal tablolarının, konsolide finansal tablolar için çevrilmesi gibi sorunlar çok uluslu şirketlere özgüdür (Nobes, Parker, 2008: 12).

Yukarıdaki maddelerde de belirtildiği üzere, konsolide finansal tablolar ile ilgili en önemli hususun, finansal tabloların dipnotları olduğu söylenebilir. Eğer finansal tabloların dipnotlarında yeteri kadar açıklama yapılmaz ise finansal tablo kullanıcıları yanlış yönlendirilebilmektedir. Ayrıca TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardında finansal tablolarda bulunması gereken nitel özellikler açıklanmıştır. Bu özellikler; anlaşılabilirlik, ihtiyaca uygunluk, güvenilirlik ve karşılaştırılabilirliktir. Eğer konsolide finansal tablolar hakkında gerekli açıklamalar yapılmazsa, bu özelliklerin esasları ortadan kalkmış olur.

Sonuç olarak, konsolide finansal tabloların da sınırlarının olduğu dikkate alınmalıdır. Eğer bir işletme büyük bir derecede belirli bir bölgeye veya mamul hattına bağımlı ise ve bu durum finansal tablo dipnotlarında açıklanmıyorsa, bu durum böyle bir bağımlılığın gizlendiği anlamına gelmektedir. Ayrıca, eğer grup içinde kârlı olmayan faaliyetlere yatırım yapan bir şirket varsa yine bu durum da gizlenebilir ve konsolide finansal tablolar aracılığı ile bu durumun anlaşılabilmesi oldukça zordur (Kaya, 2011: 12).

2.6. Konsolide Bilanço

Bilanço bir işletmenin düzenlendiği tarihteki varlıkları ile bu varlıkların meydana geldiği kaynakları gösteren tablodur. Burada ana ortaklık ile bağlı ortaklığının birlikte düzenlemesi gereken konsolide bilanço kavramı ele alınacaktır.

2.6.1. Konsolide Bilanço Kavramı

İşletmelerde, işletme ile ilgili çevrelere sunulmak üzere hazırlanan raporların en önemli bölümünü finansal tablolar oluşturmaktadır. Doğal olarak bir şirket ile ilgili olan bütün kişi ve kurumların şirketten beklentileri aynı değildir. Bu sebeple, finansal tablolar, söz konusu bu çevrelerin finansal ve ekonomik kararlarını daha rasyonel bir şekilde almalarına yardımcı olabilmek için şirketin dönem faaliyetlerinin sonuçlarına, ekonomik - finansal yapılarına ve bu yapılardaki değişikliklere ilişkin bilgileri içermektedir. Finansal tablolardaki bu bilgilerin karar vericiler tarafından en hızlı ve en iyi bir biçimde kullanılmaları için ise bu tabloların; anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir ve zamanında düzenlenip sunulmuş olması gerekir (Kezik, 2008: 166).

Her işletme için ayrı ayrı düzenlenen ve işletme ilgililerine işletme hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olmalarını sağlayan finansal tablolar, bir holding çatısı altında bulunan işletmeler içinde düzenlenebilir. Burada konsolide finansal tablolar tek bir işletme için düzenlenen tablolar değil, işletmeler grubu için düzenlenen finansal tablolardır. Bu gruba bazı tanımlamalarda holding ya da konsern adı da verilmektedir. Finansal tabloların tek bir tablo olarak düzenlenmesi ve sunulması şirketler grubu olan işletmeler için çok önemlidir. Çünkü ancak bunun sonucunda gerçek bir bütün olarak ortak bir varlık meydana gelebilmiş olacaktır (Yardımcıoğlu, 2008: 148). Ayrıca piyasalarda da bağımsız bir aktör olarak rol oynayanlar, hukuki olarak birbirinden bağımsız olan bu işletmeler topluluğudur (Laine, Paranko, 2004: 3).

Konsolide bilanço, bir topluluğu ya da grubun içerisinde olan işletmelerin, ferdi bilançolarının belirli prensip ve teknikler dikkate alınarak birleştirilmesi ile elde edilen bilançodur (Yüksel, 2008: 10). Konsolide bilanço, ana şirket ve bağlı şirketlerinin bilançolarının konsolidasyonu için gerçekleştirilen eliminasyonlardan sonra tek bilanço olarak düzenlenen bilançodur (Savaşkan, 2015: 9).

Bu bilançonun düzenlenmesi amacıyla ana ortaklığın ve bağlı ortaklıkların aktif ve pasifleri bir bütün olarak toplanmaktadır. Konsolide bilançolar ile ortaklıkların birbirleri ile yaptıkları fon alışverişi gibi ilişkiler elimine edildiği için sağlıklı bir değerlendirme yapma imkânı sağlamaktadır (Güvemli, 1991: 129).

2.6.2. Konsolide Bilanço Düzenleme Esasları

Konsolide bilanço düzenlenirken öncelikle ana ortaklık ve bağlı ortaklıkların bilanço kalemleri tek tek toplanır. Burada yapılması gereken mahsup işlemlerine dikkat edilmelidir. Konsolide finansal tabloların düzenleme esaslarında belirtildiği gibi, ana ortaklığın bilançosundaki bağlı ortaklığa ait kayıtlı değer ile ana ortaklığın bağlı ortaklıkların öz sermayesindeki payı karşılıklı olarak mahsup edilmelidir (Kaya, 2011: 37). Burada ilgili ortaklığın ilk kez konsolidasyona alındığı andaki defter değerine göre mahsup işlemi yapılabilir. Bundan farklı olarak mahsup işlemi konsolide edilecek olan ortaklıkların hisselerinin edinildiği zamanda belirlenen aktif ve pasif değerlerine göre ya da hisseler farklı anlarda satın alındığında, ilgili ortaklığın bağlı ortaklık olduğu tarihteki verilerine göre de kayıt yapılabilir (Akdoğan, Tenker, 2007: 456).

İlke olarak konsolide bilançonun ödenmiş sermayesi, ana ortaklığın ödenmiş sermayesine eşittir. Konsolide bilanço içerisinde bağlı ortaklıkların ödenmiş sermayesi bulunmaz. Fakat, bağlı ortaklıklar ana ortaklık içinde pay sahibi ise konsolide bilançonun ödenmiş sermayesi, ana ortaklığın ödenmiş sermayesinden daha az olabilmektedir. Konsolidasyon içerisindeki bağlı ortaklıkların tüm öz sermaye hesap grubu kalemlerinden, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar dışı paylara denk gelen tutarlar indirilir ve konsolide bilançonun öz sermaye grubundan önce, ‘Ana Ortaklık Dışı Özsermaye’ hesap grubu ismiyle düzenlenir (Ak, 2004: 26).

Tam konsolidasyon yöntemine göre, ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki ortaklık oranına bakılmadan bütün varlık ve kaynak kalemleri birleştirilir. Eğer ana ortaklık, bağlı ortaklıkların tamamının sahibi değilse, diğer ortaklıkların varlık ve kaynaklarından düşen hisseleri de konsolide finansal tablolara alınmış olur. Ana ortaklığın bağlı ortaklığın %100’üne sahip olamaması durumunda bağlı ortaklıklar üzerinde belli bir kısmında söz sahibi olamadığı paya azınlık payı denir. Bu pay, üzerinde kontrol hakkının bulunmadığı pay olarak da isimlendirilir ve düzenlenen konsolide finansal tabloda özkaynaklar içerisinde azınlık payları olarak gösterilir (Örten ve diğ, 2010: 396).

Şerefiye kavramı, edinilen şirketin gerçeğe uygun değeri ile net belirlenebilir varlıkları arasındaki fark olarak açıklanabilir ve bu şekilde kayıt altına alınır. Burada net belirlenebilir varlık, gerçeğe uygun değerle değerlendirilmiş olan varlık ve yükümlülüklerin arasında oluşan farktır. Eğer net belirlenebilir varlıklar gerçeğe uygun değerden fazla ise aradaki fark, gelir tablosu hesapları sayesinde muhasebeleştirilmektedir. Şerefiyenin muhasebeleştirilmesinde TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı dikkate alınır. Amortisman tabi olmayan şerefiyeye her dönem sonunda değer düşüklüğü hesaplanır (Kılınç, 2012: 17).

Burada grubu oluşturan grubu oluşturan şirketlerin birbirleri ile olan ilişkilerinden doğan işlemlerin mükerrerliğe neden olmaması için elimine edilmeleri lazımdır. Daha önce de belirtildiği gibi grup içi bakiyeler, işlemler, gelirler, giderler ve zararlar tamamen eliminasyona tabi tutulur. Bu elimine işlemlerine bazı örnekler verilebilir (Akdoğan, Tenker, 2007: 458);

- ✓ Konsolidasyon işleminde yapılan toplama işleminde ortakların birbirlerinden doğan alacak ve borç ilişkileri karşılıklı olarak mahsup edilir. Ortaklıklar

birbirlerinden borçlanma amacıyla menkul kıymet ya da kıymetli evrak alımı yapmışlar ise bu varlıkların da indirilmesi gerekir.

- ✓ Konsolidasyon sırasında yapılan birleştirme işleminde, grup içerisindeki ortaklıkların birbirleri ile olan mal alım ve satımından kaynaklanan gelir ve giderler, konsolide finansal tablolarda brüt satışlar, satışların maliyeti ve stok hesaplarından oranları değerinde eklenir ya da bu hesaplardan oranları kadar çıkarılır.
- ✓ Grup içerisinde alım ve satımı yapılan amortismanına tabi duran varlıklar ile ilgili oluşan gelir ve gider kalemleri temizlenir.
- ✓ Grup içi işlemlerden dolayı oluşan kâr ve zararların eliminasyon işlemlerinden ortaya çıkan geçici farklar TMS 12 Gelir Vergileri Standardı maddeleri uyarınca dikkate alınır.

Eğer konsolidasyona tabi ortaklıkların faaliyet konuları çok benzer değilse, düzenlenen konsolide bilançonun hesap grupları ‘üretim ortaklıkları’, ‘ticaret ortaklıkları’, ‘finans ortaklıkları’ ve ‘hizmet ortaklıkları’ biçiminde faaliyetlerine göre gruplandırılabilir ve bunlarla ilgili gerekli açıklamalara bilanço dipnotlarında yer verilebilir (Ak, 2004: 27).

2.7. Konsolide Gelir Tablosu

Gelir tablosu, bir örgütte belli bir dönemde elde edilen gelirler ve bu dönemde katlanılan giderlerin incelendiği ve ayrıca bunun sonucunda bu örgütün elde etmiş olduğu dönem net kârı ya da zararını meydana getiren çizelgedir. Burada ise ana ortaklık ile bağlı ortaklığın birlikte düzenlemiş oldukları konsolide gelir tablosu kavramı açıklanacaktır.

2.7.1. Konsolide Gelir Tablosu Kavramı

Konsolide gelir tablosu, ana işletme ve bağlı işletmelerinin kâr ya da zarar tablolarının konsolidasyonu için yapılan eliminasyonlardan sonra elde edilen kâr ya da zarar tablosudur (Savaşkan, 2015: 10).

Konsolide kâr veya zarar tablosu (gelir tablosu), bir ana şirketin denetiminde bulunan farklı işletmelerin belirli bir faaliyet dönemi sonunda elde etmiş oldukları

sonucu birleştirerek tek bir tabloda düzenleyen konsolide finansal tablodur (Akdoğan, Tenker, 2007: 470).

Konsolide gelir tablosu, ana işletme ve bağlı işletmelerin gelir tablolarının konsolidasyon uyarınca yapılan eliminasyon işlemlerinden sonra tek bir gelir tablosu olarak hazırlanması sonucunda oluşturulan gelir tablosudur (Ak, 2004: 9).

Bu tanımlardan hareketle, konsolide gelir tablosu, bir grubu oluşturan şirketlerin finansal tablolarının, konsolide finansal tablo düzenleme ilkeleri çerçevesinde birleştirilmesi ve sanki tek bir işletmeye ait gelir tablosu gibi sunulmasıdır.

2.7.2. Konsolide Gelir Tablosu Düzenleme Esasları

Konsolide gelir tablosunun düzenlenmesi sırasında aşağıdaki çalışmalar yapılır (Akdoğan, Tenker, 2007: 459).

- ✓ Grup şirketlerin gelir tablosu kalemleri birbirinden bağımsız olarak toplanır.
- ✓ Konsolide kapsamlı gelir tablosunun düzenlenmesinde grup içerisinde gerçekteştirilmiş olan işlemler eliminasyona tabi tutulur. Grup işlemleri sonucunda oluşan gelir, gider, kâr ve zarar mahsup edilir. Bu işlem için güzel bir örnek, grup içerisinden yapılan satın alma ve satış işlemleridir. Yapılan toplama işlemlerinden grup içerisinde mal veya hizmet alış ya da satışı mevcutsa, bu tutarlar brüt satışlar ve satışların maliyetinden mahsup edilmektedir.
- ✓ Konsolide edilen bütün ortaklıklara yönelik dönem karı vergi ve yasal yükümlülükleri karşılıklarının toplamı konsolide kapsamlı gelir tablosunda aynı hesap altında şirketlere ait miktarların birleşiminden oluşmaktadır.
- ✓ Grubun konsolide kapsamlı gelir tablosu içerisinde bulunan kontrol gücü olmayan paylara ait miktarlar ayrı bir kalem olarak düzenlenir.

Ayrıca Konsolide gelir tablosu düzenlenirken hangi noktalar dikkat edilmesi gerektiği TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardında açıklanmaktadır:

- ✓ Burada da konsolide bilanço da olduğu gibi, konsolide gelir tablosunun düzenlenmesinde de grup içerisindeki işletmelerin düzenledikleri gelir tablosu kalemleri tek tek toplanarak birleştirme işlemine tabi tutulur.
- ✓ TFRS 10 madde B88'e göre, bir şirket bağlı ortaklıklarının gelir ve giderlerini bağlı ortaklık üzerinde kontrol oluşturduğu tarihten kontrolü kaybettiği tarihe

kadar konsolide finansal tablolarına dahil etmektedir. Bağlı ortaklığın gerçekleştirmiş olduğu gelir ve giderleri, edinim tarihindeki konsolide finansal tablolara yansıtılmış olan varlık ve borçlardan kaynaklanmaktadır.

- ✓ İşletme kâr ya da zararı ve diğer kapsamlı gelirin her bir unsurunu, ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan paylara dağtır. şirket bununla birlikte, toplam kapsamlı geliri, ana ortaklık hissedarlarına ve kontrol gücü olmayan payların ikisine de dağıtmaktadır (TFRS 10 Md. B94).
- ✓ Kontrol gücü bulunmayan paylar tarafından elde bulundurulan özkaynak oranının değişmesi durumunda, ana ortaklık paylarının ve kontrol gücü bulunmayan payların sahip olduğu özkaynakların defter değerleri, bunların bağlı ortaklık üzerinde değişim sonucunda sahip oldukları pay durumlarına göre düzeltilmektedir. Kontrol gücü bulunmayan payların düzeltildiği tutar ile ödenen ya da alınan tutarın gerçeğe uygun değeri arasındaki fark doğrudan özkaynakta muhasebeleştirilir ve ana ortaklık hissedarlarına dağıtılır (TFRS 10 Md. B96).

2.8. Konsolide Finansal Tablo Dipnotları

Konsolide finansal tablo dipnotları içerisinde yer verilen açıklamalar aşağıdaki şekilde sayılabilir (Erdoğan, 2007: 34).

- a) Topluluğun içerisindeki bağlı ortaklıkların unvanı, ikamet yeri, sermayesi ve bu sermaye içerisinde ana ortaklık ile diğer bağlı ortaklıkların sahip olduğu paylar,
- b) Bir önceki döneme göre, topluluğun içerisindeki ortaklıkların yapısında meydana gelen değişiklikler,
- c) Topluluk kapsamı içine girmeyen bağlı ortaklıklarda ana ortaklığın sahip olduğu paylar ve bu payların varsa borsa değeri, yoksa net defter değerine göre hesaplanmış değerlerini içeren bilgiler ve konsolide edilmeme nedenleri,
- d) İflas ve tasfiye durumunda bulunan ya da kanuni merkezleri yurt dışında olan konsolide finansal kapsamındaki ortaklıklar ve bunlara yönelik bilgiler,
- e) Konsolide finansal tablo uygulamasında yıllar arasında farklı muhasebe politikaları kullanılmış ise nedenleri ve bunların parasal etkileri,
- f) Konsolidasyonda kullanılan varsayım, teknik ve metotlara yönelik açıklama,

- g) Ana ortaklık ile bağı ortaklıkların konsolide finansal tablo düzenleme tarihinden sonra oluşan ve açıklama gerektiren durumlara ilişkin bilgi,
- h) Oylama gücünün yarısından daha fazlasını dolaylı ya da dolaysız olarak sahibi bulunmadığı bağı ortaklıklar ile ana ortaklık arasındaki ilişkinin niteliği,
- i) Oylama gücünün yarısından fazlasına, bağı ortaklık yardımı ile dolaysız ya da dolaylı bir şekilde sahip bulunan ama kontrolün yokluğu sebebiyle de bir bağı ortaklık olmayan işletmenin ismi,
- j) Yabancı bağı ortaklıkların finansal tablolarının TL'ye çevrilmesinde kullanılan teknikler,
- k) Bağı ortaklıkların elde edilmesi ve satılmasının, rapor verme döneminde finansal duruma, rapor dönemine ilişkin sonuçlara ve bununla birlikte önceki döneme ait miktarlara etkisi,
- l) Grubun istihdam etmiş olduğu birey sayısı,
- m) Konsolide finansal tabloları önemli derecede etkileyen veya bunların yorumlanabilir, açık ve anlaşılabilir olabilmesi için açıklanması gereken diğer bilgiler.

2.9. Konsolide Finansal Tablolara İlişkin Düzenlemeler

1980'li yıllarda sermaye piyasalarındaki gelişmelere bağı olarak, konsolide finansal tabloların önemi artmıştır (Yardımcıoğlu, 2008: 148).

Bu yıllarda çeşitli otoriteler tarafından konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yönelik olarak çalışmalar yapılmıştır. Bu otoritelerin başında IASB ile Amerikan Muhasebe Standartları Kurulu gelmektedir. Ayrıca 1983 yılında Avrupa Birliği, yayınlamış olduğu yedinci yönerge sayesinde konsolidasyon kurallarını açıklamıştır (Özkan ve Terzi, 2010: 24). Avrupa Birliği ülkeleri içine olan İngiltere ise, konsolide finansal tabloların hazırlanmasına yönelik esasları 1989 şirketler yasası ile 1992' de yayınladığı 2 numaralı finansal raporlama standardı (FRS 2) sayesinde düzenlemiştir (Akbulut, 2001).

Konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yönelik bir diğer çalışma da Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yapılmıştır. IASB'nin yayınlamış olduğu standartlar ve yorumları, Dünya'da birçok ulus tarafından kullanılmaktadır.

Avrupa Birliği, üye ülkelerini 2005 yılından itibaren borsaya kayıtlı olan işletmelerin UMS/UFRS'lere göre konsolide finansal tablo düzenlemelerini zorunlu kılmıştır. Ayrıca Latin Amerika, Güney Asya ile Güney Afrika'da da bazı ülkelerde UMS/UFRS uygulamaları zorunlu kılınmıştır (Mirza ve diğ, 2006: 1).

IASB tarafından 1987 yılında konsolide finansal tabloların hazırlanmasına yönelik ilk taslak çalışma yapılmıştır. Bu çalışma 1989 yılında resmi olarak yayınlanmıştır. Bu tarihten itibaren bu çalışma üzerinde birçok değişiklik ve güncelleme olmuştur. Daha sonra konsolide finansal tablolara ilgili Mayıs 2011'de yapılan değişiklikle birlikte, 1 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe girmek üzere UFRS 10 'Konsolide Finansal Tablolar', UFRS 11 'Müşterek Anlaşmalar' ve UFRS 12 'Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar' adında yeni standartlar açıklanmıştır (Terzi, 2012: 55).

2.10. Konsolidasyon Yöntemleri

Konsolidasyon anlam olarak birleştirme, bütünleştirme anlamına gelmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi işletmeler birbirleri ile ortak oldukları zaman, şirketlerin ortaklık ilişkisi kurduğu diğer şirket ya da şirketlerle olan ilişkilerinden meydana gelen finansal değişiklikler, finansal tablo ilgililerine doğru bir şekilde aktarılmalıdır.

Şirketlerin birbirleri ile ilgili olan iş ortaklıkları, iştirak ve bağlı ortaklık gibi finansal durumlar Tekdüzen Hesap Planı içerisinde 24 nolu Mali Duran Varlıklar hesap grubunda ilgili hesaplar yardımı ile düzenlenmektedir. Yatırım yapılan şirketin, yatırım yapan şirketin finansal tablosunda tek bir kalemden gösterildiğinde, bu durum yatırım yapan şirketin finansal tablolarının analizi açısından anlamsız olabilir. Bundan dolayı, fayda maliyet analizi açısından yatırım yapılan şirketin finansal tabloları yatırım yapan şirketin finansal tabloları ile birleştirilerek tek bir finansal tablo düzenlenmesi zorunluluk haline gelmektedir (Örten ve diğ., 2010: 391).

Grup şirketlerin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun gerçeğe uygun olarak sunulabilmesi için grubun içerisindeki bütün şirketlerin finansal sonuçlarını ve ekonomik performansını gösteren finansal raporlar bir bütün olarak sunulmalıdır. Bu durum, ana işletme ve bağlı işletmelerin tek bir ekonomik bir birim gibi algılanmasını sağlayan konsolide finansal tablolar yardımı sayesinde uygulanabilmektedir. Burada

grup, bir ana ortaklık ile bağı ortaklıkları, iştirakleri ve iş ortaklıklarının birleşmesinden meydana gelmektedir. Grup içerisinde bulunan iştirakler ve bütün ortaklıklar kendilerine ait olan finansal tabloları bireysel bir şekilde düzenlerler. Ancak grup şirketlerin bireysel durumlarını içeren finansal tabloları inceleyerek grup şirket hakkında sağlıklı bir bilgi edinilmesi mümkün değildir. Bundan dolayı, her bir iştirak ve ortaklığın düzenlemiş olduğu ayrı finansal tabloların, muhasebe ve finansal raporlama standartları dikkate alınarak sunulması gerekmektedir. Böyle bir sunum yapabilmek ise ancak konsolide finansal tabloların düzenlenmesi aracılığıyla gerçekleşmektedir (Kaya, 2011: 13).

Burada ana ortaklık olan şirketin, yurtdışında faaliyet yapan bir bağı ortaklığı, iş ortaklığı ve iştiraki olduğunda bu şirketin finansal tablolarının konsolide edilmesinde dikkat edilmesi gereken önemli durumlar vardır. Bu durumlar aşağıda belirtilmiştir (Akdoğan, Tenker, 2007: 490);

- ✓ Ana ortaklığın yurt dışında yatırım yapmış olduğu şirketin finansal tabloları konsolidasyon işlemine tabi tutulacağı zaman, finansal tablo kalemlerinin ana ortaklığın kendi ülkesinin para birimine çevrilmesi durumu meydana gelecektir. Burada yurt dışındaki şirketin finansal tablo kalemleri, ana ortaklığın para birimine çevrilirken hangi değerlendirme ölçüsü kullanılacaktır? Bunun cevabı döviz kurudur. Ama bu durumda, kullanılacak döviz kurunun türü konusunda bir problem oluşmaktadır. Alış kuru, satış kuru, ortalama yıllık kur, dönem sonu kuru ya da serbest piyasa kurlarından hangisi kullanılacaktır?
- ✓ Bir diğer sorun, yurt dışında faaliyet yapan şirketin finansal tablolarının hazırlanmasında kullanılan standartlardır. Eğer yurt dışındaki şirket yerel mevzuata uygun bir şekilde finansal tablolarını hazırlamış ise bu şirketin finansal tablolarının konsolide edilebilmesi için, şirketin finansal tablolarının ana ortaklığın kendi ülkesinde kullanılması zorunlu olan standartlara ya da yasal mevzuata uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi, yabancı para birimine göre düzenlenen finansal tabloların yerel para birimine çevrilmesi konusunda dört yöntem vardır. Bu yöntemler aşağıda açıklanmıştır (Akdoğan, Tenker, 2007: 494):

- ❖ **Cari (Dönem Sonu) Kur Tekniği:** Bu teknikte, yabancı para birimine göre düzenlenen finansal tablolar yerli para birimine çevrilirken;

- Varlıklar ile borçlar dönem sonu kuruyla,
 - Gelir tablosundaki kalemler, bu kalemlerin oluştuğu zamandaki kurla, eğer bu kur belirlenemiyorsa o zamandaki ağırlıklı ortalama kurla veya dönem sonu kuruyla,
 - Birikmiş geçmiş dönemdeki kârlar tarihi kurla,
 - Temettüler, dağıtım zamanındaki kurla,
 - Nominal sermaye ise tarihi kurla dönüştürülecektir.
- ❖ **Cari – Cari Olmayan Teknik:** Burada, bilanço kalemleri cari ve cari olmayan kalemler olarak ikiye ayrılır. Cari olmayan kalemler tarihi kur ile çevrilirken, cari kalemler bilanço günündeki cari kur ile çevrilmektedir.
- ❖ **Parasal – Parasal Olmayan Teknik:** Bu teknikte de bilanço kalemleri parasal ve parasal olmayan kalemler olarak ikiye ayrılır. Parasal olmayan kalemler tarihi kurla çevrilirken, parasal kurlar ise o dönemdeki cari kura göre çevrilmektedir.
- ❖ **Geleneksel Teknik:** Bu tekniğe göre, konsolide hesaplar, yabancı şirketin faaliyetlerinin ana ortaklık tarafından yapılmış gibi gösterilmesi gerekmektedir. Bu teknikte, parasal olmayan, cari değerle kayıt altına alınmış olan kalemlerin değerlendirilmesi yapılırken cari kur dikkate alınır.

Finansal tabloların konsolidasyonunda temel olarak üç yöntem vardır. Bunlar tam konsolidasyon, oransal konsolidasyon ve özkaynak yöntemidir. Bu tekniklerden olan oransal konsolidasyonun iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılması, TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardına göre alternatif bir seçenek olmaktan çıkarılmıştır. İştiraklerde ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesinde sadece özkaynak yönteminin kullanılması kabul edilmiştir. Fakat burada oransal konsolidasyon ismi literatürde sıklıkla geçtiği için açıklanması gerekli bulunmuştur.

2.10.1. Tam Konsolidasyon Yöntemi

Bu yöntemde, konsolidasyon kapsamı içerisindeki ana ortaklık ve bağlı ortaklıklara ait gelir tablosu ile bilanço kalemleri bütün bir şekilde birleştirilmektedir. Gelir tablosu ve bilanço kalemleri toplanırken azınlık paylarının olup olmadığı durumu önemli değildir. Eğer azınlık payları varsa, azınlık paylarına düşen miktarlar bilançonun

pasifinde özkaynakların içerisinde ayrı bir kalem olarak açıklanmaktadır (Başaran, 2012: 28).

Tam konsolidasyon, bağlı ortaklıkların konsolide finansal tabloların içerisine dahil edilerek grup şirketin tek bir ekonomik birim olarak gösterilmesini sağlayan tekniktir (Kaya, 2011: 53).

Tam konsolidasyon tekniğinde, ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki iştirak oranına bakılmadan, bağlı ortaklığın bütün varlık ve borçları konsolide bilanço içerisinde gösterilir. Bu tekniğe bütün birleştirme yöntemi de denir. Bu tekniğe göre, gelir tablolarının konsolidasyonunda toplam satış ve toplam maliyet birleştirilmektedir. Bu durumda kâr da birleştirilmiş olmaktadır. Kâr – zarar ise, ana ortaklığın kâr ya da zararına, bağlı kurumun payına düşen kâr ya da zarar eklenerek oluşturulur (Erdoğan, 2007: 75).

Tam konsolidasyon işlemi içerisinde önemli durumlardan biri yatırım yapılan şirket üzerinde yatırım yapan şirketin kontrol gücüdür. Standarda göre kontrol gücü; bir şirketin faaliyetlerinden yarar sağlamak amacıyla, söz konusu şirketin finansal ve faaliyet politikalarını yönetme gücü olarak açıklanmıştır. Ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücünün bulunup bulunmadığını standartta bulunan ilkelere göre belirlemesi ve kontrolün bulunduğu belirlenmesi durumunda ana ortaklık, bağlı ortaklığın finansal tablolarını tam konsolidasyon tekniğini kullanarak konsolide finansal tablolarını düzenlemelidir (Kılınç, 2012: 29).

Örnek: X ve Y şirketlerinin 01.01.20xx tarihindeki birleşme öncesi finansal tabloları verilmiştir. X şirketi Y şirketinin %90'lık payına sahip olmak istemektedir (Epstein, Mirza, 2005: 380). Aşağıda şirketlerin birleşme öncesi bilançoları verilmiştir;

Tablo 1.1. X ve Y Şirketlerinin Birleşme Öncesi Finansal Durum Tabloları

	X İşletmesi	Y İşletmesi
Kasa	43.260	52.360
Alıcılar (Net)	47.880	12.740
Ticari Mallar	32.060	22.540
Maddi Duran Varlıklar	280.000	70.000
Birikmiş Amortismanlar (-)	(29.400)	(14.000)
Haklar	-	14.000
Toplam Varlıklar	373.800	157.640

Satıcılar	5.600	9.240
Çıkarılmış Tahviller	140.000	-
Sermaye	140.000	70.000
Hisse Senedi İ. Primleri	21.000	21.000
Yasal Yedekler	67.200	57.400
Toplam Kaynaklar	373.800	157.640

Şirketlerin bilançoları incelendiğinde, Y şirketinin net varlıkları iki farklı teknikle hesaplanabilir:

$$1) \text{ Net Varlıklar} = \text{Toplam Varlıklar} - \text{Toplam Borçlar}$$

$$\text{Net Varlıklar} = 157.640 - 9.240$$

$$\text{Net Varlıklar} = 148.400 \text{ TL}$$

$$2) \text{ Net Varlıklar} = \text{Sermaye} + \text{Hisse Senedi İ.Primleri} + \text{Yasal Yedekler}$$

$$\text{Net Varlıklar} = 70.000 + 21.000 + 57.400$$

$$\text{Net Varlıklar} = 148.400 \text{ TL}$$

X işletmesi Y işletmesinin %90'ına sahip olmak istediği için, birleşme sonucunda Y işletmesinin varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerinin belirlenmesi gerekir. Bundan dolayı, yapılan ekspertiz çalışmalarında Y şirketinin varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.2. Y Şirketinin Gerçeğe Uygun Değer Tablosu

	Defter Değeri	Gerçeğe Uygun Değeri	Fark
Kasa	52.360	52.360	-
Alicılar(Net)	12.740	12.740	-
Ticari Mallar	22.540	23.940	1.400
Maddi Duran Varlıklar(Net)	56.000	67.200	11.200
Haklar	14.000	18.200	4.200
Satıcılara Borçlar	(9.240)	(9.240)	-
Toplam	148.400	165.200	16.800

X şirketi, birleşme tarihini esas alarak Y işletmesinin varlıklarını ve borçlarını gerçeğe uygun değerleri ile kaydetmesi gerekmektedir. X işletmesi, Y işletmesinin %90'ına sahip olacağı için Y işletmesinin %10 kadar azınlık payı tutarının hesaplanması aşağıdadır:

Ana Ortaklık Payı (165.200*0.90)	148.680 TL
Azınlık Payı (165.200*0.10)	<u>16.520 TL</u>
Toplam	165.200 TL

01.01.20xx tarihinden itibaren, X işletmesi Y işletmesinin %90'ına sahiptir. X işletmesi bu birleşmeden dolayı nominal değeri 14TL/adet olan 5.400 adet hisse senedi ihraç etmiştir. Hisse senetlerinin piyasadaki toplam fiyatı 168.840 TL'dir.

X işletmesi bu birleşme sonucunda aşağıdaki yevmiye kaydını yapmalıdır.

...
243 BAğLI ORTAKLIKLAR HS.		168.840-
500 SERMAYE HS.		75.600-
522 HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİ HS.		93.240-
X işletmesinin bağlı ortaklık kaydı		

Birleşme sonucunda oluşan şerefiyenin hesaplanması aşağıdaki gibidir:

Y işletmesinin belirlenebilir varlıklarının gerçeğe uygun değeri	165.200 TL
Azınlık Payı (0.10)	<u>-16.520 TL</u>
Ana Ortaklık Payı (0.90)	148.680 TL
Elde Etme Maliyeti	<u>168.840 TL</u>
şerefiye	20.160 TL

Yukarıdaki bilgiler dahilinde konsolide finansal durum tablosunun düzenlenebilmesi için yapılması gereken konsolide çalışma tablosu aşağıdaki şekildedir:

Tablo 1.3. X ve Y Şirketlerinin Konsolide Çalışma Tablosu

			Eliminasyon		
	X İşletmesi	Y İşletmesi	Borç	Alacak	Konsolide Rakamlar
Kasa	43.260	52.360	-	-	95.620
Alıcılar(Net)	47.880	12.740	-	-	60.620
Ticari Mallar	32.060	22.540	1.400	-	56.000
Maddi Duran Varlıklar	280.000	70.000	14.000	-	364.000
Birikmiş Amortismanlar	(29.400)	(14.000)	-	2.800	(46.200)
Bağlı Ortaklıklar	168.840	-	-	168.840	-
Haklar	-	14.000	4.200	-	18.200
Şerefiye	-	-	20.160	-	20.160
Toplam Varlıklar	373.800	157.640			568.400
Satıcılar	5.600	9.240	-	-	14.840
Çıkarılmış Tahviller	140.000	-	-	-	140.000
Sermaye	215.600	70.000	70.000	-	215.600
Hisse Senedi İ. Primleri	114.240	21.000	21.000	-	114.240
Yasal Yedekler	67.200	57.400	57.400	-	67.200
Azınlık Payları	-	-	-	16.520	16.520
Toplam Kaynaklar	373.800	157.640	188.160	188.160	568.400

X şirketinin 01.01.20xx tarihindeki Konsolide Finansal Durum Tablosu aşağıdadır;

Tablo 1.4. X Şirketinin Konsolide Finansal Durum Tablosu

Konsolide Finansal Durum Tablosu	
(01.01.20xx)	
Kasa	95.620
Alıcılar	60.620
Ticari Mallar	56.000
Maddi Duran Varlıklar	364.000
Birikmiş Amortismanlar (-)	(46.200)
Haklar	18.200
Şerefiye	20.160
Aktif Toplam	568.400
Satıcılar	14.840
Çıkarılmış Tahviller	140.000
Sermaye	215.600
Hisse Senedi İ.Primleri	114.240
Yasal Yedekler	67.200
Azınlık Payları	16.520
Pasif Toplam	568.400

Yukarıda X Firmasının Y Firmasının %90'na sahip olması ile ilgili tam konsolidasyon yöntemi uygulama örneği verilmiştir. Ayrıca ilgili dönem sonucunda aynı grup içerisinde bulunan bu ana ve bağlı ortaklıklar arasında meydana gelen işlemler incelenerek tam konsolidasyon yöntemi uygulanması da tez çalışmasının son bölümünde değerlendirilecektir.

2.10.2. Oransal Konsolidasyon Yöntemi

UMS 31'in yürürlükte olduğu dönemde, iş ortaklıkları oransal konsolidasyon kapsamı içerisinde ya da özkaynak yöntemi dikkate alınarak sunulmaktaydı. UMS 31 yürürlükten kalktıktan sonra iş ortaklıkları UMS 28 dikkate alınarak özkaynak tekniğine göre muhasebeleştirilmektedir. UFRS 11'e göre ortak olan faaliyetlerde oransal konsolidasyon uygulanmalıdır (Şen ve diğ, 2015: 177).

Oransal konsolidasyon, konsolide mali tablolara katılan ortaklığın gelir, gider, aktif, pasif ve bilanço dışı kalemlerinin, grubun bu ortaklık içindeki payı oranında ana

ortaklık işletmenin gelir, gider, aktif, pasif ve bilanço dışı kalemleri ile birleştirilmesini içeren yöntemi ifade etmektedir (Özdemirci, 2006: 34).

Bir diğer ifade ile oransal konsolidasyon, konsolidasyon kapsamına alınan bağlı ortaklıkların aktif, pasif, gelir, gider ve nakdi olmayan yükümlülüklerinin ana ortaklığın ortaklık derecesi kadar, ana ortaklığın aktif, pasif, gelir, gider ve nakdi olmayan yükümlülükleri ile birleştirilmesini gerçekleştiren yöntemdir (Özkan ve Kocamış, 2010: 20).

Oransal konsolidasyonu daha iyi kavrayabilmek açısından örnek bir uygulaması aşağıda verilmiştir.

Örnek: A, B ve C işletmeleri üç mühendislik şirkettir. Pazarlama yapabilmek ve farklı teknolojiler ortaya çıkarabilmek amacıyla üç şirket birleşme kararı alarak D şirketini kurmuşlardır. D firması üzerinde bu üç şirketin sermaye payları aşağıdaki şekildedir (Greuning, Hannie, 2009):

- ✓ A İşletmesi: % 30
- ✓ B İşletmesi: % 40
- ✓ C İşletmesi: % 30

Aşağıda D işletmesi ile bu işletmenin bir ortağı konumunda olan B işletmesinin finansal bilgilerine yer verilmiştir:

D ve B İşletmelerinin Kapsamlı Gelir Tabloları

(31.12.2013)	D Şirketi	B Şirketi
Net Satışlar	4.340.000	1.372.000
Satışların Maliyeti (-)	(2.520.000)	(854.000)
Brüt Satış Karı	1.820.000	518.000
Diğer Faaliyet Gelirleri	210.000	-
Faaliyet Giderleri (-)	(1.190.000)	(238.000)
Vergi Öncesi Kar	840.000	280.000
Vergi Gideri	(350.000)	(126.000)
Dönem Net Karı	490.000	154.000

İlgili dönem süresince B ile D işletmeleri arasında aşağıdaki ticari işlemler meydana gelmiştir:

- ✓ B işletmesi D işletmesine 840.000 TL tutarında bir satış gerçekleştirmiştir.

- ✓ 31.12.2013 tarihinde D işletmesinin stoklarının 336.000 TL'lik kısmı B işletmesinden alınan ticari malları kapsamaktadır. B işletmesi ürünleri %20'lik kâr oranından satmıştır. Gelir vergisi % 30'dur.
- ✓ D işletmesinin B işletmesine ödediği yönetim bedeli 168.000 TL'dir. Bu bedel gelir tablosu içerisinde diğer faaliyet gelirleri altında kayda alınmıştır.

Konsolide kapsamlı gelir tablosu sunulurken dikkat edilmesi gereken nokta, ortak işletmeyle yapılan ticari faaliyet sonucunda meydana gelen kâr ile zararın yalnızca diğer ortak işletmelere denk gelen tutarının dikkate alınmasıdır. Bundan dolayı aşağıda yapılan düzeltme işlemlerinden sonra konsolide gelir tablosu düzenlenmelidir.

Düzeltilme İşlemleri:

1. Net Satışlar	4.340.000
Grup İçi Satışlar (840.000 x 0,40)	- 336.000
D İşletmesi (1.372.000 x 0,40)	<u>548.800</u>
Toplam	4.552.800 TL

2. Satışların Maliyeti	2.520.000
Grup İçi Satışlar	- 336.000
Gerçekleşmemiş Kâr	22.400
(336.000 x 0,40 x 0,20 / 120)	
D İşletmesi (854.000 x 0,40)	<u>341.600</u>
Toplam	2.548.000 TL

3. Diğer Faaliyet Gelirleri	210.000
Grup İçi Yönetim Ücreti	<u>- 67.200</u>
(168.000 x 0,40)	
Toplam	142.800 TL

4. Faaliyet Giderleri	1.190.000
D İşletmesi (238.000 x 0,40)	95.200
Grup İçi Yönetim Ücreti (168.000 x 0,40)	<u>- 67.200</u>
Toplam	1.218.000 TL

5. Gelir Vergisi Giderleri	350.000
D İşletmesi (126.000 x 0,40)	50.400
Gerçekleşmemiş Kâr (22.400 x 0,30)	<u>- 6.720</u>
Toplam	393.680 TL

B Şirketi Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu

(31.12.2013)	Konsolide Kapsamlı Gelir Tablosu
Net Satışlar *1	4.552.800
Satışların Maliyeti (-) *2	(2.548.000)
Brüt Satış Karı	2.004.800
Diğer Faaliyet Gelirleri *3	142.800
Faaliyet Giderleri (-) *4	(1.218.000)
Vergi Öncesi Kar	929.600
Vergi Gideri *5	(393.680)
Dönem Net Karı	535.920

2.10.3. Özkaynak Yöntemi

Bu yöntem, iştiraklerin konsolide finansal tablolarda muhasebeleştirilmesinde kullanılmaktadır. Bu teknikte, iştirak özelliğindeki yatırımlar, ilk olarak elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilmektedirler. Devam eden dönemlerde ise bu tutar yatırım yapılan iştirakin net varlıklarında yatırımcı şirketin payına düşen kısmı gösterecek biçimde artırılır ya da azaltılır. Bu işlemde ana ortaklığın payına isabet eden net kâr ya da zarar gelir tablosuna yazılırken bilançoda da iştirakler kaleminde azalışa ya da artışa sebep olur. İştiraklerden kâr payı alındıkça, iştirakler kalemi alınan kâr payları tutarında azaltılmaktadır. Bunun sonucunda iştirakin kâr ya da zararından yatırımcı konumunda bulunan ana işletmeye düşen pay konsolide mali tablolara yansıtılmış olmaktadır. İştirak özelliğindeki yatırımlar TMS 28’de belirlenen ilke ve esaslar dikkate alınarak muhasebe kayıtlarına alınıp konsolidasyona dahil edilmektedirler (Kaya, 2011: 81).

Bu yöntem, 1950’li dönemde Amerika Birleşik Devletleri’nde geliştirilmiştir. Burada temel varsayım, yatırım yapan şirketin yatırım yaptığı şirketin net kâr ile zararındaki payını kendi gelir tablosuna ilave etmesidir (Demir ve Bahadır, 2009: 48).

Özkaynak yöntemi, yatırım yapan işletmenin faaliyetini yatırım yapılan işletme üzerinden yürüttüğü zaman yeterli bilgi sağlamaz. Örneğin, faaliyet ölçeği kendisinden daha büyük olan bir iş ortaklığı içerisinde yatırımı olan işletmenin bilançosunda, grup payı tek satır halinde yer aldığı için yatırım yapılan işletmenin varlık, borç, gelir ve giderlerindeki payının ayrıntısı görülmemektedir. Bu sebepten iş ortaklığındaki faaliyetin büyüklüğü yeterince algılanamayabilir (Pierce ve Brennan, 2003: 316).

Örnek: 1 Ağustos 2014 tarihinde X Şirketi, Y Şirketi’nin % 30’una denk gelen hisse senedini banka kanalıyla 150.000 TL’ ye satın almıştır. Hisse senedi alımı sonucu aracılık yapan kuruma 3.000 TL komisyon bedeli ödemiştir. Satın alma tarihinde Y şirketinin net varlıklarının defter değeri 300.000 TL, gerçeğe uygun değeri 400.000 TL’dir (Gökgöz, 2013: 58).

X Şirketi’nin Y Şirketi’nin % 30’unu satın aldığı zaman, ters bir durum açıklanmadığı sürece önemli etkinin varlığını gösterir. Bundan ötürü X Şirketi, Y Şirketindeki yatırımını iştirak özelliğinde değerlendirmeli ve özkaynak tekniğini uygulamalıdır. Buna göre iştirakte yapılan yatırım, ilk muhasebeleştirme döneminde elde etme maliyeti ile muhasebeleştirilmelidir.

Elde etme maliyeti: 150.000 TL + 3.000 TL = 153.000 TL

Y Şirketi’nin net varlıklarının gerçeğe uygun değerinden X Şirketi’ne düşen pay
(400.000 x 0,30) = 120.000 TL

Şerefiye: 153.000 TL – 120.000 TL = 33.000 TL

Burada şerefiye bedeli, ayrı bir şekilde muhasebeleştirilmeyecek ayrıca iştirak yatırımının defter değerine ilave edilecektir. Buna uygun olarak X Şirketi, Y Şirketi’ndeki yatırımını 153.000 TL olarak düzenleyip kaydedecektir.

ÖZKAYNAK YÖNTEMİYLE DEĞERLENEN YATIRIMLAR - İŞTİRAK (B)	153.000-	
BANKALAR HS.		153.000-
X işletmesinin iştirak edinme kaydı		

3. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARLA İLGİLİ TMS VE TFRS'LER

Bu bölümde öncelikle Dünya' da Finansal Raporlama Standartları'nın gelişimi açıklanmış ve sonrasında TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı ile ilgili olan muhasebe standartları üzerinde durulmuştur. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı bir sonraki bölümde açıklanacaktır.

3.1. Finansal Raporlama Standartlarının Gelişimi

Muhasebenin temel amaçlarından biri, şirketlerin parasal durumunu ve finansal performansının gerçeğe uygun bir şekilde sunulmasıdır. Bu amacın yerine getirilebilmesi için muhasebeleştirme ve raporlamayla ilgili bilimsel ve tarafsız ilkeler kullanılmalıdır. Bunun sonucunda gerçeğe uygun bir sunum için muhasebenin temel tanımları, muhasebe standartları ve genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri esas alınmalıdır (Lazol, 2000: 9). İşletmelerde muhasebeleştirme ve raporlama belirli ilkeler çerçevesinde yapılması gerektiği için muhasebenin kavram ve ilkelerinden hareket edilerek muhasebe standartları oluşturulmuştur. Bu amaçla meydana gelen muhasebe standartları, işletmelerdeki raporlama ve muhasebeleştirmeye yön vermekte ayrıca finansal tabloların hazırlanmasında uyulacak olan ilkeleri açıklamaktadır (Akgül ve Akay, 2004: 4).

Ticari hayatta gerçekleştirilen faaliyetlerin uluslararası bir duruma gelmesi, sermaye piyasasında küresel etkileşimin şiddeti ve birçok ulusun ticari engelleri azaltma çalışmaları ile finansal raporlama standartlarının uluslararası geçerliliği ve anlaşılabilirliği büyük önem kazanmıştır. Uluslararası alanda çalışmalarını yürüten firmaların karşılaştıkları zorluklar, uluslararası muhasebe standartlarının düzenlenmesinin büyük bir sebebi olmuştur (Savaşkan, 2015: 11).

Ülkeler arasındaki muhasebe farklılıklarını düzeltecek olan uluslararası muhasebe standartları ile ilgili ilk tartışmalar 1960 yıllarında başlamıştır (Gökçen ve diğ., 2006: 13).

Evensel düzeyde muhasebe ve finansal raporlama standartlarının ortaya çıkması 1960'lı yıllarda başlamıştır. Ancak tartışmalar 1972 yılında sonuç vermiştir. Bu yıl içerisinde 10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi, Sydney'de gerçekleştirilmiş ve

standartlar belirlenip, uygulamaya geçilmiştir (Türkkot, 2005: 40). İlk defa 1972 yılında düzenlenen 10. Dünya Muhasebe Kongresi'nde, İngiltere, Galler ve Amerika Birleşik Devletleri'nin oluşturduğu 'Muhasebecilerin Uluslararası Çalışma Grubu'nun bu konuda bir komite oluşturulması fikri ile ortaya çıkmış ve 1973 yılında yapılarak, dokuz kurucu üye olan Kanada, Almanya, Fransa, Japonya, Hollanda, Meksika, İrlanda, İngiltere ve A.B.D'den meydana gelen Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee – IASC) kurulmuştur. Bu komiteyi kurarak, Uluslararası Muhasebe Standartları'nı belirlemek ve kullanımını yaygınlaştırmak ayrıca muhasebeden doğan bilgilerin uluslararası arenada ortak bir yapıya kavuşmasını amaçlıyorlardı (Yüksel, 2008: 21). Bu sebeple dünya üzerinde farklı kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlar şu şekildedir; (Karacan, 2009: 6-7)

- Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika Birleşik Devletleri 1973 yılında muhasebe örgütlerinin bir araya gelmesiyle Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesini kurmuştur. Yine bu devletler 29 Haziran 1973 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nu kurmuştur.
- Sonraki dönemlere bakıldığında; 1977 yılında muhasebe örgütlerinin gerçekleştirdiği uluslararası çalışmalar, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu bünyesinde toplanmıştır. Bu yılda, 11. Dünya Muhasebe Kongresi'nde Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) kurulmuştur.
- 1981 yılında komite üyeleri ve federasyon üyeleri arasında gerçekleştirilen toplantılar sonucunda, muhasebe alanında yapılan çalışmaların yayınlanması konusunda tam yetkili birimin Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi olduğu kararlaştırılmıştır. IASC ile IFAC arasında 1982 yılında yapılan bir anlaşma ile uluslararası muhasebe standartları ile ilgili koordineli çalışma kararı alınmıştır. Bununla birlikte, IFAC üyelerinin aynı zamanda IASC üyeleri olduğu kabul edilmiş ve IFAC ile IASC aynı çatı altında birleştirilmiştir (Bostancı, 2002: 74).

2000'li yıllara kadar; uluslararası standartlar komite tarafından oluşturulmuş ancak 2000'li yıllardan sonra komite yerine kurul tarafından yürütüleceği belirtilmiştir. 1 Nisan 2001 yılında, kurul görev ve yetkileri komiteden aldığını resmen açıklamıştır.

Komite tarafından standartlar, Uluslararası Muhasebe Standartları adıyla oluşturmuştur. Kurul ise; standartları Uluslararası Finansal Raporlama Standartları adıyla oluşturmuştur (Türkkot, 2005: 41).

Günümüzde artık küresel muhasebe standartları olarak kabul gören Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS, International Financial Reporting Standards – IFRS) yaygın bir biçimde uygulamaya alınmasının içindeki temel beklentiler genel şekliyle Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) tarafından 2004 yılında düzenlenen Wong Raporu’nda aşağıdaki gibi açıklanmıştır (Özkan, Acar, 2010: 52) ;

- ✓ Yatırımcılar açısından daha çok karşılaştırılabilir finansal bilgi sağlama,
- ✓ Yatırımcılarda daha çok sınır dışında yatırım yapma isteği sağlama,
- ✓ Sermaye maliyetini azaltma,
- ✓ Kaynak dağılımını etkin kılma,
- ✓ Ekonomik büyümeyi artırma.

Türkiye’deki duruma bakacak olursak, şirketlerin halka açık bir hale gelmesi, hisse senetlerinin dünya borsaları içerisinde işlem görmesi ve uluslararası ticari ilişkilerin önemli bir duruma ulaşması sonucunda, finansal raporların IAS’e uygun bir şekilde düzenlemesi önemli bir hal almıştır. Bu sebeple, ülkemizdeki muhasebe standartlarının UFRS ile uyumun gerçekleştirilmesi kaçınılmaz bir durumdur (İbiş, Özkan, 2006: 32).

Türkiye’de ise, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği kurulmuştur. 1979 yılında Bakanlar Kurulunun kararı ile Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu’na üye olduğu onaylanmıştır. Diğer bir kuruluş olan Türkiye Serbest Muhasebeci Finansal Müşavirler ve Yeminli Finansal Müşavirler Odaları Birliği, 1994 yılında bu kurula üye olduğunu belirtmiştir.

7 Mart 2003 yılında kurulan, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu bütün standartları Türkçe’ye çevirerek uygulamaya başlamıştır. 2011 yılında kabul edilen Türk Ticaret Kanunu ile beraber 1 Ocak 2013’te tüm işletmelerin kullanması zorunlu hale getirilmiştir.

Uygulama görevi kurul tarafından yönetilirken, 2011 yılında kurulan Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’na devredilmiştir.

Türkiye’de tüm şirketler açısından global ve uygulanabilir standartlara uygun muhasebe politikaları düzenlenmeye çalışılmıştır. Bunu gerçekleştirebilmek için farklı

kurullar ile çalışmalar yapılmıştır. Türkiye’de muhasebe standartlarının geliştirilmesi için yasal düzenlemeler içerisinde olan başlıca kurumlar şunlardır (Terzi, 2009: 15);

- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK)
- Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK)
- Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK)
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (KGK)

3.2. TMS 1: Finansal Tabloların Sunuluşu

Bu standart; ilgili bütün standartları birleştirme görevi gören ve onları bir arada tutan özelliği sebebiyle diğer standartlardan ayrılmaktadır. Bunun dışındaki standartlar bu standardın tersine özellikli muhasebe hususunda değerlendirme ve şekil standartları getirmektedir. Burada firmalara hangi finansal tabloları kullanacağı hangi asgari şekil şartlarına uymaları gerektiği açıklanmaktadır. Bütün şirketler tarafından üzerinde durulması gereken finansal tablolar bu standart ile oluşturulmaktadır (Örten ve diğ, 2015: 13).

Standardın asıl amacı firmaların karlılık durumu ve muhasebe yapısıyla ilgili bilgilerin anlaşılır, karşılaştırılabilir ve şeffaf bir şekilde sunulmasıdır. Burada “önemli bilgi” kavramı üzerinde durulmuştur. Firmalar hakkında karar alacak olan kişilerin kararlarını etkileyecek seviyede olan bilgiler önemli bilgi niteliğinde kabul edilmiş ve bu önemli bilgilerin finansal tabloların dipnotlarında ve içerisinde açıklanması amaçlanmıştır (Örten ve diğ, 2015: 13).

Bu standart, özel bilgi isteği bulunmayan karar alıcıların ihtiyacını karşılayan finansal tablolar olan genel amaçlı finansal tablolara uygulanmaktadır. Standart içerisinde kamu ve özel teşebbüsler de dahil kar amaçlı firmalar dahilinde düzenlemeler yapılmıştır. Bu yüzden, konsolide finansal tablolar ve bireysel finansal tablolar düzenleyen firmalarda bu standardın kapsamı içerisinde bulunmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2015: 34).

3.2.1. Standart Kapsamında Düzenlenen Finansal Tablolar ve Temel Özellikleri

Bu standart ile düzenlemesi zorunlu olan finansal tablolar belirlenmiştir. Ayrıca standart bu tabloların özel ve genel amaçlı olarak ikiye ayrılacaklarını açıklamış ama sadece genel amaçlı finansal tabloları düzenlemiştir. Bunun sebebi özel amaçlı finansal tabloların özellikli bilgi sunmak için talep edilmesi halinde düzenlenen tablo olmalarıdır. Bu yüzden özel amaçlı tablolara ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu tablolara örnek olarak işletme için karar almayı destekleyen raporlar, mali kâr veya zarara ilişkin bilgiler, kar dağıtımı, fon ve işletme sermayesi hareketlerini içeren raporlar verilebilir.

Bu standarda göre tam bir finansal tablo seti, aşağıdaki unsurları içermektedir:

- Dönem sonu finansal durum tablosu,
- Döneme ait kar ya da zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu,
- Dönemin öz kaynak değişim tablosu,
- Dönemin nakit akış tablosu,
- Önemli muhasebe politikalarını açıklayan dip notlar ve diğer açıklayıcı notlar,
- Bir firmanın muhasebe politikasını geriye dönük şekilde uygulaması halinde veya firmanın finansal tablolarındaki kalemleri geriye dönük olarak tekrar açıklaması söz konusu ise veya firmanın finansal tablo kalemlerini yeniden sınıflandırdığı hallerde, karşılaştırılabilir bir önceki dönemin başına ait finansal durum tablosudur.

Bu standartta firmalar, en az iki döneme ait finansal tablo ve açıklayıcı bilgilerini finansal tablo kullanıcılarına düzenlemek zorundadır. Ayrıca eğer isterlerse firmalar, istedikleri finansal tabloları üç dönem şeklinde de sunabilirler.

Burada firmalar, önceden belirlenmiş hallerde finansal tablolar setine önceki dönem başı finansal durum tablosunu da dahil etmek zorundadırlar. Önceki dönemin başındaki finansal durum tablosunda bulunan bilgilerde önemli bir etkisi bulunması şartıyla bu durumlar şunlardır;

- Firmanın geriye dönük bir şekilde finansal tablo kalemlerinin düzeltilmesi,
- Firmanın muhasebe politikasında değişiklik yapması sebebiyle geriye dönük uygulama yapması,
- Firmada finansal tablo kalemlerinin yeniden sınıflandırılmasıdır.

3.2.2. Finansal Tablolara İlişkin Genel Kurallar

Bu standart içerisinde firmaların finansal tablolarıyla ilgili olan genel kurallar ayrıntılı bir şekilde ele alınarak belirlenmiş ve incelenmiştir. Genel amaçlı finansal tabloların oluşturulmasında uyulacak olan genel kurallar aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- Finansal tabloların TFRS'lerle uyum içerisinde bulunduğu dipnotlarda açıklanmalı, ayrıca bu tablolar gerçeğe uygun olarak düzenlenmelidir.
- Finansal tablolar içerisinde oluşan işlem ve olayların muhasebeleştirilmesinde tahakkuk esası dikkate alınmalıdır. Bu tablolar aksine bir hüküm olmadığı sürece muhasebenin süreklilik kavramına uygun bir şekilde oluşturulmalıdır.
- Finansal tablolar oluşturulurken önemli olan kalemler ayrı bir başlık altında incelenmeli, birbiriyle aynı değerde olan hesaplar tek bir kalemde birleştirilmelidir.
- Finansal tablolarda varlık ve kaynak hesaplarıyla gelir ve gider hesaplarının birbirlerinden mahsup edilerek net bir tutar halinde tablolara aktarılması yasaklanmıştır.
- Finansal tablolar yılda asgari bir kez oluşturulmalıdır.
- Finansal tablolar karşılaştırmalı olarak düzenlenmelidir.
- Finansal tabloların sunuluşu tutarlı bir biçimde sürdürülmeli yani dönemden döneme değiştirilmemelidir.

Bu kurallar detaylı şekilde incelendiğinde;

- **Finansal Tabloların Gerçeğe Uygun Sunuluşu:** Finansal tablolar firmaların finansal durumunu, performansını ve nakit akışlarını gerçeğe uygun bir şekilde düzenler. Burada gerçeğe uygun sunuş, muhasebe işlerinin sonuçlarını diğer olayların ve şartların varlık, borç, gelir, gider tanımlarına uygun bir şekilde sunulması anlamına gelmektedir (Sağlam, Yolcu ve Eflatun, 2015: 1009).

Ayrıca, finansal tablolar niteliksel özelliklere uygun bir şekilde muhasebe politikalarını da içeren verilerin kullanıcı ihtiyacına uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir bir şekilde olmalıdır (Özerhan ve Yanık, 2015: 37).

- **İşletmelerin Sürekliliği:** Finansal tabloları düzenleyen firmaların faaliyetlerinin sonsuz olduğu düşünülür. Firmalar finansal tablolarını nakit akışlarıyla ilgili

sunulan bilgiler dışında tahakkuk esasına göre düzenlemek zorundadır. Burada yönetim finansal tabloları düzenlerken firmanın faaliyetlerini sürekli bir şekilde devam edeceği görüşü içerisinde değerlendirir. Eğer yönetimin firmanın ticari faaliyetini sona erdirme ya da firmayı kapatma niyeti yoksa firmalar finansal tablolarını süreklilik esasına göre sunarlar (Sağlam ve diğ, 2015: 1009).

- **Tahakkuk Esası:** Firmalar, nakit akış tablosu dışındaki bütün finansal tablolarını tahakkuk esasına göre düzenlemek zorundadırlar. Muhasebenin tahakkuk esası kullanıldığı durumda işletme kalemleri Kavramsal Çerçeve’de yapılan açıklamalara uygun bir şekilde varlık, borç, gelir, gider ve öz kaynak olarak muhasebeleştirilmektedir (Güler, 2012: 47).
- **Önemlilik ve Birleştirme:** Birçok işlem ve olayların, nitelik ve görevlerine göre hesap sınıfları altında birleştirilmesi sonucunda finansal tablolar meydana gelmektedir. Burada önemli olduğu durumlarda benzer kalemlerden meydana gelen her bir grup finansal tablolar içerisinde ayrı bir şekilde düzenlenir. Eğer bir hesap kalemi kendi içerisinde önemli bir niteliğe sahip değilse, finansal tablolarda veya dipnotlar içerisinde diğer kalemlerle birleştirilir. Firmalar, buradan önemsiz olmadıkları durumda nitelikleri ve görevleri itibarıyla farklı olan kalemleri de ayrı bir şekilde sunmaktadırlar. Daha önce de belirtildiği üzere önemlilik, bir bilginin verilmemesi veya yanlış verilmesi halinde finansal tabloları kullanıcılarının bundan etkilenip etkilenmemesi durumudur (Özerhan ve Yanık, 2015: 38).
- **Netleştirme:** Firmalar genellikle varlıkları ve borçları ya da gelirleri ve giderleri zorunlu bir durum olmadıkça netleştiremez yani birbirinden mahsup etmezler. Burada firmalar gelirleriyle giderleri ve varlıklarıyla borçları, finansal tablolar içerisinde ayrı ayrı göstermelidir. Firmalar, faaliyetleri içerisinde hasılat yaratmayan ancak firmaya hasılat yaratan ana faaliyetlerle ilgili olarak ortaya çıkan diğer işlemleri de gerçekleştirir. Burada sunuluş işlemin ya da diğer olayın özünü yansıtıyorsa, bu işlemle ilgili olarak oluşan gelir ve giderler birbirleriyle mahsup edilerek bu işlemlerin sonuçları finansal tablolarda düzenlenir (Sağlam, Yolcu ve Eflatun, 2015: 1010).

- **Finansal Tabloların Raporlama Sıklığı:** Yukarıda belirtildiği gibi firmalar, karşılaştırılabilir yani önceki dönem ve cari dönem bilgilerini içeren tam bir finansal tablolar setini asgari yılda bir kez sunmalıdır. Eğer bir firma bilanço tarihini değiştirdiği zaman ve finansal tablolarını bir yıldan daha uzun ya da kısa bir dönem için hazırladığı takdirde, bu finansal tabloların kapsadığı dönemi bir yıldan daha uzun ya da daha kısa bir dönemi kapsamamasının sebebi ve bu finansal tablolarında sunulan tutarların tümüyle karşılaştırılabilir olmadığını açıklamalıdır (Güler, 2012: 49).
- **Karşılaştırmalı Bilgi:** Burada karşılaştırmalı bilgi açıklayan bir firmanın en az iki döneme ilişkin finansal tablolarını ve dipnotlarını açıklaması gerekir. Fakat firmanın bir muhasebe politikasını geriye dönük bir şekilde uygulaması durumunda, en az üç finansal durum tablosu ile diğer tabloların her birinden ilaveten iki adet tablo ve bilgili dipnotları düzenlemesi gerekir. Burada eğer firma bu tablolardaki kalemlerin sunuluşunu ve sınıflandırılmasını değiştirecek olursa, karşılaştırmalı tutarlar yeniden sınıflandırılır. Böyle bir sınıflandırma yapılacak olduğu takdirde aşağıdaki açıklamalar yapılmalıdır (Özerhan ve Yanık, 2015: 41):
 - ✓ Yeniden sınıflandırmanın niteliği,
 - ✓ Yeniden sınıflandırılmış olan kalemin ve kalem gruplarının tutarı,
 - ✓ Yeniden sınıflandırmanın nedeni.
- **Finansal Sunuşun Tutarlılığı:** Burada kastedilen, firmaların finansal tablolarda sunuluş ve sınıflandırma yaparken dönemden döneme değiştirilmeden yapmalarıdır. Fakat firma faaliyetlerinin niteliklerinde önemli değişiklikler olması halinde veya TFRS'nin sunuşta bir değişiklik arz etmesi halinde finansal tabloların sunuluşunda ve sınıflandırılmasında değişiklik yapılabilir. Firma finansal tablolarda, finansal tablo kalemlerinin sunuluşunu ve sınıflandırılmasını değiştirdiği durumda eğer uygunsa karşılaştırmalı tutarları yeniden sınıflandırır. İşletme finansal sınıflandırmanın niteliğini, yeniden sınıflandırılmış olan kalemin veya kalem gruplarının tutarını ve yeniden sınıflandırmanın nedenini açıklar (Güler, 2012: 49).

3.2.3. Finansal Durum Tablosunun Sunulmasına Yönelik Yapılan Düzenlemeler

Bu standart içerisinde bilançonun ismi '*Finansal Durum Tablosu*' olarak değiştirilmiş ayrıca kapsadığı raporlama dönemleri de artırılmıştır. Tablolarda açıklanan bilginin bir muhasebe çıktısı olarak algılanmasının önüne geçerek, firmaların finansal durumlarını ortaya koyan bir rapor olarak görülmek istenmesi nedeniyle böyle bir isim değişikliği yapılmıştır. Yapılan değişiklik sonucunda finansal tablolar, şirketlerin mali yapılarına ilişkin şirketlere yönelik bilgilerin bulunduğu bir rapor halini almıştır. Bundan dolayı standartlar Muhasebe Standartları değil, Raporlama Standartları adıyla anılmaktadır (Zaif ve Ayanoglu, 2006: 6).

Burada finansal durum tablosunun sunulmasına yönelik olarak iki adet raporlama modeli üzerinde durulmuştur. Bu modeller, kısa/uzun vadeli varlık – kaynak sınıflaması ve likidite temelli sınıflamadır. Eğer likidite esaslı sunuluş daha güvenilir bilgi sağlamıyorsa, varlıklar ve kaynaklar kısa vadeli ve uzun vadeli olmak üzere sınıflanmaktadır (IAS 1.60).

Yukarıdaki ifadeden yola çıkacak olursak, firmalar bu iki modelden birini istediklerine göre seçemezler. Burada bu tekniklerden hangisinin ne gerekçe ile seçileceği konusunda iki ana kriter vardır. Bu kriterler;

- ✓ Faaliyet Döngüsü,
- ✓ Güvenilir Bilgidir.

Faaliyet döngüsü, işleme tabi tutulmak amacıyla elde edilen varlıkların nakit ya da nakit benzeri varlığa dönüşme şeklidir (IAS 1.68). Firmalarda normal faaliyet döngüsü açıkça belirlenebiliyorsa, varlıkların ve borçların kısa ve uzun vadeli bir şekilde sınıflaması yararlı bir bilgi sağlamaktadır. Fakat bazı firmalarda normal faaliyet döngüsü açıkça belirlenemeyebilir. Böyle bir durumda likidite temelli sınıflama tercihi tercih edilmektedir. Örnek olarak, finansal kuruluşlar, açıkça belirlenen faaliyet döngüsü içerisinde mal ya da hizmet sunmadıkları için likiditeye göre artan – azalan bir şekilde sunulması güvenilir ve yararlı bir bilgi sağlamaktadır (IAS 1.63).

Güvenilir bilgi, finansal tablo kullanıcılarının ekonomik olarak kararlar almalarını sağlayacak olan doğru ve tutarlı bir bilgidir. Eğer likidite temelli sunum ile daha doğru bir bilgi sağlanacaksa, normal faaliyet döngüsü belirlenebilen firmalarda bile bu yaklaşım tercih edilmektedir. Örnek olarak, İşletme kısa vadeli ve uzun vadeli varlık /

kaynak yaklaşımına göre raporlama yapıyorsa, işletmenin net işletme sermayesi pozitif olsa bile, alacak ve stok devir hızıyla birlikte nakit oranı düşmüşse, borç ödeme gücü zayıflamışsa likidite yaklaşımına göre raporlama daha güvenilir bir bilgi sağlayabilmektedir (Örten ve diğ, 2015: 20).

3.2.4. Finansal Durum Tablosu Hesap Sınıfları

1. DÖNEN VARLIKLAR
2. DURAN VARLIKLAR
3. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
4. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
5. ÖZKAYNAKLAR
6. NAZİM HESAPLAR (BİLGİ HESAPLARI)

Bilanço asgari olarak, aşağıdaki tutarları gösteren hesap gruplarını kapsmalıdır. Firmaların finansal durumlarını anlamada aşağıdaki şekilde bir olduğu zaman, bilanço içerisinde ek kalemler, başlıklar ve ara toplamlar gösterilmektedir (Sağlam ve diğ, 2015: 1012):

- Maddi duran varlıklar,
- Yatırım amaçlı gayrimenkuller,
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Finansal varlıklar,
- Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırımlar,
- Canlı varlıklar,
- Stoklar,
- Ticari ve diğer alacaklar,
- Satılmak amacıyla elde tutulan varlıkların toplamı ve elden çıkarılacak varlıklar,
- Finansal borçlar,
- Dönem vergisiyle ilgili borçlar ve varlıklar,
- Ertelenmiş vergi borçları ve ertelenmiş vergi varlıkları,
- Satış amaçlı elde tutulan duran varlıklara ve durdurulan faaliyet ilişkin borçlar,
- Özkaynaklarda gösterilen kontrol gücü olmayan paylar (azınlık payları) ,
- Sermaye ve yedekler.

3.2.4.1. Dönen Varlıklar

Faaliyet döngüsünün temel alındığı sunum şeklinde varlıklar dönen / duran varlık olarak iki ayrı şekilde sınıflandırılmıştır. Bir varlığın dönen varlık olabilmesi için, aşağıdaki özelliklerden herhangi birine uyması gerekmektedir:

- i. Firmanın normal faaliyet döngüsü içinde paraya çevrilmesinin, tüketilmesinin ya da satılmasının beklenmesi; İşleme tabi tutulmak için tedarik edilmiş olan varlıkların nakit ya da nakit benzeri bir unsura çevrilmesi sırasında geçen süreye firmanın faaliyet döngüsü adı verilmektedir. Eğer bir firmanın normal faaliyet süresi açıkça belirlenebiliyorsa, bu dönem on iki ay tutulur. Bu varlıklar, bilanço tarihinden sonraki on iki aylık süre içerisinde beklenmiyor dahi olsa, normal faaliyet süresi içerisinde satılan, paraya çevrilen ve tüketilen varlıkları içermektedir. Ayrıca dönen varlıklar, uzun vadeli finansal varlıkların kısa vadeli kısımlarını ve alım satım amaçlı elde tutulan varlıkları da içermektedir (Md. 68).
- ii. Öncelikli olarak ticari amaçla elde bulundurulması; bu varlıkların nakde çevrilme dönemi on iki ayı geçse de bu varlıklar, dönen varlıklar grubunda raporlanmalıdır.
- iii. Bilanço tarihinden sonra on iki ay içerisinde paraya çevrilebilen nakit ya da benzeri varlıklar.
- iv. Bilanço tarihinden sonra en az 12 ay içerisinde bir borcun ödenmesi sebebiyle kullanılmak için nakit ya da benzeri varlıklar.

Firmalardaki varlıklar yukarıdaki koşullara uymuyorsa, bu varlıklar duran varlık grubunda raporlanmaktadır. Türkiye’de uygulanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile TMS 1 ile getirilen düzenlemeler karşılaştırılacak olursa, buradaki ilk değişiklik bilançonun adının finansal durum tablosu olarak değişmiş olmasıdır. Burada da varlıkların sınıflandırılması konusunda, likidite esaslı temel alınmıştır. Varlıklar likit değerlerine göre en azdan en fazlaya doğru sıralanmıştır. Bununla birlikte maksimum bir yıl içerisinde nakde dönüşebilen varlıklara dönen varlık adı verilmiştir. TMS 1’de getirilmiş olan en önemli düzenleme, vadeleri bir yılın üstünde olan, firmanın esas faaliyet konusu ile ilgili alacakların dönen varlıklar içerisinde raporlanmasıdır. Durdurulan faaliyetlere yönelik varlıklar ve satış amaçlı elde tutulan duran varlıklarda

dönen varlıklar grubunda ayrı bir şekilde raporlanmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2015: 45).

3.2.4.2. Duran Varlıklar

Bu standart içerisinde ‘Duran’ ifadesi uzun vadeli Maddi Duran Varlıklar, Maddi Olmayan Duran Varlıklar ve Finansal Varlıklar için kullanılmaktadır. Firmalar diğer bütün varlıklarını duran varlık sınıfı içerisinde düzenleyeceklerdir (Güler, 2012: 52).

3.2.4.3. Kısa Vadeli Borçlar

İşletmelerde on iki ay içerisinde ödenecek olan borçlara kısa vadeli borçlar adı verilmektedir. Bu borcun kısa vadeli borç olabilmesi için aşağıdaki özelliklerden birine uyması yeterlidir (Sağlam ve diğ, 2015: 1014):

- ✓ Normal faaliyet süresi içerisinde ödenmesinin beklenmesi,
- ✓ Ticari amaçla elde bulundurulması,
- ✓ Bilanço dönemi bittikten sonra on iki aylık süre içerisinde ödenecek olması,
- ✓ Firmaların borcun ödenmesini, bilanço döneminin sonundan başlayarak minimum on iki ay süreyle erteleyebilmesine yönelik şartsız bir hakkının olmaması,
- ✓ Firmalar, orijinal vade on iki aydan uzun olsa ya da yeni bir ödeme planı yapılmış olsa dahi, finansal borçlarını, vadeleri bilanço tarihinden sonra on iki ay içinde doluyorsa kısa vadeli olarak düzenler.

Firmalar, bilanço döneminden sonra minimum on iki ay içerisinde borcunu yeniden finanse etmeyi ya da döndürebilmeyi tercih ediyorsa, firmanın bu borcu ters bir durumda bu borç kısa dönemde ödenecek olsa dahi, uzun vadeli bir şekilde düzenler. Fakat işletme bu borcu döndürebilmeyi tercih etmiyorsa, yeniden finanse etme ihtimaline uyulmaz ve borç kısa vadeli bir şekilde düzenlenmektedir (Sağlam ve diğ, 2015: 1014).

3.2.4.4. Uzun Vadeli Borçlar

İşletmelerde bilanço döneminden sonraki on iki ay içerisinde ödenemeyecek nitelikte olan finansal borçlara uzun vadeli borç adı verilmektedir. Özet olarak kısa

vadeli borç statüsü dışında kalan borçlar uzun vadeli borç olarak tanımlanabilir. Bir finansal borç, on iki aydan kısa bir süre içinde ödenecek olsa dahi, firma, bilanço döneminden sonra en az 12 aylık süre içerisinde borcunu yeniden finanse etmeyi ya da döndüreceğini tercih ederse, bu borç uzun vadeli bir borç niteliğinde sınıflanmaktadır (Güler, 2012: 53).

3.2.5. Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

Bir firmanın gelir ve giderlerini gösteren tabloya, ‘Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu’ ya da ‘Kapsamlı Gelir Tablosu’ adı verilmektedir. Gelir tablosu iki ana bölümden meydana gelmektedir. İki bölümde de raporlanan bütün gelir ve giderler firmanın kapsamlı kârını meydana getirir. Bu bölümler;

- Dönem Kar veya Zararı Bölümü,
- Diğer Kapsamlı Gelirler Bölümü.

Eğer firmalar dilerse, dönem kârını veya zararını meydana getiren gelir ve giderleri ayrı bir tabloda önceki adıyla gelir tablosunda diğer adıyla ‘Dönem Karı veya Zararı Tablosu’ nda raporlayabilirler. Böyle bir durumda bu tablonun ardından kapsamlı gelirleri sunan bir tablo raporlanmaktadır. Kapsamlı gelirleri içeren bu tablo, kâr ya da zarar tutarı ile başlamaktadır. Bununla birlikte kapsamlı gelir tablosunda, dönem karı veya zararını meydana getiren gelir ve giderler raporlanmamakta, yalnızca dönem karı veya zarar tutarı bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, firmalar kapsamlı gelir tablosunu ayrı, gelir tablosunu ayrı bir şekilde düzenleyebilmektedirler.(Örten ve diğ, 2015: 24).

3.2.6. Kapsamlı Gelir Tablosunda Sunulacak Bilgiler

Burada kâr veya zarar ile diğer kapsamlı gelir bölümlerine ek bir şekilde aşağıdaki bölümlere yer verilir:

- Kâr veya zarar,
- Toplam diğer kapsamlı gelir,
- Kâr veya zarar ile diğer kapsamlı gelirin toplamı olan döneme ait kapsamlı gelir.

Eğer firma ayrı bir kâr veya zarar tablosu sunuyorsa, kapsamlı gelirin sunulduğu tablo içerisinde kâr veya zarar bölümü gösterilmez. Kapsamlı gelir tablosu en az, ilgili

dönem ile alakalı aşağıdaki tutarları gösteren kalemleri bünyesinde bulundurur(Sağlam ve diğ, 2015: 1017):

- Hasılat,
- Finansman maliyetleri,
- Vergi gideri,
- Kar veya zarar,
- Özkaynak yöntemiyle muhasebeleştirilen iştirakler ve iş ortaklıklarının kar veya zarar payları,
- Durdurulan faaliyetlerle ilgili vergi sonrası kar ya da zarar,
- Niteliğine göre sınıflandırılan gerçekleşmemiş kar veya zarar bileşenlerinin her biri,
- Toplam kapsamlı gelir.

3.3. TFRS 3: İşletme Birleşmeleri Standardı

3.3.1. Standardın Amacı

Bu standardın amacı, şirket birleşmelerine yönelik işlemlerin, edinilen şirketin finansal tablolarında nasıl toparlanacağına yönelik esasları belirlemektir. Edinilen şirketin (md. 1):

- I. Edinilen şirketin, tanımlanabilir borçlarını, varlıklarını ve azınlık paylarını finansal tablolarında ne şekilde muhasebeleştirileceği ve ölçüleceği,
- II. Şirket birleşmesinde edinilmiş olan şerefiyeyi ya da pazarlıklı satın alma neticesinde ortaya çıkabilecek olan kazancı nasıl muhasebeleştirileceği ve ölçüleceği,
- III. Finansal tablo kullanıcılarının şirket birleşmesinin özelliği ve etkilerini değerlendirebilmeleri için dipnotlarda hangi bilgileri açıklaması gerektiği yer almaktadır.

3.3.2. Standardın Kapsamı

Aşağıda yer alan birleşme çeşitlerine bu standart uygulanmamaktadır;

- İş ortaklıklarının oluşturulması biçimindeki birleşmelerde,

- Aynı gruba dahil olan şirketlerdeki birleşmelerde,
- Şirket tanımına uymamakta olan bir varlığın ya da varlık grubunu satın alınmasında.

Bu standart, önceki yıllarda uygulamada olan standardın kapsamını genişletmiştir. Önceki yıllarda uygulamadaki TRFS 3 açısından, ortak varlıkların birleşmesi ile sadece bir sözleşmeye bağlı bir şekilde yapılan birleşmeler standardın kapsamı içerisinde değildir. Yeni TFRS 3'e göre ise, ortak faydalı şirket tanımı yapılmış ve bunlar da standart kapsamı içerisinde yer almıştır. Burada ortak faydalı işletme ile kastedilen, bir yatırımcı tarafından sahip olunmayan ve sahiplerine, üyelerine ya da katılımcılarına direkt olarak kâr payı, daha az maliyet ya da diğer ekonomik yararlar sağlamakta olan birimdir. Burada bu varlıklara yapılmış olan yatırımın nedeni fayda sağlamak olup, direkt olarak kâr elde etmek değildir. Bu varlıklara örnek olarak; kredi ve kefalet kooperatifleri, vakıflar verilebilir (Örten ve diğ, 2015: 668).

3.3.3. Tanımlar

Bu standart içerisinde yer alan konulara ilişkin bazı terimlerin açıklamaları aşağıda belirtilmiştir.

İşletme: Direk olarak yatırımcılarına ya da diğer sahiplerine, üyelere ya da katılımcılara kâr payı, daha az maliyetler ya da diğer ekonomik yararlar biçiminde bir getiri sağlamak amacıyla yönetilen faaliyet ve varlıklar bütünüdür.

Edinen işletme: Edinilen işletmenin kontrolünü elinde bulunduran kurumdur.

Edinilen işletme: Bir işletme birleşmesinde, edinen işletme tarafından kontrolü ele geçirilen kurumdur.

İşletme birleşmesi: Bir edinilen firmanın, bir ya da birden fazla şirketin kontrolü eline geçirdiği bir faaliyettir. Kimi zaman 'gerçek birleşme' ya da 'eşitlerin birleşmesi' biçiminde gerçekleşen işlemler bu kapsama girmektedir.

Birleşme Tarihi: Edinen işletmenin, edinilen işletme üzerindeki kontrolü ele aldığı tarihtir.

Kontrol: Yatırımcı şirket, yatırım yapmış olduğu bir şirket ile olan ilişkisinden ötürü değişken getirilere katlandığı ya da bu getirilerde hak sahibi olduğu ve bununla birlikte bu getirileri yatırım yaptığı şirketteki gücüyle etkileme olanağına sahip olduğu durumda yatırım yaptığı şirketi kontrol etmektedir.

Koşullu Bedel: Genel olarak, edinen işletmenin, edinilen şirketin kontrolünün bedelinin bir parçası olarak, gelecekte belirli olan olayların gerçekleşmesi ya da koşulların yerine getirilmesi durumunda edinilen şirketin önceki sahiplerine, ek varlıklarını ya da özkaynak paylarını transfer etme zorunluluğudur.

Serefive: Bir işletme birleşmesi içerisinde edinilmiş olan diğer varlıklardan dolayı meydana gelen ve tek bir şekilde tanımlanamayan, ayrı kaydedilemeyen gelecekteki ekonomik faydadır.

Özkaynak Payları: Bu paylar, bu TFRS'nin hedefine yönelik olarak genişletilerek kullanılmıştır;

1. Yatırımcı tarafından sahip olunmuş olan şirketlerin sahiplik payları,
2. Ortak faydalı şirketlerin, sahip, üye ve katılımcılarının payları anlamında kullanılmaktadır.

Azınlık Payı: Doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ana işletmeye yöneltilemeyen bir bağlı ortaklık içerisindeki özkaynaktır.

Belirlenebilir Varlık: Bir varlık, eğer aşağıdaki koşullardan bir var ise belirlenebilirdir.

- a) Ayrılabilir ise, yani şirketten ayrılabilir ya da bölünebilir olan ve tek başına veya ilgili sözleşmeyle birlikte şirketin niyetine bakılmadan satılan transfer edilen, lisanslanan, kiralanan ya da takas edilen, tanımlanabilir varlık ya da borç,
- b) Bu hakların transfer edilebilir ya da bir kurumdan ya da diğer haklar ile yükümlülüklerden ayrılabilir olup olmamasına bakılmadan, sözleşmeden ya da diğer yasal haklardan kaynaklamıyor ise.

Gerçeğe Uygun Değer: Kısaca bir varlık ya da borcun piyasa değeri olarak tanımlanabilir. TFRS 13 açısından gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilecek veya bir borcun devrinde ödenecek fiyat olarak tanımlanmaktadır.

3.3.4. Genel Bilgiler

Şirket birleşmelerinin muhasebe standartları içerisinde önemli bir yeri vardır. Çünkü global dünyada ekonomi içerisinde işletme birleşmeleri çok fazla meydana gelmektedir. İşletme birleşmeleri çok sık olduğu için, finansal tablo kullanıcıları da

finansal olarak doğru ve şeffaf bir şekilde bilgilendirilmelidir. Bunun sonucunda da Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, bu standart hakkında devamlı bir yenilik arayışı içerisinde olmuştur (Örten ve diğ, 2015: 669).

Yapılmış olan bu değişiklikler, IFRS ile FASB (Mali Muhasebe Standartları Kurulu)'nin uyumlaştırılması amacıyla yapılmıştır. SFAS 141 Şirket Birleşmeleri ile SFAS 142 Şerefiye ve Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar' da FASB' nin yaptığı değişiklikler, birkaç yıl sonra TFRS' ye yansıtılmıştır. Öncelikle standart üzerinde yapılmış olan önemli değişiklik, 31.03.2004 tarihinde olmuştur. Bu tarihte TMS 22 yürürlükten kaldırılarak yerine TFRS 3 uygulamaya konulmuştur. Burada yapılan değişikliklerin genelinden bahsedilecek olunursa,

- Birleşmelerin muhasebeleştirilmesi işleminde uygulanan menfaatlerin birleştirilmesi tekniği kaldırılmıştır.
- Negatif şerefiyenin doğrudan gelir kaydedilmesi uygulamasına geçiş yapılmıştır.

Daha sonra kurul, 10.01.2008'de TFRS 3' ü yeniden düzenleyerek yayınladı. Standardın yeniden düzenlenmiş hali, 01.07.2009'da yürürlüğe girmiştir. Yeni TFRS 3 13.08.2009 tarihinde, 30.09.2009'dan sonra kullanılmak üzere yayınlanmıştır. Bu iki TFRS 3 arasındaki farklar aşağıda açıklanmıştır (Örten ve diğ, 2015: 669):

- **Kapsam:** Eğer alınan varlıklar ile katılan yükümlülükler şirketi temsil edebiliyorsa, böyle bir şirketten söz edilebilir. Alınan varlıklar bir şirketi meydana getirmiyorsa, alımlar varlık alımı şeklinde muhasebeleştirilmektedir.
- **Şerefiye ve Kontrol Gücü Olmayan Paylar (Azınlıklar):** Edinen işletme, şerefiye tutarını iktisap oranı ile değil, %100 oranında muhasebeleştirir. Bu tekniğe tam şerefiye adı verilmektedir. Bununla birlikte azınlıklara düşen şerefiyenin aynı şekilde muhasebeleştirilmesi zorunlu değildir.
- **İktisap Maliyetleri:** Şirket birleşmeleriyle alakalı olarak, danışmanlık, muhasebe, değerlendirme, arbuluculuk vb. danışmanlık ücretleri doğrudan dönem gideri olarak muhasebeleştirilmektedir. Menkul kıymet ihracı ile ilgili olan giderler, TMS 32 ile TMS 39 dikkate alınarak kayda alınmaktadır.
- **Alımdan Önce Taraflar Arasındaki İlişki:** Edinen şirket ile edinilen şirketler arasında, birleşmeden önce bir ilişki bulunuyorsa, bu ilişki birleşme işleminden bağımsız olarak kayda alınır.

- **Şarta Bağlı Tutarlar:** Satın alma tarihinden sonra oluşan değişiklikler sebebiyle, şarta bağlı tutarlar değişebilmektedir. Bu değişikliklerin kayda alınması, şarta bağlı tutarın sınıflandırılmasına bağlı olmaktadır:
 1. Eğer özkaynak unsuru olarak sınıflandırılmış ise, şarta bağlı olan tutar yeniden değerlendirilmemekte ayrıca tutar sonrasında telafisinde özkaynaklar içerisinde kayda alınmaktadır.
 2. Bir yükümlülük ya da varlık olarak kayda alınmış ise şarta bağlı tutar;
 - TMS 39 dikkate alınarak finansal varlıklar, gerçeğe uygun değeriyle değerlendirilmektedir ve bu değerlemeden dolayı oluşan farklar kay ya da zarar olarak muhasebeleştirilir.
 - TMS 39 hükümleri dışında, TMS 37 ya da diğer TFRS' ler dikkate alınarak kayda alınmaktadır.
- **Maddi Olmayan Duran Varlıklar:** Maddi olmayan duran varlıklar sürekli bir şekilde ölçülmeli ve raporlanmalıdır. Güvenilir ölçülmesinin bir istisnası vardır.
- **Yatırımların Kısmi Satışı:** Kontrolü kaybetmeyecek bir biçimde yapılmış olan kısmi satışlar, şirket ortakları tarafından gerçekleştirilen bir özkaynak işlemi olarak kayda alınır ve oluşan gelir, kar ya da zarar muhasebeleştirilir.
- **Kademeli Alım:** Kontrol elde edilmeden finansal yatırımlar, TMS 28, TMS 31 ya da TMS 39 hükümleri uyarınca değerlendirilmektedir. Kontrol elde edildiği zaman, edinilen şirketin varlıkları ile yükümlülükleri gerçeğe uygun değerleri ile değerlendirilmektedir.
- **Kontrol elde edildikten sonra, ilave alım yapılması:** Böyle bir durumda işlem, şirket ortakları tarafından meydana getirilen özkaynak işlemi olarak kayda alınır. Bu sırada, şerefiye tekrar ölçülmez.

Bu standardın daha iyi anlaşılabilmesi açısından işletme birleşmelerinde meydana gelen şerefiyenin TFRS 3 dikkate alınarak ne şekilde muhasebeleştirileceğine yönelik örnek aşağıda verilmiştir (Özerhan ve Yanık, 2015: 585):

Örnek: X şirketi Y şirketinin tamamını 75.000 TL nakit bedelle 3 Ocak 2014 tarihinde elde ediyor. Edinme tarihi itibarıyla Y şirketinin tanımlanabilir varlıkları ile borçlarının defter değeri ile gerçeğe uygun değeri aşağıdaki şekildedir.

Kalemler	Defter Değeri	Gerçeğe Uygun Değeri
Kasa	5.000	5.000
Ticari Alacaklar (Net)	7.000	7.000
Stoklar	9.000	12.000
Maddi Duran Varlıklar (Net)	35.000	50.000
Aktif Toplamı	56.000	74.000
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	10.000	10.000
Özkaynaklar	46.000	64.000
Pasif Toplamı	56.000	74.000

Burada X şirketinin Y şirketini elde etmek amacıyla transfer ettiği bedel, nakit olarak ödenmiştir. Bundan dolayı transfer edilen bedel, gerçeğe uygun değeri göstermektedir. Edinilen varlığın yukarıda sayılan varlık ve borçları dışında ilave olarak muhasebeleştirilmesi gereken bir varlık ya da borcu bulunmamaktadır. Bu durumda şerefiye aşağıdaki şekilde hesaplanır:

Şerefiye = Transfer Edilen Bedel – Net Tanımlanabilir Varlıklar (Gerçeğe Uygun Değer)

Şerefiye = 75.000 – 64.000 = 11.000 TL olmaktadır. Bu işlemin muhasebe kaydı da aşağıdaki şekildedir

.../.../...		
100 KASA HS.	5.000-	
12X TİCARİ ALACAKLAR HS.	7.000-	
15X STOKLAR HS.	12.000-	
25X MADDİ DURAN VARLIKLAR HS.	50.000-	
261 ŞEREFİYE HS.	11.000-	
102 BANKALAR HS.		75.000-
3XX KVK		10.000-

Özetle, Bu standart TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı ile yakın ilişki içerisindedir. Standart kapsamındaki işletmeler bu iki standardı birlikte dikkate almalıdırlar.

3.4. TFRS 11: Müşterek Anlaşmalar Standardı

Bu standart, öncelikle 28.10.2011 tarihli ve 28098 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak, 01.01.2013 ya da sonrasındaki dönemlerde başlayan yıllık hesap dönemlerinde kullanılmak üzere yürürlüğe girmiştir. Burada erken uygulamaya da izin verilmiştir. Fakat standardın erken uygulanması durumunda, bu duruma dipnotlarda yer verilmeli ve aynı dönemlerle ilgili TMS 27(2011 deki şekli), TMS 28 (2011’deki şekli), TFRS 12 ve TFRS 10 Standartları da uygulanmalıdır.

Bu standart, TMS Yorum 13 Müştereken Kontrol Edilen İşletmeler – Ortak Girişimcilerin Parasal Olmayan Katılım Payları Yorumu ile TFRS 11 Müşterek Anlaşmalar Standardı’ nı yürürlükten kaldırmıştır. Burada yapılmış olan değişiklikle birlikte, oransal konsolidasyon kaldırılarak, müşterek anlaşmalar, müşterek faaliyet ile iş ortaklığı olarak ikiye ayrılmıştır.

3.4.1. Amaç ve Kapsam

Bu standardın amacı, müşterek anlaşmalarda payı bulunan şirketler tarafından yapılacak olan finansal raporlamanın ilkelerini düzenlemektir. Standart, bu amaca yönelik olarak, müşterek kontrolü açıklamakta ayrıca müşterek anlaşma tarafı olan şirketlerin hak ve yükümlülüklerini değerlendirerek içerisinde buldukları müşterek anlaşmanın türünü belirlemelerini ve ilgili hak ve yükümlülükleri müşterek anlaşmanın türüne uygun şekilde muhasebeleştirilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Ayrıca TFRS 11, müşterek anlaşma tarafı olan bütün şirketler tarafından uygulanır. Standart 31.12.2015 tarihinden sonraki hesap dönemleri için uygulamaya alınacaktır (Sağlam ve diğ, 2015: 696).

3.4.2. Tanımlar

Bu standart içerisinde yer alan konularla ilgili bazı terimlerin açıklamaları aşağıda verilmiştir (Güler, 2012: 581).

- **Müşterek Anlaşma:** İki ya da daha fazla tarafın, üzerinde *müşterek kontrole* sahip olduğu anlaşma şeklindedir.

- **Müşterek Faaliyet:** Müşterek anlaşmanın, müşterek kontrolüne sahip olan tarafların, bu anlaşma ile ilgili varlıklar üzerinde haklara ve borçlara yönelik yükümlülüklerle sahip oldukları müşterek anlaşmadır.
- **Müşterek Kontrol:** Sözleşmeye dayalı bir şekilde, bir anlaşma içerisindeki kontrolün paylaşılmasıdır. Bu kontrol, yalnızca anlaşmanın faydalarını önemli derecede etkileyen faaliyetlere yönelik kararların, kontrolü paylaşan tarafların oy birliği ile anlaşmasını gerektirdiği durumlarda bulunmaktadır.
- **Müşterek Anlaşma Tarafı:** Müşterek kontrole sahip olup olmadığına bakılmadan müşterek anlaşma üzerinde, bu anlaşmaya katılan şirkettir.
- **Müşterek Faaliyet Katılımcısı:** Müşterek kontrole, müşterek anlaşma üzerinde sahip olan ortak taraftır.
- **İş Ortaklığı:** Müşterek kontrolü bulunan tarafların, anlaşmanın net varlıkları üzerinde haklarının olduğu ortak anlaşmadır.
- **İş Ortaklığı Katılımcısı:** Müşterek kontrolü elinde bulunduran, iş ortaklığı üzerindeki katılımcı taraftır.
- **Yatırım Yapılan İşletmenin Kontrolü:** Yatırımcı şirket, yatırım yapmış olduğu şirket ile ilgili ilişkisinden ötürü değişken getirilere katlandığı ya da getirilerde hak sahibi olduğu, bununla birlikte bu getirileri yatırım yaptığı şirket üzerindeki gücü aracılığıyla etkileme şansına sahip olduğu zaman, yatırım yaptığı şirketi kontrol etmektedir.
- **Özkaynak Tekniği:** Yatırımın, ilk olarak elde etme maliyeti ile muhasebeleştirildiği daha sonra bu tutarın yatırım yapılan şirketin net varlıklarında yatırımcı şirketin payına tekabül eden bölümü yansıtabilecek şekilde düzeltildiği muhasebe tekniğidir.
- **Güç:** İlgili faaliyetlerin halihazırda yönetilebilmesi şansını sağlayan mevcut haklardır.
- **İlgili Faaliyetler:** Yatırım yapılan şirketin getirilerini önemli derecede etkileyen faaliyetlerdir.
- **Koruyucu Haklar:** Bu haklara sahip olanların, çıkarlarını korumak için tasarlanmış ve ilişkili bulunduğu şirket üzerinde güç sağlamayan haklardır.

- **Ayrı Araç:** Şirketlerin tüzel kişiliğe sahip olup olmadığını bakılmadan, ayrı tüzel kişiliğe sahip olan şirketler de dahil edilerek ayrı bir şekilde tanımlanabilir finansal yapıdır.
- **Önemli Etki:** Yatırım yapılan şirketin, finansal ve faaliyetle ilgili stratejilerinin belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup, bu stratejileri tek başına veya başka bir taraf ile müşterek kontrol etme gücüdür.
- **Bireysel Finansal Tablolar:** Bir ana ortaklık ya da yatırım yapılan şirket üzerinde müşterek kontrolü ya da önemli etkisi bulunan bir yatırımcı tarafından düzenlenen ayrıca yatırımların, maliyet değeri üzerinden veya TFRS 9 Finansal Araçlar dikkate alınarak muhasebeleştirildiği finansal tablolarıdır.

3.4.3. Müşterek Anlaşma Türleri

Müşterek olan yapılan bir faaliyet ile iş ortaklığı müşterek anlaşma çeşitleridir. İlk olarak şirketler anlaşmanın türünü belirlemelilerdir. Bu belirleme esnasında anlaşma tarafı olan şirketlerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler dikkate alınmalıdır. Bunlar dikkate alınırken anlaşmanın yapısal ile hukuki şekline ve diğer şartlar incelenmelidir (Özerhan ve Yanık, 2015: 693).

TFRS 11 müşterek olarak kontrol edilen faaliyetler ile müşterek olarak kontrol edilen varlıkları tek bir başlık içerisinde alarak müşterek faaliyet olarak açıklamıştır. Müşterek kontrolü açıklayabilmek için aşağıdaki iki şart yerine getirilmelidir (Örten ve diğ., 2015: 776);

- Sözleşmeye taraf olan herhangi birisinin sözleşme üzerinde kontrol gücünün bulunmaması ile
- Sözleşmeye bağlı olan kararların iki ya da daha fazla kişi tarafından oy birliği ile alınmasıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, müşterek bir kontrolde, tarafların oy oranlarının herhangi bir önemi yoktur. Tarafların karar alırken yaptıkları anlaşmalar önemlidir.

3.4.4. Müşterek Anlaşma Taraflarının Finansal Tabloları

Müşterek faaliyete katılanlar, müşterek faaliyetteki payıyla ilgili olarak aşağıdakileri muhasebeleştirir (Sağlam ve diğ., 2015: 706):

- ✓ Müşterek olarak elde bulundurulmuş varlıklardaki payını da dahil ederek tüm varlıklarını,
- ✓ Müşterek olarak katlanılan borçlardaki payını da dahil ederek tüm borçlarını
- ✓ Müşterek faaliyetten kaynaklanan çıktıyla ilgili payının satışından meydana gelen hasılatını,
- ✓ Müşterek faaliyette çıktının satışından meydana gelen hasılatın kendine düşen payı,
- ✓ Müşterek olarak katlanılan giderlerdeki payı da dahil ederek tüm giderlerini muhasebeleştirir.

Müşterek faaliyete katılanlar, müşterek anlaşma içerisindeki payıyla ilgili olan borçları, varlıkları, giderleri ve hasılatı ilgili borçlara, varlıklara, giderlere ve hasılatlara uygulanan TFRS'leri dikkate alarak muhasebeleştirirler.

Standartta özellikle belirtilen müşterek anlaşmalar üzerinde bulunan müşterek kontrolü daha iyi kavrayabilmek için aşağıda bir örnek verilmiştir.

Örnek: X, Y ve Z işletmeleri bir araya gelerek bir anlaşma hazırlamışlardır. X'in payı % 50, Y'nin % 30 ve Z'nin payı % 20'dir. Anlaşmaya göre, ilgili faaliyetlere yönelik kararların % 75 oy hakkı ile alınması gerekmektedir. X işletmesi çoğunluğa sahip olsa bile, kararları alabilmesi için Y işletmesinin muvafakatine ihtiyacı vardır. Bundan dolayı X işletmesinin kontrol gücü bulunmamaktadır. X ve Y işletmelerinin ortak karara varmadan anlaşmaya yönelik faaliyetleri yönetebilmesi imkanları yoktur. Bu yüzden bu işletmelerin birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Böylece X ve Y işletmeleri bu anlaşma üzerinde müşterek kontrole sahiptir.

3.5. TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar Standardı

TMSK tarafından Konsolide ve Bireysel Tablolar Standardı 17.12.2005 tarihinde yayınlanmıştır. Daha sonra standardın UFRS'lerde meydana gelen değişikliklere uygun olması için 2008 yılında yayınlanan 3 tebliğ ile güncellenmiştir. Fakat, Mayıs 2011 tarihinde IASB yeni bir standart yayınlamış ve bunu sonucunda konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yönelik ilke ve yöntemleri IAS 27 kapsamı dışına almıştır.

IAS 27 kapsamı dışına alınan konsolide finansal tabloların düzenlenmesine yönelik ilke ve yöntemler, ayrı bir standart olan 'IFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar

Standardı'nda incelenmiştir. Yeni yayınlanmış olan IAS 27 içerisinde, bir ana ortaklık ya da yatırım yapılan şirket üzerinde ortak kontrolü ya da önemli etkisi bulunan bir yatırımcının bu yatırımlarını bireysel finansal tabloları içerisinde nasıl muhasebeleştirileceğine yönelik durumlar açıklanmıştır.

3.5.1. Tanımlar

Bu standart, bir şirketin yerel mevzuat gereğince veya kendi isteği ile bireysel finansal tablolar sunduğu zaman, bağlı ortaklıklardaki, iş ortaklıklarındaki ve iştirakler içerisindeki yatırımların muhasebeleştirilmesinde uygulanmaktadır. Bu standart içerisinde yer alan konu ile ilgili olarak bazı terimler aşağıdadır (Güler 2012: 503):

- Bireysel Finansal Tablolar: Bir ana ortaklık ya da yatırım yapılan şirket üzerinde müşterek kontrolü ya da önemli etkisi olan bir yatırımcının sunduğu ve yatırımların, maliyet bedeli dikkate alınarak veya TFRS 9 Finansal Araçlar dikkate alınarak muhasebeleştirilen finansal tablolardır.
- Konsolide Finansal Tablolar: Ana ortaklık ile bağlı ortaklıklarının, borçlarının, varlıklarının, giderlerinin, gelirlerinin, nakit akışlarının ve özkaynaklarının sanki tek bir işletmeymiş gibi sunulan grup finansal tablolardır.
- Grup: Bir ana ortaklık ile onun bağlı ortaklıklarına grup adı verilir.
- Yatırım Yapılan Şirketin Kontrolü: Yatırımcı şirket, yatırım yapmış olduğu şirketle arasında olan ilişkiden ötürü değişken getirilere katlandığı ya da bu getiriler üzerinde hak sahibi olduğu, bununla birlikte bu getirileri yatırım yaptığı şirket üzerindeki gücüyle etkileme imkanına sahip olduğu zaman, yatırım yaptığı şirketi kontrol etmektedir.
- İştirak: Yatırımcı şirketin, üzerinde önemli etkisinin bulunduğu şirkettir.
- Ana Ortaklık: Bir ya da birden fazla firmayı kontrol eden şirkettir.
- Bağlı Ortaklık: Başka bir şirket tarafından kontrol edilen firmadır.
- İş Ortaklığı: Müşterek kontrole sahip olan tarafların, anlaşmanın net varlıkları üzerinde hakları olan ortak anlaşmadır.
- İş Ortaklığı Katılımcısı: İş ortaklığı içerisinde müşterek kontrolün sahibi olan katılımcı taraftır.

- **Önemli Etki:** Yatırım yapılan şirketin, finansal ile faaliyet stratejilerinin belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup, bu stratejileri yalnız olarak veya bir başka taraf ile ortak olarak (müşterek) kontrol etme gücüdür.
- **Müşterek Kontrol:** Bir anlaşma içerisindeki kontrolün, sözleşmeye dayalı olarak bir şekilde paylaşılmasıdır. İlgili faaliyetlere yönelik kararların, kontrolü paylaşan tarafların, oy birliği ile anlaşılmasını gerektirdiği durumlarda bu kontrol bulunmaktadır.

3.5.2. Bireysel Finansal Tabloların Hazırlanması

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi, standarda göre bireysel finansal tablolarını düzenleyen bir şirket, bu tablolarda bağlı ortaklıkları, iş ortaklıklarını ve iştiraklerindeki yatırımlarını ya TFRS 9'a uygun bir şekilde ya da maliyet bedeliyle muhasebeleştirir.

TFRS 9 açısından özkaynak yatırımları, gerçeğe uygun değer üzerinden değerlendirilmektedir. Burada gerçeğe uygun değer farkı, zarar ya da kâr olarak kaydedilebileceği gibi diğer kapsamlı gelir olarak da muhasebeleştirilebilir. Bu iki teknik arasından seçimi şirketler yapmaktadır.

Şirketler yatırım çeşitleri için aynı muhasebeleştirme esasına uymak zorundadır. Bununla birlikte şirketler, iştirakler için farklı, iş ortaklıkları için farklı bir yöntem bir yöntem izleyebilirler. TMS 28 18. Paragraf dikkate alındığında, eğer şirketler iştirakler ve iş ortaklıklarındaki yatırımlarını TFRS 9'u dikkate alarak gerçeğe uygun değer farkı kâr ya da zarara yansıtılan olarak ölçmeyi seçerlerse, bu yatırımlarını bireysel finansal tablolarında da aynı bir biçimde muhasebeleştirirler. TMS 28' de belirli tip şirketler, iştirakteki ve iş ortaklığındaki yatırımlarını TFRS 9 açısından gerçeğe uygun değer farkı kâr ya da zarara yansıtılan olarak ölçmeyi seçebilmektedir. Bu şirketler, girişim sermayesi kuruluşu ya da yatırım ortaklığı ve sigorta fonlarıdır. Yatırım bu şirketler tarafından dolaylı bir şekilde ya da doğrudan elde tutulması yöntemin uygulanabilmesi açısından yeterlidir (Örten ve diğ., 2015: 377).

3.5.3. Dipnotlarda Açıklanacak Bilgiler

Bireysel finansal tablolarda aşağıdaki açıklamalar yapılır (Özerhan ve Yanık, 2015: 666) :

- ✓ Finansal tabloların bireysel finansal tablo olduğu,
- ✓ Konsolide finansal tabloların TFRS 10'daki muafiyet nedeniyle hazırlanmadığı,
- ✓ Kamuya açıklanmak için TFRS' lere uygun konsolide finansal tablolarını hazırlayan şirketin adı ve faaliyetini sürdürdüğü esas yeri ve konsolide finansal tabloların elde edilebileceği adres.
- ✓ Önemli ortaklık, iş ortaklığı, ve iştirak yatırımlarının listesi.
- ✓ Bu yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılan yöntemler.

Ana ortaklık ve yatırımcı şirket bireysel finansal tablonun yanında, TFRS 10, TFRS 11 ya da TMS 28 standartlarına göre düzenmiş olduğu finansal tabloları açıklar. Bu tabloda da aşağıdaki bilgiler yer almaktadır (Özerhan ve Yanık, 2015: 666) :

- ✓ Finansal tabloların bireysel finansal tablo olduğu ayrıca kanunen hazırlanma zorunluluğu bulunmadığı zaman hazırlanma nedeni.
- ✓ Önemli bağı ortaklık, iş ortaklığı ile iştirak yatırımlarının listesi.
- ✓ Bu yatırımların muhasebeleştirilmesinde kullanılan teknikler.

3.6. TMS 28: İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı

TMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar Standardı 31.12.2012 tarihinden itibaren başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere öncelikle 28.10.2011 tarih ile 28098 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanarak önceden yayınlanan TMS 28 İştiraklerdeki Yatırımlar Standardı' nın yerine yürürlüğe girmiştir. Eğer şirketler isterlerse, bu standardı 01.01.2013 tarihinden önceki hesap dönemleri için uygulayabilirler. Böyle olduğunda, bu durum bilanço dipnotlarında açıklanır ayrıca bu tablolarda TFRS 10, TFRS11, TFRS 12 ve TMS 27 (2011) standartları da uygulanır (Güler, 2012: 547).

Bu standardın yayınlanmasının amacı; iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesini açıklamak, iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırımların muhasebeleştirilmesi halinde, özkaynak yönteminin kullanılmasına yönelik olarak uyulması gereken kuralları açıklamaktır. Ayrıca bu standart yatırım yapılan şirketi, tüm şirketler tarafından uygulanmaktadır (Güler, 2012: 547).

3.6.1. Standartta Kullanılan Önemli Tanımlar

Aşağıda bu standardın uygulanmasında kullanılan önemli kavramların açıklamalarına yer verilmiştir (Sağlam ve Diğ, 2015: 670):

- ❖ **Özkaynak Yöntemi:** İş ortaklarında ve iştiraklerdeki yatırımlarda önemli etki varsa muhasebeleştirme işlemleri bu yönteme göre yapılmaktadır. İlk olarak iştirak maliyet değeri ile muhasebeleştirilir. Sonra bu tutar yatırım yapılan ortaklığın öz kaynağından yatırımcıya düşen kısmı gösterilecek biçimde azaltılır veya artırılır. İşlem esnasında ana ortaklığın hissesine düşen net kar veya zarar gelir tablosu içerisinde, diğer özkaynak kalemlerinde meydana gelen artışlar ise özelliğine göre sermaye yedeklerinin ilgili hesabında düzenlenir. Yatırım yapılan ortaklık üzerinden alınan kar payları iştirak tutarından düşülmektedir.
- ❖ **İştirak:** Standart açısından iştirak, yatırımcı şirketin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu şirkettir ya da yatırımda bulunulan şirketin iştirak olarak açıklanabilmesi için üzerinde önemli bir etki olmalıdır.
- ❖ **Maliyet Bedeli:** Bu yöntemde, temel ilke olarak ana ortaklığın yaptığı yatırımlar maliyet bedeli ile değerlendirilmektedir. Yatırımcıların aldıkları kar payları ilgili dönemde gelir tablolarında düzenlenirken, dağılmamış kârlara ilişkin herhangi bir işlem yapılmaz.
- ❖ **Önemli Etki:** Yatırım yapılan şirket finansal ve faaliyetle alakalı stratejilerin belirlenmesi kararlarına katılma gücüdür ayrıca bu stratejileri tek başına veya başka bir tarafla birlikte ortak olarak kontrol etme gücünü ifade etmemektedir. Burada yatırımcı şirket iştiraki olan bir örgütte kararlara katılma gücüne sahiptir fakat tek olarak bu kararı alma gücü yoktur. Şirket tek başına karar alma gücüne sahip olduğundan yatırım yapan şirket bağlı ortaklık olarak açıklanır. Bununla birlikte bir şirketin dolaylı veya doğrudan yatırım yapılan işletmenin oy hakkının %20 ve fazlasını elinde bulundurması halinde, tersi bir durum olmadığı sürece bu işletmenin önemli etkisinin bulunduğu kabul edilir. Öbür taraftan şirketin dolaylı ya da doğrudan yatırım yapılan şirketin oy hakkının %20sinden daha azını elinde bulundurması halinde ise böyle bir etkinin bulunduğu açıklanmadığı zaman bu işletmenin önemli etkisinin bulunmadığı kabul edilir.

Eğer aşağıdaki özelliklerden bir ya da daha fazlasının olması durumunda yatırımcı şirketin yatırım yapılan şirket üzerinde önemli etkisinin olduğu kabul edilir:

- ✓ Yatırımcı şirket ile yatırım yapılan şirket arasında önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi,
- ✓ Yatırım yapılan şirketin yönetim kurulunda temsil edilme,
- ✓ Temettüer dâhil olmak şartıyla işletmenin politika belirleme aşamalarına katılma,
- ✓ Şirketler arasında yönetici ya da beyaz yaka personel değişimi,
- ✓ Şirket için gerekli olan teknik bilginin sağlanması.

3.6.2. İştirak Kavramı

Şirketler yapılan uzun vadeli özkaynak yatırımlarının ayrılmasında önemli olan kavram yatırım yapılan bir şirketin finansal politikalarındaki etki seviyesidir. Yatırım yapılan şirketteki etki seviyesi önemli boyutta olduğundan bu tür yatırımlar iştirak olarak isimlendirilir. Önemli etki, kontrol ya da eş düzey etki gücü olmadan bir şirketin finansal politikalarına yönelik kararlarına katılma gücüdür. Bir önceki konuda belirtildiği gibi aksi bir durum geçerli olduğuna ilişkin önemli deliller olmadığından yatırımcının dolaylı ve doğrudan bir şekilde bir şirketin oy hakkında %20 ve daha fazlasına sahip olması durumunda önemli etkinin var olduğu kabul edilir (Örten ve diğ., 2015: 380).

3.6.3. İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi

Yatırımı yapılan şirket üzerinde önemli bir etkisi olan ya da yatırım yapılan şirketi ortak olarak kontrol eden örgüt, iştirakteki ya da iş ortaklığındaki yatırımlarına öz kaynak yöntemini kullanarak muhasebeleştirir (Güler, 2012: 549).

Ancak TFRS10'a göre; bu durumun iki farklı istisnası bulunmaktadır. Bu durumlar:

- ✓ Şirketin, TFRS10'un 4(a) paragrafındaki kapsamına yönelik istisna maddeleri açısından konsolide finansal tablo hazırlamak zorunda olmayan bir ana ortaklık olması ya da
- ✓ Aşağıda belirtilen bütün durumlara uyması halinde;

1. Şirketin borçlanma araçlarının ya da öz kaynağa dayalı finansal araçlarının kamuya açık bir piyasada işlem görmemesi,
2. Şirketin tamamına başka bir şirket tarafından sahip olunan bir bağlı ortaklık ya da bir başka şirketin belli bir oranda sahip olduğu bir bağlı ortaklık olması ayrıca bu şirketin diğer şartlarda oy verme yetkisi olmayanlar da dahil, diğer ortaklarının öz kaynak tekniği uygulanmadığı konusunda bilgilendirilmiş, bununla birlikte buna itiraz etmemiş olmaları,
3. Şirketin ara düzeydeki veya nihai ana ortaklığı durumundaki işletmenin, TFRSlere uygun konsolide finansal tablolar düzenleyerek kamu bilgisine sunması,
4. Şirketin kamuya açık piyasada işlem görmek şartıyla finansal bir araç ihraç etmek amacına yönelik olarak finansal tabloları ve bir sermaye piyasası düzenleyici kuruluşu vb düzenleyici bir kuruma başvurmamış olması, bununla birlikte buna benzer başvuru süreci ve hazırlığı olmaması.

3.6.3.1. Özkaynak Yöntemi

Bu yöntem açısından iş ortaklığı ya da iştirak yatırımı öncelikli olarak elde etme maliyetiyle muhasebeleştirilmektedir. Edilme tarihinden itibaren yatırımcının, yatırım yapılan şirketin zarar ya da kar oranındaki payı, yatırımcının defterinde yatırımın defter değeri azaltılarak veya artırılarak finansal tablolara yansıtılmaktadır. Yatırımcının, yatırım yapılan şirketin zarar ya da karından alacağı pay, yatırımcının defterinde yatırımcının zarar ya da karı olarak düzenlenerek muhasebeleştirilir. Yatırım yapılan bir iştiraktan alınan yatırımlar (kar payı) yatırımcının defterinde yatırımın defter değerinde düşüşe neden olur. Yatırım yapılan iştirakin defter değerinin iştirakin kapsamlı karındaki artış ya da azalışta yatırımcıya düşen pay nispetinde düzeltilmesi gerekebilir.

Bu artış ve azalışlar maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesine veya yabancı paranın yerli paraya çevrilmesi sonucu oluşan farklardan meydana gelen değişiklikleri içermektedir. Bu değişiklikler sonucu yatırımcının kısmına düşen pay yatırımcının kendi kapsamlı karında düzenlenerek muhasebeleştirilir (Güler, 2012: 551).

3.6.3.2. Maliyet Yöntemi

Burada yatırımcı, iştirakteki yatırımlarını yatırım maliyetinden, birikmiş değer düşüklüğü zararlarına düşerek ölçer. Yatırımcı yapmış olduğu yatırımdan dolayı kazandığı kar payları ile yatırım yapılan şirket tarafından dağıtılmakta olan diğer tutarları, ilgili tutarları dağıtımların iştirakin edinme tarihinden önce ya da sonra ortaya çıkmış birikmiş karlarından dolayı oluşup oluşmadığını dikkate almadan gelir olarak muhasebeleştirir. Ayrıca yatırımcı yayımlanmış bir fiyat kotasyonu olan iştiraklerdeki yatırımları gerçeğe uygun değer tekniğini kullanarak ölçmektedir (Sağlam ve diğ, 2015: 677).

3.6.4. Bireysel Finansal Tablolar

Bu tablolar, öz kaynak yatırımlarının dolaylı değil direk bir şekilde öz kaynak hakkı olarak muhasebeleştirildiği tablolardır. Bireysel finansal tablolar içerisinde öz kaynak yatırımları, yatırım yapılan şirketin net varlıklarıyla ile faaliyetlerine pay temel alınarak raporlanmaz. Eğer bir tabloda yatırımlar öz kaynak yöntemi ile konsolidasyon yöntemlerinden birine göre muhasebeleştirilmemiş ise bu tablo bireysel finansal tablo olabilir. Eğer iştiraklere yapılan yatırımlar öz kaynak tekniği esas alınarak muhasebeleştirilmişse; bu tablo bireysel finansal tablo değildir. Bu tablolar konsolide finansal tablolara, yatırımların öz kaynak tekniğine göre muhasebeleştirildiği ek bir şekilde düzenlenen tablolardır. Bireysel finansal tablolar bu tablolara arzu edildiği zaman eklenebilir ya da eklenmeyebilir. Bu tabloları düzenleme ilkeleri TMS27 Bireysel Finansal Tablolar Standardı içerisinde açıklanmıştır. Bu standart açısından yatırımlar ya maliyet yöntemi ya da TFRS9 hükümleri uyarınca ölçülmektedir (Örten Vd, 2015: 394).

Bu standardın daha iyi kavranabilmesi açısından iştirak edilen şirketin özkaynaklarında meydana gelen değişikliklerin özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilmesine yönelik olarak örnek bir uygulama anlatılmıştır.

Örnek: X şirketi sermayesi 100.000 TL olan Y şirketinin borsada işlem gören hisse senetlerinin %20'sine isabet eden kısmını 1 Eylül 2011 tarihinde satın almıştır. Yıl sonunda Y şirketi 15.000 TL net kâr elde etmiştir. Nisan ayında yapılan genel kurulda kârın %25'inin dağıtılması kararı alınmıştır.

a) İştirak paylarının alınması:

01/09/2011	
242 İŞTİRAKLER	20.000
102 BANKALAR	20.000

b) İştirakin dönem sonunda kâr raporlaması:

(15.000 * 0,20 = 3.000)

31/12/2011	
242 İŞTİRAKLER	3.000
64X İŞTİRAKLARDEN KÂR ZARAR PAYLARI (15.000 * 0,20)	3.000

İştirakte meydana gelen kârdan işletmenin payı olduğu düşünülerek 640 İŞTİRAKLERDEN TEMETTÜ GELİRLERİ hesabına alınması da söz konusu olabilir. Fakat, Tekdüzen Hesap Planındaki o hesaba yönelik tanımın kapsamına girmediği için 649 nolu hesap altında kayda alınması temel alınmıştır. Buna paralel bir şekilde zarar payı da 659 DİĞER OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR hesabı altında kaydedilmesi gerekmektedir (Sevilengül, 2005: 414).

c) İştirakin kâr dağıtımına karar vermesi:

(15.000 * 0,20 = 3.750 * 0,20 = 750)

01/04/2012	
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR	750
242 İŞTİRAKLER	750

d) İştirakten kâr payının tahsil edilmesi:

	.../.../...		
102 BANKALAR		750	
132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR			750

4. TFRS 10 KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR STANDARDI

TFRS 10 Standardı 31.12.2012 tarihinden itibaren başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 28.10.2011 tarihinde resmi gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. İsteyen şirketler bu standardı 01.01.2013 tarihinden önceki hesap dönemlerine yönelik finansal tablolarında uygulamayı seçebilirler ama böyle bir durumda bu husus bilanço dipnotlarında açıklanmak zorundadır. Ayrıca bu tablolarda TFRS11, TFRS12, TMS27 ve TMS28 standartları da uygulanır.

4.1. Amaç

Bu standardın amacı, bir şirket bir ya da birden fazla şirketi kontrol ettiğinde düzenlenmesi gereken konsolide finansal tabloların hazırlanmasına ve sunumuna yönelik finansal raporlama ilkelerini belirlemektir. Bu amaca yönelik olarak, bu standart;

- ✓ Bir ya da birden fazla şirketi kontrol eden bir işletmenin konsolide finansal tablolar hazırlamasını zorunlu kılar yani bağlı ortaklıkları kontrol eden bir ana ortaklık konsolide finansal tablo düzenlemek zorundadır.
- ✓ Standart kontrol ilkesini açıklamakta bununla birlikte kontrolü konsolidasyonun dayanağı durumuna getirmektedir.
- ✓ Yatırımcı şirketinin yatırım yaptığı işletmeyi kontrol edip etmediğini ve bununla birlikte yatırım yaptığı şirketi konsolide edip etmeyeceğinin belirlenmesinde kontrol ilkesinin ne şekilde kullanılacağını düzenlemektedir.
- ✓ Konsolide finansal tabloların düzenlenmesi esnasında uygulanacak olan muhasebeleştirme ilkelerini açıklamaktadır.

Ayrıca bu standart, işletme birleştirmelerine yönelik muhasebe hükümleri ile bu hükümlerin konsolidasyon açısından etkilerini düzenlememektedir (TFRS10 Madde 1-3)

4.2. Kapsam

Ana ortaklık özelliğindeki bir şirket, konsolide finansal tablolar düzenlemek zorundadır. Bu standart aşağıda belirtilen durumlar dışındaki bütün işletmeler tarafından uygulanır.

- ✓ Aşağıdaki özelliklerin hepsini taşıyan bir ana ortaklık konsolide finansal tablo sunmak zorunda değildir:
 1. Ana ortaklığın başka bir şirketin tamamen sahip olduğu bağlı ortaklık olması veya başka bir şirketin kısmi bir şekilde sahip olduğu bağlı ortaklık olması ile oy hakkı bulunmayan ortaklarda dahil, diğer ortaklara ana ortaklığın konsolide finansal tablo düzenlemeyeceğini bildirmiş olması, bununla birlikte ortaklarında bu duruma itiraz etmemiş olması,
 2. Ana ortaklığın borçlanma araçlarının kamuya açık bir piyasada işlem görmüyor olması,
 3. Ana ortaklığın bir finansal aracın kamuya açık bir piyasada ihracı amacıyla bir sermaye piyasası otoritesine ya da düzenleyici bir kuruma finansal tablolarını teslim etmek şeklinde başvuruda bulunmamış olması,
 4. Ana ortaklığın herhangi bir ara kademe ana ortaklığını ya da nihai ortaklığını kamunun kullanımına açık ve TFRSlere uygun konsolide finansal tablolar düzenliyor olması.
- ✓ TMS 19: Çalışanlara Sağlanan Faydalar Standardının uygulandığı işten ayrılma dönemi sonrası fayda planları ya da iş görenlere sağlanan başka uzun vadeli fayda planlarına bu standart uygulanmaz (TFRS 10 Madde 4)

4.3. Tanımlar

TFRS 10 içerisinde açıklanan ilkelere ilgili olarak konusu geçen kavramların açıklamaları aşağıda yapılmıştır:

- **Konsolide Finansal Tablolar:** Ana ortaklığı ile onun bağlı ortaklıklarının borçlarının, varlıklarının, giderlerinin, gelirlerinin, nakit akışları ile öz kaynaklarının sanki tek bir şirkete aitmiş gibi sunulduğu bir gruba ait olan finansal tablolar.
- **Yatırım Yapılan İşletmenin Kontrolü:** Yatırımcı şirket yatırım yaptığı firmayla ilgili olan ilişkisinden ötürü değişken getirilere maruz kaldığı zaman ya da bu getirilerde hak sahibi olduğu, bununla birlikte bu getirileri yatırım yaptığı firma üzerindeki gücüyle etkileme imkânına sahip olduğu zaman, yatırım yapmış olduğu firmayı kontrol etmektedir.

- **Karar Almaya Yetkili Mercii:** Tek başına veya başkalarının vekili olarak karar alma haklarına sahip olan şirkettir.
- **Grup:** Bir ana ortaklık ile onun bağlı ortaklıklarıdır.
- **Kontrol Gücü Olmayan Paylar:** Bir bağlı ortaklığa ait doğrudan ya da dolaylı olarak ana ortaklığa ait olmayan paylarıdır.
- **Ana Ortaklık:** Bir ya da birden fazla şirketi kontrol eden bir şirkettir.
- **Güç:** İlgili faaliyetlerin yönetilebilmesini sağlayan şirketlerin sahip olduğu mevcut haklardır.
- **Koruyucu Haklar:** Koruyucu hakları ellerinde bulunduran şirketlerin çıkarlarını korumak için tasarlanmış olan ve bununla birlikte ilişkili olduğu şirket üzerinde güç sağlamayan haklardır.
- **İlgili Faaliyetler:** TFRS 10'un amacına yönelik olarak ilgili faaliyetler, yatırım yapılan şirketin getirilerini önemli derecede etkileyen faaliyetlerdir.
- **Azletme Hakları:** Karar alıcının, karar alma yetkisini sonlandırmaya yönelik haklardır.
- **Bağlı Ortaklık:** Başka bir şirket tarafından kontrol edilen bir firmadır.

4.4. Kontrol

Yatırımcı şirket, yatırım yapılan şirketle olan ilişkisini dikkate almadan, yatırım yaptığı şirkete kontrol edip etmediğini değerlendirmek için ana ortaklık olup olmadığını belirler. Yatırımcı şirket yatırım yaptığı şirketle olan ilişkisinden ötürü değişken getirilere maruz kaldığı ya da bu getirilerde hak sahibi olduğu bununla birlikte bu getirileri yatırım yaptığı şirket üzerindeki gücüyle etkileme imkanına sahip bulunduğu durumda yatırım yaptığı şirketi kontrol etmektedir. Buna yönelik olarak yatırımcı şirket yatırım yaptığı şirketi ancak aşağıdaki özelliklerin tümü oluştuğunda kontrol eder:

- ✓ Yatırım yaptığı şirket üzerinde güce sahiptir.
- ✓ Yatırım yaptığı şirketle olan ilişkisinden ötürü değişken getirilere katlanmakta ya da bu getirilerde hak sahibi olmaktadır.
- ✓ Elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek amacıyla yatırım yaptığı şirket üzerindeki gücünü kullanma imkanına sahiptir (TFRS Madde 5-7).

Yatırımcı şirket, yatırım yapmış olduğu şirketi kontrol edip etmediğini dikkate alırken bütün şartları göz önünde bulundurmalıdır. Bu şartlarda yukarıda belirtilmiş olan üç kontrol unsurunun birinde dahi değişiklik meydana geldiğinde yatırımcı şirket işletmeyi kontrol edip etmediğini yeniden değerlendirmelidir. İki ya da ikiden fazla yatırımcı şirketin yatırım yaptıkları bir firmanın ilgili faaliyetlerini yönetebilmek amacıyla birlikte hareket etmek zorunda olmaları durumunda, yatırım yaptıkları firmanın ortak kontrolü söz konusudur. Böyle bir durumda hiçbir yatırımcı diğerleriyle iş birliği yapmadan ilgili faaliyetleri yönetemeyeceği için bu yatırımcılar yatırım yapılan firmayı tek başına kontrol edememektedir. Burada bütün yatırımcılar bu firmadaki payını ilgili TFRSleri dikkate alarak muhasebeleştirir (TFRS 10 Madde 8-9).

4.5. Güç

Yatırımcı şirket, yatırım yaptığı firmanın faaliyetlerini yani yatırım yaptığı firmanın getirilerini önemli derecede etkileyen faaliyetlerini yönetme imkanını veren mevcut haklara sahip olduğunda, yatırım yapılan firma üzerinde güce sahiptir. Güç, haklardan meydana gelmektedir. Bazı durumlarda gücün var olup olmadığı basit ve net bir şekilde belirlenebilir. Örnek olarak yatırım yapılan firma üzerindeki güç, direk olarak ve yalnızca hisse senetleri gibi öz kaynağa dayalı finansal araçlar tarafından sağlanan oy hakları aracılığıyla elde edildiğinde ve bu tür payları elinde tutanların oy haklarını da değerlendirmek şartıyla gücün var olup olmadığı kolaylıkla ve net bir şekilde belirlenebilir. Bunun dışındaki durumlarda örnek olarak güç bir ya da birden fazla sözleşmeye bağlı anlaşmadan kaynaklanıyorsa gücün var olup olmadığını ilişkin değerlendirme karmaşık olur dolayısıyla bu durumda birden fazla unsur göz önünde bulundurulmalıdır (TFRS 10 Madde 10 - 11).

İlgili faaliyetleri yönetme şansına sahip yatırımcı bir şirket, yönetime yönelik haklarını henüz kullanmamış olsa bile yatırım yaptığı şirket üzerinde bir güce sahiptir. İlgili faaliyetleri yönetiyor olması biçimindeki bir kanıt, yatırımcı şirketin güce sahip olup olmadığının belirlenmesinde yardımcı olsa da bu kanıt tek başına kesinlik sağlamaz. İki ya da ikiden fazla yatırımcı şirketin farklı ilgili faaliyetleri tek taraflı bir biçimde yönetme şansı sağlayan mevcut haklara sahip olduğu zaman yatırım yapılan şirketin getirilerini önemli düzeyde etkileyen faaliyetleri yönetme şansına sahip olan

yatırımcı şirket yatırım yapılan şirket üzerinde güce sahiptir. Diğer şirketler, ilgili faaliyetlerin yönetimine katılabilme şansını sağlayan mevcut haklara sahip olsalar da, yatırımcı şirket yatırım yaptığı firma üzerinde güce sahip olabilir. Fakat yalnızca koruyucu haklara sahip olan yatırımcı bir şirket yatırım yaptığı firma üzerinde güce sahip değildir. Bu yüzden yatırım yaptığı şirketi kontrol etmemektedir (TFRS 10 Madde 12 - 14).

4.6. Getiriler

Yatırımcı şirketin yatırım yaptığı şirketle olan ilişkisinden ötürü elde edeceği getiriler, yatırım yaptığı şirketin performans sonuçlarına bağlı bir şekilde değişkenlik gösterme potansiyeline sahip olduğu zaman; yatırımcı şirket yatırım yaptığı şirketle olan ilişkisinden ötürü değişken getirilere katlanmakta ya da bu getirilerde hak sahibi olmaktadır. Bu getiriler pozitif ya da negatif şekilde olabilir. Yatırım yapılan bir şirketin kontrolünü yalnızca tek bir yatırımcı elinde bulundurabilmekle beraber getirilerinde birden fazla taraf pay sahibi olabilir. Örnek olarak; kontrol gücü bulunmayan payları ellerinde bulunduran şirketler, yatırım yapılan şirketin karında ya da kardan yaptığı dağıtımlarda pay sahibi olabilir (TFRS 10 Madde 15 - 16).

4.7. Güç ile Getiriler Arasındaki İlişki

Yatırımcı şirketin, yatırım yaptığı şirket üzerinde kontrol sahibi olabilmesi için yatırım yaptığı şirket üzerinde bir güce sahip olması ayrıca yatırım yaptığı şirketle olan ilişkisinden dolayı değişken getirileri katlanması ya da bu getirilerde hak sahibi olması tek başına yeterli değildir. Yatırımcı şirketin bununla birlikte elde edeceği getirilerin düzeyini etkileyebilmek için yatırım yaptığı şirket üzerindeki gücünü kullanma imkanına sahip olması gerekir. Bu sebeple karar alma haklarına sahip bulunan bir yatırımcının vekil mi, asil mi yani hakkın asıl sahibi mi olduğunu belirlemesi gerekmektedir. Buna göre vekil olan bir yatırımcı kendisine devredilen karar verme haklarını kullandığı zaman yatırım yapılan şirketi kontrol etmemektedir (TFRS 10 Madde 17 – 18).

4.8. Muhasebeleştirme İlkeleri

Ana ortaklık konumundaki şirket, konsolide finansal tablolarını düzenlerken, aynı şartlardaki işlemler ve olaylar için yeknesak muhasebe politikalarını uygular. Eğer konsolidasyona tabi olan işletmelerden birinde bile, finansal tablolar aynı işlemler ve şartlardaki diğer olaylar için farklı muhasebe politikaları kullanılarak düzenmişse konsolide finansal tablolar hazırlanırken grup ile uyumu sağlayabilmek için söz konusu şirketin finansal tablolarında gerekli olan düzeltmeler yapılır. Yatırım yapılan şirketin konsolidasyonu, yatırımcı şirketin, yatırım yaptığı firmanın kontrolünü elde ettiği tarihten itibaren başlayarak, kontrol kaybedilen tarihe kadar devam eder (TFRS 10 Madde 19 – 20).

4.8.1. Konsolidasyon İşlemleri

Konsolidasyon işlemleri sırasında temel olarak aşağıdaki işlemler yapılmaktadır (TFRS 10 Madde B86):

- Ana ortaklık ile bağlı ortaklığın yükümlülük, varlık, gelir, gider, nakit akışları ve özkaynaklarına ait olan aynı kalemler birleştirilir.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklıklardaki yatırımının defter değeri ve bağlı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığın payına denk gelen tutarlar elimine edilir. Bu şerefiyenin ne şekilde muhasebeleştirileceği TFRS 3’de ele alınmıştır.
- Grup şirketleri arasında meydana gelen işlemlerle ilgili gelir, gider, özkaynak ve nakit akışları ile grup içi varlık ve borçların hepsini elimine edilir.

4.8.2. Ölçme ve Potansiyel Oy Hakları

Bir şirket, bağlı ortaklığının gider ile gelirlerini, bağlı ortaklık üzerinde kontrol sahibi olduğu tarihten itibaren kontrolü kaybettiği tarihe kadar konsolide finansal tablolarda inceler. Bağlı ortaklığa ait gelir ve giderler edinim zamanındaki konsolide finansal tablolara yansıtılmış borç ile varlık tutarlarına dayanmalıdır. Örnek olarak bağlı ortaklığın edindiği zamandan sonra konsolide kapsamlı gelir tablosuna yansıtılan amortisman giderleri, ilgili amortisman tabii olan varlıkların, bağlı ortaklığın edinildiği zamanda konsolide finansal tablolarda incelenmiş gerçeğe uygun değerlerine dayanmalıdır. Potansiyel oy haklarının ya da kendi içinde potansiyel oy hakları

barındıran diğer ürünlerin varlığı durumunda, konsolide finansal tablolar hazırlanırken kar ya da zarar ile öz kaynaklardaki değişimle ilgili olarak ana ortaklığa ve kontrol gücü olmayan paylara denk gelen tutarlar sadece mevcut sahiplik durumu incelenerek belirlenir ve potansiyel oy hakları ile diğer ürünlerin olası kullanım devir dönüşümlerini yansıtmaktadır. Bazı durumlarda ise sahiplik payına yönelik getirilere erişim imkanını hali hazırda veren bir işlemin sonucu olarak bir şirketin kendi özü itibari ile mevcut bir sahiplik payı bulunmaktadır. Böyle bir durumda konsolide finansal tabloların hazırlanmasında ana ortaklık ile kontrol gücü olmayan paylara denk gelen tutarlar şirkete getirilere erişim imkanını hali hazırda veren potansiyel oy haklarının ve diğer ürünlerin nihai kullanımları hesaba katılarak belirlenir (TFRS 10 Madde B88 – B90).

4.9. Kontrol Gücü Olmayan Paylar

Ana ortaklık kontrol gücü olmayan payları konsolide finansal durum tablosunda yani konsolide bilançoda öz kaynaklar içerisinde kendi ortaklarının öz kaynaklardaki paylarından bağımsız bir şekilde gösterir. Ana ortaklığın bir bağlı ortaklığındaki sahiplik payında bağlı ortaklık üzerindeki kontrolü yitirilmesine sebep olmayacak bir şekilde oluşan değişiklikler öz kaynak işlemleridir (TFRS 10 Madde 22 - 23).

Şirketler kar ya da zararın ve diğer kapsamlı gelirin her bir payını ana ortaklık hissedarları ile kontrol gücü olmayan paylara dağıtır. Şirket bununla birlikte toplam kapsamlı geliri, ana ortaklık hissedarları ile kontrol gücü olmayan paylara da dağıtır. Bir bağlı ortaklığın öz kaynak olarak açıklayan ve kontrol gücü olmayan paylara sahip olan ortaklar tarafından elde bulundurulmuş birikimli imtiyazlı paylara sahip ise, şirket kar payı dağıtım kararı açıklasa da açıklamasa da ilgili imtiyazlı paylara düşen kar payı tutarına göre ayarlama yapmak suretiyle kendi payına denk gelen kar ya da zararı hesaplar (TFRS 10 Madde 94 – 95).

4.10. Kontrolün Kaybı

Ana ortaklık bağlı ortaklığın üzerindeki kontrolü kaybettiği zaman;

- Konsolide bilanço düzenlerken kontrolünü kaybettiği eski bağlı ortaklıklarının varlıklarıyla borçlarını bu tablo dışında bırakır.

- Eski bağı ortaklığı üzerinde devam eden bütün yatırımını kontrolünü kaybettiği zamandaki gerçeğe uygun değerleri üzerinden konsolide finansal durum tablosuna yansıtır. İlgili muhasebeleştirmeden sonra bu yatırımları ve eski bağı ortaklıklar arasında gerçekleşen borç ya da alacakları ile ilgili olan ilişkilerinin hepsini TFRSleri dikkate alarak muhasebeleştirir. Bulunan gerçeğe uygun değer, geriye kalan yatırımın TFRS 9 dikkate alınarak finansal varlık olarak muhasebeleştirilirse, finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmesi esnasındaki gerçeğe uygun değeri olarak, geriye kalan yatırımın iştirakteki ya da iş ortaklığındaki yatırım olarak açıklanmasının uygun olması halinde, iştirak ya da iş ortaklığı yatırımının ilk muhasebeleştirilmesi esnasındaki maliyeti olarak dikkate alınır.
- Kontrolü sağlayan önceki paylara atıfta bulunulabilen kontrolün kaybıyla alakalı kazanç ya da kayıpları muhasebeleştirir (TFRS10 Madde 25).

4.11. Konsolide Finansal Tablo Hazırlamak Zorunda Olmayan İşletmeler

Bir ana ortaklık bağı ortaklıklarını konsolide etmek durumundadır. Fakat aşağıdaki durumların hepsi meydana gelmesi halinde, ana ortaklık konsolide finansal tablolarını hazırlamak zorunda değildir (Örten ve diğ, 2015: 752);

- Ana ortaklık kendisi bir başka şirketin bağı ortaklığı olup, azınlık hakları sahiplerinden konsolide finansal tablo sunmayacağına yönelik onay almışsa,
- Ana ortaklığın borcu ya da özkaynağını temsil eden finansal araçlarının kamuya açık (borsa gibi) bir piyasada işlem görmüyor olması halinde ise,
- Ana ortaklığın, kamuya açık bir piyasaya herhangi bir sınıf finansal aracı ihraç etmek üzere SPK'ya finansal tablolarını sunmamış olması durumunda ise,
- Ana ortaklık olmakla beraber kendisi, konsolide finansal tablo yayınlayan bir başka ana ortaklığın yavru ortaklığı durumunda ise.

Bu sebeplerden dolayı konsolide finansal tablo düzenlemeyen şirketler, kendi bireysel finansal tablolarını sunarlar. Bu tablolarda ilgili bağı ortaklıklarını maliyet yöntemi ya da TMS 39 hükümlerini dikkate alarak düzenlerler.

4.12. Konsolide Finansal Tablo Hazırlaması Yasak Olan İşletmeler

Yatırım kuruluşlarının konsolidasyon açısından özellikli bir durumu vardır. Yatırım şirketlerinin ana faaliyet alanları, yatırım yönetimi hizmeti vermek ya da yatırımcısı adına yatırım yapmaktır. Bu kuruluşlar için bağlı ortaklıkları konsolide etmek manasızdır. TFRS 10'da yatırım işletmeleri aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır;

- i. Yatırım yönetimi sunmak hedefiyle bir ya da daha fazla yatırımcıdan fon elde eden,
- ii. Yatırımcılarına, iş amacının fonları sadece sermaye kazancı ya da yatırım geliri veya her ikisini birlikte elde etmek üzere yatırım yapmak olduğunu taahhüt eden ile
- iii. Yatırımlarının hepsinin performansını gerçeğe uygun değer esası üzerinden ölçen ile değerleyen şirketler olarak açıklanmaktadır.

Burada ana ortaklık, kendisinin bir yatırım şirketi olup olmadığı yönünde bir karara varmalıdır. Bu değerlendirmeyi yaparken, aşağıda belirtilen niteliklere sahip olup olmadığını inceler ve bu işletmede aşağıdaki özelliklerden birinin olmaması bu şirketin yatırım işletmesi olarak tanımlanmasını engellemez;

- ✓ Birden çok yatırıma sahiptir.
- ✓ Birden çok yatırımcısı vardır.
- ✓ İlişkili tarafı olmayan yatırımcıları vardır.
- ✓ Özkaynak vb. paylar gibi ortaklık paylarına sahiptir.

Yatırım şirketleri, yukarıda belirtilen amaçlara yönelik olarak elinde buldukları bağlı ortaklık özelliğindeki şirketleri konsolide etmeyip bununla birlikte bu şirketlerde kontrolü ele geçirdiği zaman TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardını dikkate almazlar. Bu ortaklıklarını TFRS 9'da gerçeğe uygun değer farkını kâr ya da zarara yansıtarak değerlendirirler (Örten ve diğ, 2015: 753).

4.13. TFRS 3 ile TFRS 10 Standartları Arasındaki İlişki

Ana ortaklığın, bağlı ortaklıklarının tamamında yaptığı yatırımlarının defter değeri ile bütün bağlı ortaklıklarının özkaynaklarından ana ortaklığa isabet eden tutar elimine edilir. Burada meydana gelen şerefiyenin ne şekilde muhasebeleştirileceği TFRS 3' de belirtilmiştir. Eğer ana ortaklığın bağlı ortaklığa yaptığı yatırım, bağlı ortaklığın net tanımlanabilir varlıklarından fazla ise şerefiye meydana gelir. Bu tutarın

az olması durumunda şirketi ucuza satın alma durumu meydana gelmektedir. Bu unsurların hesaplanıp kayıtlara alınması biraz öncede belirtildiği gibi TFRS 3’de ele alınmıştır (Özerhan ve Yanık, 2012: 545). Şirketler konsolide bilançoğu hazırlarken şerefiye konusuna önem vermelidir. TFRS 10’da konsolidasyon işlemleri açıklanırken şerefiye kavramı da ele alınmıştır. TFRS 10 Md. B86’da ‘Ana ortaklığın bağı ortaklıklardaki yatırımının defter değeri ve bağı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığın payına denk gelen tutarlar elimine edilir. Bu şerefiyenin ne şekilde muhasebeleştirileceği TFRS 3’de ele alınmıştır.’ Ayrıca TFRS 10 Md. 3’de ‘Bu standart, işletme birleştirmelerine yönelik muhasebe hükümleri ile bu hükümlerin konsolidasyon açısından etkilerini düzenlememektedir’ açıklamasına da yer verilmiştir.

Şirket birleşmeleri, geleneksel bir şekilde çıkarların havuzlanması ile satın alma teknikleri kullanılarak muhasebeleştirilmektedir. TFRS 3 açısından işletme birleşmelerinin tamamı satın alma tekniğı (ele geçirme yöntemi) ile muhasebeleştirilmesi zorunludur. Burada ilk olarak, ele geçiren taraf belirlenir. Ele geçiren şirket, ele geçirdiğı şirketin aktif ile pasiflerinin ele geçirme tarihindeki gerçeğe uygun değerlerini belirleyip bu değeri dikkate alarak bilançosunda sunar. TFRS 3 şerefiye bedelini, edinilen şirketin olağanüstü kazanç oluşturma gücünün bir göstergesi olarak meydana geldiğini ayrıca şirketin gelecek dönemlerde bu imkânı değerlendirerek kârlılığını artıracakını savunmuştur (Gözlüklü ve Bölükbaş, 2009: 37).

Burada bu yöntemlerden biraz bahsedecek olursak, çıkarların havuzlanması diğere bir adıyla çıkarların birleştirilmesi tekniğinde, iki ya da daha fazla tüzel kişilikleri birbirinden farklı işletme, hisse senetlerini değıştirme yöntemiyle birleşerek şirket risklerini paylaşmaktadırlar. Burada birleşen iki işletme, ortaklık haklarını sürdürürken satın alınan şirketlerin varlıklarının net değeri, net defter değerine eşit kabul edilmektedir. Böylece bu birleşmelerde şerefiye oluşmamaktadır (Erdoğan, 2007: 66).

Ancak TFRS 3, biraz önce de belirtildiğı üzere tüm şirket birleşmelerinin satın alma yöntemini uygulayarak finansal tablolara yansıtılmasını temel almaktadır. Bununla birlikte edinen işletmenin, edinme tarihinde edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, borçlarını ve koşullu yükümlülüklerini gerçeğe uygun değerler üzerinden muhasebeleştirir. Ayrıca sonraki dönemlerde amortisman yöntemine göre itfa edilmek yerine değer düşüklüğüne tabi olan şerefiye de finansal tablolara yansıtılmaktadır. Gerçeğe uygun değer, karşılıklı pazarlık atmosferinde, bilgili ve istekli gruplar arasında

herhangi bir varlığın el değiştirmesi veya bir borcun ödenmesi sırasında ortaya çıkması gereken tutardır (Netek, 2012:73). TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı'na göre ise gerçeğe uygun değer, piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemden, bir varlığın satışından elde edilecek ya da bir borcun devrinde ödenecek fiyat olarak açıklanmaktadır.

Bir bağlı ortaklığın ilk edinildiği zaman TFRS 3 hükümleri uygulanmaktadır. Bağlı ortaklık ediniminde, edinim tarihinden sonraki bağlı ortaklığın gelir ve giderleri konsolide finansal tablolar düzenlenirken dikkate alınarak birleştirilmektedir. Birleşme zamanından önce oluşan gelir ve giderler, şerefiyenin hesaplanması içine dahil edildiğinde mükerrer olarak birleştirilmemelidir (Terzi, 2013: 293). Satın alan şirketin kontrolü ele geçirdiği tarih birleşme tarihidir. Bu tarih genel olarak satın alma bedelinin ödendiği tarihtir. Ama asıl önemli olan durum kontrol devridir. Ödeme tarihi ile kontrolün el değiştirme tarihinin farklı olması durumunda, birleşme tarihi kontrolün ele geçirildiği tarihtir (şavlı, 2014: 130).

4.14. Kontrolün Değerlendirilmesi

Kontrol, bir şirketin faaliyetlerinden fayda sağlayabilmek için, finansman ile faaliyet politikalarını yönetebilmek gücüdür (Ataman, Akgül ve Atay, 2004: 133). TFRS 10 açısından kontrol gücünün değerlendirilmesi yani kontrolün var olup olmadığının belirlenmesi için aşağıdaki durumlar incelenmelidir:

- ✓ Yatırım yapılan şirketin amacı ve oluşumu,
- ✓ İlgili faaliyetlerin neler olduğu ile bu faaliyetlerle ilgili olan kararların ne şekilde alındığı,
- ✓ Sahip olduğu hakların, yatırımcı şirkete ilgili faaliyetlerin yönetilebilmesi imkânını sağlayıp sağlayamadığı,
- ✓ Yatırım yapılan şirketle olan ilişkisinden ötürü yatırımcı şirketin değişken getirilere maruz kalıp kalmadığı ya da bu getiriler üzerinde hak sahibi olup olmadığı,
- ✓ Yatırımcı şirketin elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırım yapılan şirket üzerindeki gücünü kullanma imkânına sahip olup olmadığı,

TFRS 10'un Ek B2 ile B3 maddeleri incelendiğinde konsolidasyon işlemi açısından kontrol gücünün varlığının belirlenmesinde temel olarak üç unsur ele alınır.

Bunlar:

- Sahip Olunan Güç,
- Değişken Getirilere Maruz Kalma,
- Getiri Elde Etmede Gücü Kullanma.

Burada bir şirket, %50'den daha azına sahip olduğu başka bir şirketi konsolidasyona tabi tutuyorsa bu kontrole 'fiili kontrol' adı verilmektedir. Bu kontrol, herhangi bir anlaşma, potansiyel oy hakkı ya da benzeri araçlardan meydana gelmez. Fiili kontrolün yanında yatırım yapan şirketin, yatırım yapılan şirket üzerinde kontrol gücünün belirlenmesinde, yatırım yapılan şirketin ilgili faaliyetleri ile ilgili faaliyetleri yönetme hakkı veren hakların belirlenmesi gerekmektedir (Aktaş, 2013: 152).

4.15. TMS 27 ile TFRS 10 Standartları Arasındaki İlişki

TFRS 10'da, TMS 27'de olduğu gibi kontrolün değerlendirilmesi açısından yalnızca nicel faktörler (örneğin pay oranı) değil, nitel faktörler de ele alınmalıdır. Örnek olarak, bir işletmenin yönetim kurulu sayısı 5 ise ve bu yönetim kurulu üyelerinin 3 tanesini başka bir işletme atayabiliyorsa, bu durumda bu işletme pay oranına bakılmadan bağlı ortaklık kapsamına girecektir. Burada TMS 27 ile TFRS 10 arasındaki temel farklılıklar aşağıda verilen tabloda ele alınmıştır (Terzi, 2013: 291).

TMS 27	TFRS10
<i>Konsolidasyon için Kural</i>	
TMS 27 açısından özel amaçlı işletmelerin uygulanmasına yön veren konsolidasyon açısından kural kontroldür. Burada kontrol, getiri ve risklere göre belirlenmektedir.	TFRS 10 ise konsolidasyon açısından tek bir kontrol modeli sunmaktadır. Buna göre kontrol için sadece getiri ve riskler yeterli değildir. TFRS 10 Ek B2 maddesinde bu durumlar açıklanmıştır.
<i>Fiili Kontrol</i>	
TMS 27 açısından fiili kontrol genellikle sahiplik oranı temel alınarak yapılmaktadır.	TFRS 10'da fiili kontrol de kontrol modeline eklenmiştir. TFRS 10 açısından fiili kontrolün değerlendirilebilmesi için yatırımcını asli hakları ile diğer yatırımcılar hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.
<i>Potansiyel Oy Hakları</i>	
TMS 27' ye göre oy gücü esas alınarak potansiyel oy hakkı yapılmaktadır.	TFRS 10'a göre ise kontrolün belirlenmesinde potansiyel oy hakları değil asli potansiyel oy hakları dikkate alınmaktadır. Bu yüzden mevcut potansiyel oy hakları, asli potansiyel oy hakları olmayabilir ya da tersi bir durum söz konusu olabilir. Bu hakların belirlenmesinde ise birçok etken dikkate alınmalıdır.
<i>Asil – vekil İlişkileri</i>	
TMS 27'de asil ve vekil ilişkilerine yönelik bir açıklama yoktur.	TFRS 10'da yatırım yapılan şirketin faaliyetlerini yürütürken asil – vekil ilişkisine yönelik rehber vardır.

Burada TFRS 10'un en önemli özelliği, kontrol gücünün olup olmadığının belirlenmesinde daha ayrıntılı bir bilgi sağlaması ve tek bir kontrol modeli oluşturmasıdır. Bu durum, TFRS 10'u TMS 27'den ayıran en önemli farktır. Kontrolün değerlendirilmesi sürecine getiri ile güç ilişkilerinin ilave edilmesi sebebiyle de daha çok sayıda şirketin konsolidasyonun kapsamına dahil edilmesi imkanı da ortaya çıkmaktadır.

Bu bölümde detaylı bir şekilde anlatılan TFRS 10 standardı dikkate alınarak düzenlenen finansal tablolara temel bir örnek aşağıda verilmiştir.

Örnek: Ana ortaklık A işletmesi, aşağıda bilançosu verilmiş olan B şirketinin hisse senetlerinin %80'ini 220 TL bedelle satın almıştır. Elde edilen şirketin

öz kaynakları toplamı 200 TL' dir. Ayrıca bu şirketin net tanımlanabilir varlıklarının gerçeğe uygun değeri defter değerine eşittir.

Elde Etme Öncesi Ana Ortaklığın Finansal Durum Tablosu

VARLIKLAR	A Şirketi
Dönen Varlıklar	1.050
Kasa	500
Alıcılar	250
Ticari Mallar	300
Duran Varlıklar	500
Maddi Duran Varlıklar (net)	500
TOPLAM VARLIKLAR	1.550
KAYNAKLAR	
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	550
Mali Borçlar	250
Ticari Borçlar	300
ÖZKAYNAKLAR	1.000
Ödenmiş Sermaye	700
Geçmiş Yıllar Karları	50
Kar Yedekleri	250
TOPLAM KAYNAKLAR	1.550

Elde Etme Öncesi Bağlı Ortaklığın Finansal Durum Tablosu

VARLIKLAR	B Şirketi
Dönen Varlıklar	275
Kasa	50
Alıcılar	150
Ticari Mallar	75
Duran Varlıklar	125
Maddi Duran Varlıklar (net)	5125
TOPLAM VARLIKLAR	400
KAYNAKLAR	
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	200
Mali Borçlar	75
Ticari Borçlar	125
ÖZKAYNAKLAR	200
Ödenmiş Sermaye	100
Geçmiş Yıllar Karları	50
Kar Yedekleri	50
TOPLAM KAYNAKLAR	400

Elde Etme Sonrası Ana Ortaklığın Finansal Durum Tablosu

VARLIKLAR	A Şirketi
Dönen Varlıklar	830
Kasa	280
Alıcılar	250
Ticari Mallar	300
Duran Varlıklar	720
Maddi Duran Varlıklar (net)	500
Bağlı Ortaklıklar (net)	220
TOPLAM VARLIKLAR	1.550
KAYNAKLAR	
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	550
Mali Borçlar	250
Ticari Borçlar	300
ÖZKAYNAKLAR	1.000
Ödenmiş Sermaye	700
Geçmiş Yıllar Karları	50
Kar Yedekleri	250
TOPLAM KAYNAKLAR	1.550

Burada tabloyu inceleyecek olursak, ana ortaklığın bağlı ortaklığın hisse senetlerini peşin bedelle satın alması sonucunda aktif/pasif toplamında herhangi bir değişme olmamıştır. Yalnızca varlık kalemleri arasında değişimler meydana gelmiştir. Kasa hesabında 220 TL' lik bir azalma sonucunda bağlı ortaklık hesabında 220 TL' lik bir artışa gidilmiştir.

Elde etme sonrasında konsolide finansal durum tablosunu düzenlemeden önce şerefiye bedeli hesaplanmalıdır. Ana ortaklık, gerçeğe uygun değeri 200 TL olan bir şirketin %80' ini 220 TL bedelle satın almıştır. TFRS 3 dikkate alınarak şerefiye aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır.

Transfer Edilen Bedel	220 TL
Kontrol Gücü Olmayan Paylar (200 * 0,20)	40 TL
Net Tanımlanabilir Varlıklar	<u>200 TL</u>
Ya da	
Transfer Edilen Bedel	220 TL
Net Tanımlanabilir Varlıklar (200 – 0,80)	<u>160 TL</u>
Şerefiye Bedeli	60 TL

...	...		
261 ŞEREFİYE		100	
500 SERMAYE		50	
5XX KAR YEDEKLERİ		50	
5XX GEÇMİŞ YIL KARLARI		60	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR			220
5XX AZINLIK PAYLARI			40
Eliminasyon Kaydı (Çalışma Kağıtları Üzerinde)			

Şerefiye bedeli hesapladıktan sonra grup şirketin konsolide finansal durum tablosu aşağıdaki şekilde düzenlenmektedir.

VARLIKLAR	A Şirketi	B Şirketi	Eliminasyon	Konsolide
Dönen Varlıklar	830	275		1.105
Kasa	280	50		330
Alicılar	250	150		400
Stoklar	300	75		375
Duran Varlıklar	720	125		685
Bağlı Ortaklıklar	220		220 (1)	0
Şerefiye			60 (1)	60
Maddi Duran Varlıklar (net)	500	125		625
TOPLAM VARLIKLAR	1.550	400		1.790
KAYNAKLAR				
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	550	200		750
Mali Borçlar	250	75		325
Ticari Borçlar	300	125		425
ÖZKAYNAKLAR	1.000	200		1.040
Ödenmiş Sermaye	700	100	100 (1)	700
Kar Yedekleri	250	50	50 (1)	250
Azınlık Payları	0	0	40 (1)	40
Geçmiş Yıllar Karları	50	50	50 (1)	50
TOPLAM KAYNAKLAR	1.550	400		1.790

5. KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLARIN DÜZENLENMESİNE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR

Dünya üzerinde ülkelerdeki bütün iş piyasaları incelendiğinde; bu piyasa içerisindeki işletmelerin genelinde büyüme yöntemi olarak holdingleşmek yani grup şirketi kurmanın tercih edildiğini görmekteyiz. Bu durumda finansal tablo kullanıcılarının bu şirket grupları hakkında sağlıklı bilgi edinebilmeleri için grup şirketin finansal çalışmalarını bir bütün olarak değerlendirmeleri gerekmektedir. Bu da ancak konsolide finansal tablolar aracılığı ile mümkündür. Bu çalışmanın amacı; iş piyasasında ana ortaklık ve bağlı ortaklıkları arasında gerçekleşen ya da birbirinden bağımsız olarak gerçekleşen finansal olayların, bu şirketlerin TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı' nı dikkate alınarak düzenlemek zorunda oldukları grup şirketin konsolide finansal tablolarına nasıl yansıtıldığının incelenmesidir.

Bu amaca yönelik olarak bu bölümde üç farklı örnek uygulamaya yer verilmiştir. Çalışmamızda üç farklı örnek uygulama geliştirilme sebebi, literatürde konsolide finansal tabloların düzenlenmesi ile ilgili temel olarak üç farklı durumun bulunmasıdır. Literatürde bahsedilen ve örnek uygulamalarda dikkate alınan üç farklı durum şöyledir:

1. Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın aldığı tarihte düzenlenen konsolide finansal tablo örneği,
2. Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın aldıktan belli bir süre geçtikten sonra düzenlenen konsolide finansal tablo örneği,
3. Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın aldıktan belli bir süre sonra bağlı ortaklık üzerinde sahip olduğu hissenin büyük bir kısmını satması sonucunda yani bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünü kaybetmesi sonucunda düzenlenen konsolide finansal tablo örneği.

Bundan dolayı bu bölümde, TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı'na yönelik olarak üç farklı örnek uygulamaya yer verilmiştir. Burada söz konusu olan işletmelerin tümü sanal işletmelerdir. Uygulama içerisinde yer alan bütün durum, olay ve rakamlar literatürde sıklıkla karşılaşılan varsayımlara dayanılarak düzenlenmiştir. Buradaki işletmelerin bireysel finansal tabloları Kamu Gözetimi Kurumu'nun belirlemiş olduğu denetimden geçen finansal tablolar esas alınarak düzenlenmiştir. Söz konusu

şirketler TFRS kuralları çerçevesinde aynı muhasebe politikalarını kullanarak finansal tablolarını düzenlemiştir.

5.1. Konsolidasyon İşlemleri

Şirketlerin konsolidasyon süreci sırasında konsolide finansal tabloları düzenlemeden önce dikkate almaları gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar aşağıdaki başlıklarda ele alınacaktır.

5.1.1. Raporlama Tarihi

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken ana ortaklık ile bağlı ortaklıklarının finansal tablolarından yararlanılmaktadır. Bundan ötürü, söz konusu ana ortaklık ile bağlı ortaklıklarının raporlama tarihi yani faaliyet dönemi aynı dönemi kapsamalıdır. Eğer raporlama dönemleri farklı ise, konsolidasyon için bağlı ortaklık ana ortaklık ile aynı dönemi kapsamakta olan ek finansal tablolar hazırlanmalıdır. Eğer bağlı ortaklık aynı dönemi kapsamaması için ek finansal tablo düzenleyemiyorsa, ana ortaklık tarafından bağlı ortaklığa ait finansal tabloların dönemi ile konsolide finansal tabloların dönemi arasındaki önemli işlemlerin etkisi düzeltilerek konsolidasyona tabi tutulur. Fakat daima ana ortaklık ile bağlı ortaklık raporlama dönemi arası üç ayı geçemez.

5.1.2. Konsolide Finansal Tabloların Hazırlanması

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken aşağıdaki noktalara dikkat edilmelidir:

- Ana ortaklık ile bağlı ortaklıklarının varlıkları, borçları, gelir, gider, özkaynakları ve nakit akışlarına yönelik aynı kalemleri birleştirir.
- Ana ortaklığa ait her bir bağlı ortaklık içerisindeki yatırımlarının defter değeri ile bağlı ortaklıkların özkaynaklarından ana ortaklığa denk gelen pay elimine edilir.
- Ana ortaklık, konsolide bilançoda azınlık paylarını özkaynaklar içinde ama kendi ortaklarının özkaynaklardaki payından ayrı bir şekilde düzenlenir.
- Grup şirketleri arasında gerçekleşen işlemlere yönelik oluşan borç, varlık, gider, gelir, özkaynak ile nakit akışlarının hepsi elimine edilir. Grup içi işlemler sonucu oluşan kâr ve zararlar elimine edilirken, meydana gelecek olan geçici farklar için TMS 12 Gelir Vergileri Standardı dikkate alınır.

- Konsolide finansal tabloları meydana getiren işletmelerden biri, grubun muhasebe politikası dışında, aynı koşullardaki aynı olaylara farklı muhasebe politikaları uygulamış ise gruba uyum için konsolide finansal tablonun düzenlenmesi esnasında söz konusu şirketin finansal tablolarında ilgili düzeltmeler yapılır.
- Bağlı ortaklığın gider ile gelirleri, ana ortaklığın bağlı ortaklığı edindiği tarihte, konsolide finansal tablolara yansıtılmış borç ile varlıklara dayanmalıdır. Örnek olarak, bağlı ortaklığın ana ortaklık tarafından edinildiği zamandan sonra ayırdığı amortismanları, ilgili amortismanına yönelik varlığın, bağlı ortaklığın edinildiği zaman konsolide finansal tablolara yansıtılmış gerçeğe uygun değerine dayanır.
- Şirket, zarar ya da kârı ile diğer kapsamlı gelirin her bir bileşenini ana ortaklık hissedarları ile azınlık paylarına dağıtır. Bununla birlikte şirket toplam kapsamlı geliri ana ortaklık hissedarları ile azınlık paylarına dağıtır.
- Bir bağlı ortaklığın, özkaynak şeklinde açıkladığı ‘Birikimli İmtiyazlı Hisse Senetleri’ olabilir. Bununla birlikte bu hisseler azınlık paylarına sahip ortakların elinde bulunabilir. Şirket, temettü dağıtım kararı açıklasa da açıklamasa da imtiyazlı paylara isabet eden temettü miktarına göre, kendi payına düşen zarar ya da kârı hesap eder.

5.2. 1.Uygulama

Bu uygulamada bir ana ortaklık ile satın alınan bir bağlı ortaklığın satın alma tarihinde birlikte düzenlemiş oldukları konsolide finansal tablolara temel bir örneğe yer verilmiştir.

X işletmesi, Y işletmesinin %90’ını 31.12.2013 tarihinde 1.250.000 TL nakit bedelle satın almıştır. Satın alınan Y şirketinin bilanço kalemlerinin defter değerleri ile bilanço değerleri aynıdır. Bu şirketlerin 31.12.2013 tarihindeki bireysel bilançoları aşağıdaki şekildedir.

31.12.2013 Tarihli Birleşme Öncesi Bilançolar

VARLIKLAR	X Şirketi	Y Şirketi
Dönen Varlıklar	3.060.000	352.000
Kasa	10	22.000
Bankalar	2.250.000	25.000
Alıcılar	225	55.000
Ticari Mallar	575	250.000
Duran Varlıklar	3.100.000	850.000
Binalar	1.950.000	400.000
Tesis Makine Cihazlar	500	175.000
Taşıtlar (Net)	420	65.000
Demirbaşlar (Net)	230	210.000
TOPLAM VARLIKLAR	6.160.000	1.202.000
KAYNAKLAR	X Şirketi	Y Şirketi
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	3.660.000	400.000
Satıcılar	1.420.000	250.000
Banka Kredileri	2.240.000	150.000
ÖZKAYNAKLAR	2.500.000	802.000
Ödenmiş Sermaye	2.100.000	802.000
Geçmiş Yıllar Karları	400	0
TOPLAM KAYNAKLAR	6.160.000	1.202.000

Şerefiye'nin Hesaplanması:

Konsolidasyon işlemi esnasında şerefiye tutarı hesaplanırken Y şirketinin gerçeğe uygun değerleri dikkate alınmaktadır. Bu uygulamada Y şirketinin defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri aynıdır.

<i>Y Şirketi'nin Satın Alma Değeri</i>		<u>1.250.000</u>
Dönen Varlıkların Gerçeğe Uygun Bedeli	=	352.000
Duran Varlıkların Gerçeğe Uygun Bedeli	=	850.000
Yabancı Kaynakların Gerçeğe Uygun Bedeli	=	(400.000)
Net Varlıkların Gerçeğe Uygun Bedeli	=	802.000
Özkaynaklardaki Azınlık Payı (1.250.000 x 0,10)	=	(125.000)
Özkaynaklardaki X Şirketine Düşen Pay		<u>(677.000)</u>
Şerefiye Bedeli		<u>573.000</u>

.../.../...			
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR HS.		1.250.000	
	102 BANKALAR HS.		1.250.000
X işletmesinin satın alma maliyetinin kaydı			

Şerefiye bedeli, satın alma zararındır bundan dolayı ilgili yatırım hesabı içerisinde ya da alt bir hesapta gösterilmektedir. 261 nolu hesap kullanılmaz. Yukarıdaki muhasebe kaydında şerefiyenin görülebilmesi ve eliminasyonu için asıl kayıt aşağıdaki gibi yapılmalıdır.

.../.../...			
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR HS.		1.250.000	
245.01 GERÇEĞE UYGUN DEĞER BEDELİ	677.000		
245.02 ŞEREFİYE	573.000		
	102 BANKALAR HS.		1.250.000
X işletmesinin satın alma maliyetinin kaydı			

Daha sonra X ve Y işletmelerinin bilançoları birleştirilmesi yani konsolide bilançonun düzenlenmesi aşamasına geçilebilir. Konsolide bilanço düzenlenirken X şirketindeki Bağlı Ortaklık Hesabı elimine edilerek, şerefiye tutarı aktifleştirilecektir. Y şirketinde ise Sermaye Hesabı elimine edilerek, azınlık payları özkaynakların içerisinde dahil edilecektir.

Konsolide bilanço düzenlenirken, resmi belgelerde olmayıp çalışma kağıtları üzerinde eliminasyon kayıtlarının yapılması konsolide bilançonun düzenlenmesine yarar sağlar.

.../.../...			
261 ŞEREFİYE		573.000	
500 SERMAYE		802.000	
	245 BAĞLI ORTAKLIKLAR		1.250.000
	5XX AZINLIK PAYLARI		125.000
Eliminasyon Kaydı (Çalışma Kağıtları Üzerinde)			

31.12.2013 Tarihli X ve Y İşletmelerinin Birleşme Sonrası Konsolide Bilançosu

VARLIKLAR	A Şirketi	B Şirketi	Eliminasyon	Konsolide
Dönen Varlıklar	1.810.000	352.000		2.162.000
Kasa	10.000	22.000		32.000
Bankalar	1.000.000	25.000		1.025.000
Alıcılar	225.000	55.000		280.000
Ticari Mallar	575.000	250.000		825.000
Duran Varlıklar	4.350.000	850.000		4.523.000
Bağlı Ortaklıklar	1.250.000		(1.250.000)	0
Şerefiye			573.000	573.000
Binalar	1.950.000	400.000		2.350.000
Tesis Makine Cihazlar	500.000	175.000		675.000
Taşıtlar (Net)	420.000	65.000		485.000
Demirbaşlar (Net)	230.000	210.000		440.000
TOPLAM VARLIKLAR	6.160.000	1.202.000		6.685.000
KAYNAKLAR				
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	3.660.000	400.000		4.060.000
Satıcılar	1.420.000	250.000		1.670.000
Banka Kredileri	2.240.000	150.000		2.390.000
ÖZKAYNAKLAR	2.500.000	802.000		2.625.000
Ödenmiş Sermaye	2.100.000	802.000	(802.000)	2.100.000
Azınlık Payları	0	0	125.00	125.000
Geçmiş Yıllar Karları	400.000	0		400.000
TOPLAM KAYNAKLAR	6.160.000	1.202.000		6.685.000

5.3. 2. Uygulama

Burada bir ana ortaklık bağı ortaklığı satın aldıktan sonraki dönemlerde düzenlenen konsolide finansal tablo örneği incelenmiştir. Uygulamada ilk olarak, şirketlerin bireysel finansal tabloları verilecek daha sonra konsolidasyon ile ilgili gerekli işlemler yapıldıktan sonra şirketlerin konsolide finansal tabloları düzenlenecektir.

X şirketi Y şirketinin %80'ini 31.12.2013 tarihinde 70.000 TL bedelle satın almıştır. Y şirketinin defter değeri ile gerçeğe uygun değeri aynıdır. İki şirketin de 31.12.2014 itibariyle bilanço ve gelir tabloları aşağıda verilmiştir.

X ve Y İşletmelerinin 31.12.2014 Tarihli Bireysel Bilançoları

VARLIKLAR	X Şirketi	Y Şirketi
Dönen Varlıklar	260.000	227.000
Kasa	10.000	7.000
Alicılar	150.000	130.000
Ticari Mallar	100.000	90.000
Duran Varlıklar	290.000	55.000
Diğer Alacaklar	20.000	15.000
Bağlı Ortaklık	70.000	0
Demirbaşlar (Net)	200.000	40.000
TOPLAM VARLIKLAR	550.000	282.000
KAYNAKLAR		
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	160.000	55.000
Satıcılar	100.000	55.000
Banka Kredileri	60.000	0
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	40.000	92.000
Diğer Borçlar	40.000	92.000
ÖZKAYNAKLAR	350.000	135.000
Ödenmiş Sermaye	250.000	30.000
Geçmiş Yıllar Karları	60.000	85.000
Dönem Karı	40.000	20.000
TOPLAM KAYNAKLAR	550.000	282.000

X ve Y İşletmelerinin 31.12.2014 Tarihli Gelir Tabloları

	X Şirketi	Y Şirketi
SATIŞLAR	405.000	212.000
SATIŞLARIN MALİYETİ	(250.000)	(120.000)
BRÜT SATIŞ KÂRI	155.000	92.000
FAALİYET GİDERLERİ	(90.000)	(50.000)
FAALİYET KÂRI	65.000	42.000
Diğ.FAAL.OL.GEL.KÂR	15.000	6.000
Diğ.FAAL.OL.GİD.ZARAR	(25.000)	(16.000)
FİNANSMAN GİDERLERİ	(5.000)	(7.000)
DÖNEM KÂRI	50.000	25.000
DÖN.KAR.VER.Y.Y.KARŞ.	(10.000)	(5.000)
DÖNEM NET KÂRI	40.000	20.000

Konsolidasyon ile ilgili yapılacak olan işlemler: Ana ortaklık bir şirketi satın alıp, o şirkette kontrol gücünü elde ederek bağlı ortaklığı durumuna getirdiği zaman, daha sonraki dönemlerin içinde finansal tabloların konsolidasyonu esnasında, ilk olarak bağlı ortaklığın satın alma tarihindeki; satın alma değerini, net varlıklarının gerçeğe uygun bedeli ile eğer varsa şerefiyeyi eliminasyona tabi tutar. Yani başka bir anlamda, varlıklarından borçların net gerçeğe uygun değerini düşüktükten sonraki değeri yani özkaynaklarını elimine eder. Fakat satın alma tarihinden sonra şerefiye bedeli açısından değer düşüklüğü hesaplanmış ya da ayrılmış da olabilir. Kobi TFRS uygulayan işletmeler değer düşüklüğü hesaplamak ve amortisman ayırma işlemlerinden ikisini de yapabilir (Kobi TFRS 19/23 – a). Tam set uygulayan işletmeler amortisman da ayıramazlar (TMS 28/32). Ancak değer düşüklüğü karşılığı ayırabilmektedirler (TMS 36). Bunlar gibi bir durum ile karşılaşılması halinde eliminasyon işlemleri sırasında bu kurallar dikkate alınır. Bununla birlikte özkaynaklarda oluşan artış farkından azınlık payına isabet eden hisse de hesaplanarak eliminasyona tabi tutulur.

Daha sonra, bilanço döneminde ana ortaklık ve bağlı ortaklık arasındaki yapılan ticari ilişkilerden dolayı meydana gelen borç ve alacaklar, demirbaş alışverişi, ticari mal alışverişi, faiz alımı verilmesi gibi işlemler de eliminasyona tabi tutulur. Zira konsolidasyonun asıl amacı bu şirketlerin tek bir şirket olarak değerlendirilip yalnızca üçüncü kişilerden kaynaklanan ticari sonuçların finansal tablolarda ele alınmasıdır.

- Y Şirketi'nin satın alma tarihinde bulunan şerefiye, yeniden not edilir:

Şerefiyenin Hesaplanması:

Y Şirketi'nin 31.12.2013 tarihindeki Satın Alma Değeri	<u>70.000</u>
Net Varlıkların Gerçeğe Uygun Bedeli =	70.000
Özkaynaklar İçindeki Azınlık Payı =	(14.000) (70.000 x 0.20)
Özkaynaklar İçinde X Şirketi'ne Denk Gelen Pay	<u>56.000</u>
Şerefiye	<u>14.000</u>

- Y Şirketi'nin satın alma tarihinde özkaynakları da not edilir:

Y Şirketi'nin 31.12.2013 Tarihindeki Özkaynakları;

Sermaye	=	30.000
Geçmiş Yıl Kârları	=	40.000
Toplam	=	70.000 TL'dir.

- Y Şirketi'nin 31.12.2013 Tarihindeki Bağlı Ortaklıklar, Azınlık Payları, Şerefiye ile Özkaynak Hesapları eliminasyona tabi tutulur:

.../.../...			
261 ŞEREFİYE		30.000	
500 SERMAYE		40.000	
570 GEÇMİŞ YIL KARLARI		14.000	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR			70.000
5xx AZINLIK PAYLARI			14.000
1.Eliminasyon Kaydı (31.12.2013 Tarihindeki)			

- Özkaynaklar içerisindeki artıştan oluşan azınlık payları da hesap edilerek eliminasyona tabi tutulur:

Y Şirketi'nin 31.12.2014 Tarihindeki Geçmiş Yıl Kârları	=	85.000
Y Şirketi'nin 31.12.2013 Tarihindeki Geçmiş Yıl Kârları	=	(40.000)
Kalan Tutar	=	45.000
Geçmiş Yıl Kârlarında Oluşan Azınlık Payı (45.000 x 0,20)=		9.000
Y Şirketi'nin 31.12.2014 Tarihindeki Dönem Kârı	=	20.000
Dönem Kârı İçerisindeki Azınlık Payı	=	4.000

...	...		
570 GEÇMİŞ YIL KARLARI		9.000	
590 DÖNEM NET KARI		4.000	
5XX AZINLIK PAYLARI			13.000
2.Eliminasyon Kaydı (31.12.2014 Tarihindeki)			

- 2013 yılında X şirketi ile Y şirketi arasında meydana gelen grup içi işlemler eliminasyona tabi tutulur.

Bağlı ortaklığın ana ortaklığa mal satışından dolayı meydana gelen alacağı elimine edilir:

...	...		
320 SATICILAR (X)		20.000	
120 ALICILAR (Y)			20.000
3.Eliminasyon Kaydı (31.12.2014 Tarihindeki)			

Bağlı ortaklığın ana ortaklığa sattığı ticari mal, satış hesabı ile satılan ticari malın maliyetinden elimine edilir. Ana ortaklık bu ticari malı üçüncü bir şirkete sattığı için bu stokları arasında yoktur:

.../.../...	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR (Y)	20.000
621 SATILAN TİC. MALIN MALİYETİ (X)	20.000
4.Eliminasyon Kaydı (31.12.2014 Tarihindeki)	

Bağlı ortaklığın ana ortaklığa olan borcu, karşılıklı olarak eliminasyona tabi tutulur:

.../.../...	
4XX UZUN VADELİ DİĞER BORÇLAR (Y)	20.000
232 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN ALACAKLAR (X)	20.000
5.Eliminasyon Kaydı (31.12.2014 Tarihindeki)	

Bağlı ortaklığın ana ortaklığa yapmış olduğu temettü yani kâr payı ödemesi elimine edilir:

.../.../...	
641 BAĞLI ORTAKLIKLARDAN TEMETTÜ GELİRİ	10.000
570 GEÇMİŞ YIL KÂRLARI	10.000
6.Eliminasyon Kaydı (31.12.2014 Tarihindeki)	

Bağlı ortaklığın ana ortaklığa yaptığı faiz ödemesi elimine edilir:

.../.../...	
642 FAİZ GELİRLERİ (X)	4.000
780 FİNANSMAN GİDERLERİ (Y)	4.000
7.Eliminasyon Kaydı (31.12.2014 Tarihindeki)	

Eliminasyon işlemleri tamamlandıktan sonra bu iki şirketin Konsolide Bilanço ve Gelir Tablosu düzenlenmiştir.

X ve Y Şirketlerinin 31.12.2014 Tarihli Konsolide Bilançosu

VARLIKLAR	X Şirketi	Y Şirketi	Eliminasyon	Konsolide
Dönen Varlıklar	260.000	227.000		467.000
Kasa	10.000	7.000		17.000
Alıcılar	150.000	130.000	(20.000) (*3)	260.000
Ticari Mallar	100.000	90.000		190.000
Duran Varlıklar	290.000	55.000		269.000
Diğer Alacaklar	20.000	15.000	(20.000) (*5)	15.000
Bağlı Ortaklık	70.000	0	(70.000) (*1)	0
Demirbaşlar (Net)	200.000	40.000		240.000
Şerefiye	0	0	(14.000) (*1)	14.000
TOPLAM VARLIKLAR	550.000	282.000		736.000
KAYNAKLAR				
KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	160.000	55.000		195.000
Satıcılar	100.000	55.000	(20.000) (*3)	135.000
Banka Kredileri	60.000	0		60.000
UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	40.000	92.000		112.000
Diğer Borçlar	40.000	92.000	(20.000) (*5)	112.000
ÖZKAYNAKLAR	350.000	135.000		429.000
Ödenmiş Sermaye	250.000	30.000	(30.000) (*1)	250.000
Geçmiş Yıllar Karları	60.000	85.000	(40.000) (*1)	106.000
			(9.000) (*2)	
			(10.000) (*6)	
Dönem Kârı	40.000	20.000	Gelir Tablosuna bakınız	46.000
Azınlık Payları	0	0	14.000 (*1)	27.000
			13.000 (*2)	
TOPLAM KAYNAKLAR	550.000	282.000		736.000

*Eliminasyonlar yevmiye kayıtlarına göre numaralandırılmıştır.

X ve Y şirketlerinin 31.12.2014 Tarihli Konsolide Gelir Tablosu

	X Şirketi	Y Şirketi	ELİMİNASYON	KONSOLİDE
SATIŞLAR	405.000	212.000	(20.00) (*4)	597.000
SATIŞLARIN MALİYETİ	(250.000)	(120.000)	(20.000) (*4)	(350.000)
BRÜT SATIŞ KÂRI	155.000	92.000		247.000
FAALİYET GİDERLERİ	(90.000)	(50.000)		140.000
FAALİYET KÂRI	65.000	42.000		107.000
Diğ.FAAL.OL.GEL.KÂR	15.000	6.000	(10.000) (*6)	7.000
			(4.000) (*7)	
Diğ.FAAL.OL.GİD.ZARAR	(25.000)	(16.000)		(41.000)
FİNANSMAN GİDERLERİ	(5.000)	(7.000)	(4.000) (*7)	(8.000)
DÖNEM KÂRI	50.000	25.000		65.000
DÖN.KAR.VER.Y.Y.KARŞ.	(10.000)	(5.000)		(15.000)
DÖNEM NET KÂRI	40.000	20.000		50.000
AZINLIK PAYI (20.000 x 0,20)			(4.000) (*2)	(4.000)
NET KAR				46.000

*Eliminasyonlar yevmiye kayıtlarına göre numaralandırılmıştır.

5.4. 3. Uygulama

İncelenecek olan bu son uygulamada, öncelikle bir ana ortaklığın bir şirketi satın alarak kontrol gücünü elde etmesi sonucunda bu şirketi bağlı ortaklığı haline getirmesi daha sonra ise sahip olduğu hisselerden büyük bir kısmını tekrar satarak eski bağlı ortaklığı üzerindeki kontrol gücünü kaybetmesi ile ilgili olarak yapılacak olan konsolidasyon işlemleri ele alınmıştır.

1) X Şirketi, Y Şirketi'nin %90'ını, 31.12.2013 tarihinde 100.000 TL nakit bedelle satın almıştır. Edinilen Y Şirketi'nin bilanço kalemlerini defter değerleri ile gerçeğe uygun değerleri aynıdır. Bu şirketlerin 31.12.2013 tarihindeki birleşme öncesi bilançoları aşağıdadır:

X ve Y Şirketlerinin 31.12.2013 Tarihli Birleşme Öncesi Bilançoları

VARLIKLAR	X Şirketi	Y Şirketi
Dönen Varlıklar	265.000	62.000
Kasa	15.000	5.000
Alıcılar	40.000	12.000
Ticari Mallar	100.000	35.000
Bankalar	110.000	10.000
Duran Varlıklar	200.000	50.000
Binalar (Net)	200.000	50.000
TOPLAM VARLIKLAR	465.000	112.000
KAYNAKLAR		
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	65.000	4.000
Satıcılar	65.000	4.000
UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	100.000	8.000
Banka Kredileri	100.000	8.000
ÖZKAYNAKLAR	300.000	100.000
Ödenmiş Sermaye	250.000	80.000
Geçmiş Yıllar Karları	50.000	20.000
TOPLAM KAYNAKLAR	465.000	112.000

Şerefiye'nin Hesaplanması:

Şirketlerde satın almalarda meydana gelen şerefiye hesaplanırken Y şirketinin gerçeğe uygun değerleri esas alınır. Bu uygulamada Y şirketinin defter değeri ile gerçeğe uygun değerleri aynıdır.

a. Şerefiye'nin Hesaplanması:

<u>Y Şirketi'nin Satın Alma Değeri</u>		<u>100.000</u>
Dönen Varlıkların Gerçeğe Uygun Değeri	=	62.000
Duran Varlıkların Gerçeğe Uygun Değeri	=	50.000
Yabancı Kaynakların Gerçeğe Uygun Değeri	=	(12.000)
Net Varlıkların Gerçeğe Uygun Değeri	=	100.000
Özkaynaklardaki Azınlık Payı	=	(10.000)
(100.000 x 0,10)		
Özkaynaklarda X Şirketine Düşen Pay		<u>90.000</u>
<i>Şerefiye</i>		<i>10.000</i>

b. Satın Alma Maliyetinin Kaydedilmesi:

31/12/2013		
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR HS.	100.000	
245.01 Gerçeğe Uygun Değer Payı: 90.000		
245.02 Şerefiye : 10.000		
102 BANKALAR HS.		100.000
Edinen X Şirketi'nin satın alma maliyet kaydı		

c. Eliminasyon Kaydının Yapılması:

Burada eliminasyon kayıtlarından sonra iki şirketin bilançoları birleştirilerek konsolide bilanço düzenlenir. Konsolide bilanço hazırlanırken, X Şirketi'ndeki Bağlı Ortaklık Hesabı elimine edilerek, şerefiye bedeli aktifleştirilecektir. Y Şirketi'nin ise, Sermaye ve Geçmiş Yıl Kârları Hesapları elimine edilerek azınlık payları özkaynaklara dahil edilecektir.

.../.../...		
261 ŞEREFİYE	10.000	
500 SERMAYE	80.000	
570 GEÇMİŞ YIL KARLARI	20.000	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR		100.000
5XX AZINLIK PAYLARI		10.000
1.Eliminasyon Kaydı (Çalışma Kağıtları Üzerindeki)		

X ve Y Şirketlerinin 31.12.2013 Tarihli Konsolide Bilançosu

VARLIKLAR	X Şirketi	Y Şirketi	Eliminasyon	Konsolide
Dönen Varlıklar	165.000	62.000		227.000
Kasa	15.000	5.000		20.000
Alıcılar	40.000	12.000		52.000
Ticari Mallar	100.000	35.000		135.000
Bankalar	10.000	10.000		20.000
Duran Varlıklar	300.000	50.000		260.000
Binalar (Net)	200.000	50.000		250.000
Bağlı Ortaklık	100.000	0	(100.000)	0
Şerefiye	0	0	10.000	10.000
TOPLAM VARLIKLAR	465.000	112.000		487.000
KAYNAKLAR				
KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	65.000	4.000		69.000
Satıcılar	65.000	4.000		69.000
UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	100.000	8.000		108.000
Banka Kredileri	100.000	8.000		108.000
ÖZKAYNAKLAR	300.000	100.000		310.000
Ödenmiş Sermaye	250.000	80.000	(80.000)	250.000
Geçmiş Yıllar Karları	50.000	20.000	(20.000)	50.000
Azınlık Payları				10.000
TOPLAM KAYNAKLAR	465.000	112.000		487.000

2) Ana ortaklık durumunda olan X Şirketi, Y Şirketi'ndeki yani bağlı ortaklığında bulunan %90 hissesinin %80'ini 05.03.2014 tarihinde 100.000 TL nakit bedelle satmıştır. *Bu satıştan sonrası ana ortaklık, eski bağlı ortaklığında sahip olduğu kontrol gücünü yitirmiştir.*

a. Burada Y Şirketinin Defter Değerleri ile Tanımlanabilir Varlık ve Borçlarının Tespit Edilmelidir:

Y Şirketi'nin 05.03.2014 Tarihli Bilançosu ve Tanımlanabilir Varlık ve Borçlarının Gerçeğe Uygun Değerleri Aşağıdaki Şekildedir:

VARLIKLAR	Y Şirketi Defter Değeri	Y Şirketi Gerçeğe Uygun Değeri	Farklar
Dönen Varlıklar	62.000	72.000	10.000
Kasa	5.000	5.000	0
Alıcılar	12.000	12.000	0
Ticari Mallar	35.000	45.000	10.000
Bankalar	10.000	10.000	0
Duran Varlıklar	50.000	65.000	15.000
Binalar (Net)	50.000	65.000	15.000
TOPLAM VARLIKLAR	112.000	137.000	25.000
KAYNAKLAR			
KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	4.000	4.000	0
Satıcılar	4.000	4.000	0
UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	8.000	8.000	0
Banka Kredileri	8.000	8.000	0
ÖZKAYNAKLAR	100.000		
Ödenmiş Sermaye	80.000		
Geçmiş Yıllar Karları	20.000		
TOPLAM KAYNAKLAR	112.000		

b. Eliminasyon Kaydının Yapılması:

X Şirketi'nin Y şirketini satın aldığı tarih yeni olduğu için, satın alma tarihinde özkaynaklarda ve azınlık paylarında herhangi bir değişme olmamıştır. Bundan dolayı, konsolide bilanço hazırlanırken, X Şirketi'ndeki Bağlı Ortaklık Hesabı elimine edilecek ve şerefiye aktifleştirilecektir. Y Şirketi'nde ise, Sermaye ve Geçmiş Yıl Kârları Hesapları elimine edilerek, azınlık payları özkaynaklar içerisine ilave edilecektir.

.../.../...			
261 ŞEREFİYE		10.000	
500 SERMAYE		80.000	
570 GEÇMİŞ YIL KARLARI		20.000	
245 BAĞLI ORTAKLIKLAR			100.000
5XX AZINLIK PAYLARI			10.000
1.Eliminasyon Kaydı (Çalışma Kağıtları Üzerindeki)			

c. Daha sonra hisse satışından yani ana ortaklığın kontrol kaybından dolayı oluşan kazanç ve kayıplar hesaplanır:

Yukarıda verilen tablodan da anlaşıldığı gibi;

Y şirketinin tanımlanabilir net varlıklarının yani özkaynaklarının gerçeğe uygun değeri: $137.000 - 12.000 = 125.000$ TL'dir.

Satılmış olan %80 hissenin gerçeğe uygun değeri ($125.000 \times 0,80$)	100.000 TL
Satış Bedeli	100.000 TL
X şirketine kalan %10 hissenin gerçeğe uygun değeri ($125.000 \times 0,10$)	12.500 TL
X şirketinin toplam hisselerinin gerçeğe uygun değeri ($125.000 \times 0,90$)	112.500 TL
X şirketinin toplam hisselerinin defter değeri ($100.000 \times 0,90$)	90.000 TL
Şerefiye Bedeli	(10.000) TL
<u>Kontrol Kaybı Sonucu Oluşan Getiri</u>	<u>12.500 TL</u>

d. Geriye Kalan %10 Payın Değerlendirilmesi:

Ana ortaklıkta kalan %10 pay, $125.000 \times 0,10 = 12.500$ TL gerçeğe uygun bedel üzerinden konsolide bilançoda Bağlı Menkul Kıymet olarak değerlendirilecektir.

e. Y Şirketinin Varlık ve Borçları İle Azınlık Paylarının Defter Değerleri ile
Konsolide Bilançodan Çıkarılması:

05/03/2014			
320 SATICILAR (Y)		4.000	
300 BANKA KREDİLERİ (Y)		8.000	
102 BANKALAR		100.000	
5XX AZINLIK PAYI		10.000	
240 BAĞLI MENKUL KIYMETLER		12.500	
100 KASA (Y)			5.000
102 BANKALAR (Y)			10.000
120 ALICILAR (Y)			12.000
153 TİCARİ MALLAR (Y)			35.000
252 BİNALAR (Y)			50.000
5xxKONTROL KAYBINDAN ELDE EDİLEN KAZANÇ			12.500
261 ŞEREFİYE			10.000
2. Y şirketinin konsolide bilançodan çıkarılması			

f. Satıştan Sonra Konsolide Bilançonun Düzenlenmesi:

X ve Y Şirketlerinin 05.03.2014 Tarihli Konsolide Bilançosu

VARLIKLAR	X Şirketi	Y Şirketi	Eliminasyon	Konsolide
Dönen Varlıklar	165.000	62.000		265.000
Kasa	15.000	5.000	(5.000) (2)	15.000
Alıcılar	40.000	12.000	(12.000) (2)	40.000
Ticari Mallar	100.000	35.000	(35.000) (2)	100.000
Bankalar	10.000	10.000	100.000 (1)	110.000
			(10.000) (2)	
Duran Varlıklar	300.000	50.000		212.500
Binalar (Net)	200.000	50.000	(50.000) (2)	200.000
Bağlı Ortaklık	100.000	0	(100.000) (1)	0
Bağlı Menkul Kıymetler			12.500 (2)	12.500
Şerefiye	0	0	10.000 (1)	0
			10.000 (2)	
TOPLAM VARLIKLAR	465.000	112.000		477.500
KAYNAKLAR				
KISA VAD. YAB. KAYNAKLAR	65.000	4.000		65.000
Satıcılar	65.000	4.000	(4.000) (2)	65.000
UZUN VAD. YAB. KAYNAKLAR	100.000	8.000		100.000
Banka Kredileri	100.000	8.000	(8.000) (2)	100.000
ÖZKAYNAKLAR	300.000	100.000		312.500
Ödenmiş Sermaye	250.000	80.000	(80.000) (1)	250.000
Geçmiş Yıllar Karları	50.000	20.000	(20.000) (1)	50.000
Kontrol Kaybından Elde Edilen Kazanç			12.500 (2)	12.500
Azınlık Payları			10.000 (1)	0
			10.000 (2)	
TOPLAM KAYNAKLAR	465.000	112.000		477.500

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Finansal piyasa ortamında işletmelerin düzenledikleri finansal raporlar, bu işletmeler açısından hayati bir öneme sahiptir. Çünkü bu raporlar sayesinde işletmeler kendi iç denetimlerini yapabilmektedirler. Bununla birlikte işletmeyle ilgili olan kişiler ise bu tablolar aracılığı ile işletmenin finansal durumları hakkında yorum yapabilmeye imkânını bulabilmektedirler.

Uluslararası alanda yayınlanan standartlar, işletmelerin düzenledikleri finansal tabloların şeklini ve içeriğini belirlemektedir. Bu standartlar finansal tablo kullanıcılarının yani işletme ilgililerinin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla oluşturulmuştur. İşletme ilgililerine örnek olarak; müşteriler, kredi kuruluşları, tedarikçiler, mevcut ve potansiyel yatırımcılar, yöneticiler, çalışanlar, satıcılar, kamu otoriteleri, kredi derecelendirme kuruluşları ve şirket ortakları verilebilir.

Finansal piyasalarda bulunan işletmeler geçmişten günümüze gelene kadar rekabetin de artmasıyla büyümeyi grup şirketleri kurarak yani holding tipi işletmeler ile gerçekleştirmektedirler. Grup işletmelerinin finansal piyasalar içerisindeki önemi gün geçtikte artmaktadır.

Grup işletmelerinin finansal piyasalardaki öneminin artması sonucunda ise, bu işletmeler hakkındaki finansal tabloların dikkate alınması, işletmelerle ilgili olan kişiler için hayati bir yere sahip olmuştur. Fakat burada grup içerisindeki işletmelerin düzenledikleri bireysel tabloların ayrı ayrı incelenmesi sonucunda, grup işletmelerin finansal durumları hakkında kullanıcılara net ve güvenilir bir bilgi sağlamamaktadır.

Bununla birlikte farklı bir tüzel kişiliği olan bu şirketlerin birbirleri ile yaptıkları işlemlerin karşılıklı bir şekilde temizlenmesi gerekmektedir. Bu amaçtan yola çıkarak, bir grup şirketinin belirli bir dönemde meydana gelen finansal olaylarının özetini açıklamak ve finansal tablo kullanıcılarının grup şirketi hakkında açık ve güvenilir bir bilgiye sahip olabilmesi için konsolide finansal tablolar düzenlenmektedir.

Konsolide finansal tablolar sayesinde grup işletmeleri içinde ilgililerin aklının karışmasına neden olacak ve şüphe uyandıracak işlemler finansal tablolardan arındırılmakta ve bu tablolar bireysel tek bir işletmeye aitmiş gibi kullanıcılara sunulmaktadır. Burada grup içerisindeki işletmelerin sahip olduğu aktif ve pasifler

konsolidasyona tabi tutularak tek bir işletmeye aitmiş gibi sunulmakta ve bu sayede finansal tablo kullanıcılarına güvenli bir bilgi sağlanmaktadır.

Bu çalışma içerisinde kontrole sahip olan yani edinen işletmelere ana ortaklık, kontrol edinilen işletmelere ise bağlı ortaklık adı verilmiştir. Bu çalışmanın temel konusu TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı' dır.

Literatürde en sık kullanılan tablolar, konsolide finansal durum tablosu ile konsolide kâr veya zarar tablosudur. Konsolide bilanço, ana ortaklık ile onun bağlı ortaklıklarının varlıklarının, borçlarının, özkaynaklarının, gelirlerinin, giderlerinin ve nakit akışlarının tek bir işletmenininki gibi sunulduğu, bir gruba ait finansal tablolarıdır. Konsolide finansal tablosu düzenlenmenin en önemli amacı, ana ortaklık yatırımcılarına bilgi sunmaktır. Konsolide kâr veya zarar tablosu ise, ana ortaklık ile bağlı ortaklıklarının belirli bir dönemine ilişkin faaliyet sonuçlarını tek bir ekonomik birimin faaliyet sonucu gibi belirten gelir tablosudur.

Finansal tablolar, şirketlerin finansal sonuçlarını şirket ilgililerine sunma araçlarıdır. Bundan dolayı bu tabloların bütün insanlar tarafından rahat bir şekilde anlaşılabilmesi için ortak bir dil anlayışı ile düzenlenmesi gerekmektedir. Bu yüzden bu tablolar düzenlenirken uluslararası ilke ve uygulamaları bünyesinde bulunduran muhasebe standartları dikkate alınmaktadır.

Konsolide finansal tabloların hazırlanması için yapılan uluslararası düzenlemeler, uluslararası muhasebe standartları ile Avrupa Birliği yönergeleridir. IASB tarafından oluşturulmuş olan IFRS 10 standardı, Dünya'da muhasebe uygulamalarında kabul edilen iki muhasebe standardı setinden biridir. Bu standart, Mayıs 2011 tarihinde yayınlanmıştır. Bu standart, daha önceden yayınlanan IAS 27'de anlatılan konsolidasyon işlemlerinin revize edilerek ayrı bir standart olarak düzenlenmesi ile oluşturulmuştur.

Bu standardın amacı, bir şirket bir ya da daha fazla şirketi kontrol ettiğinde düzenlenmesi gereken konsolide finansal tabloların hazırlanmasına ve sunulmasına yönelik finansal raporlama ilkelerini düzenlemektir. Bu standart uyarınca, bir veya daha fazla şirketi yani bağlı ortaklıkları kontrol eden şirketler (ana ortaklığın) konsolide finansal tablo düzenlemek zorundadır. Burada kontrol kavramı açıklanmakta ve konsolidasyonun dayanağı haline getirilmektedir. Bu standart, kontrol ilkesinin ne

şekilde uygulanacağını ve muhasebeleştirme hükümlerinin ne şekilde yapılacağını düzenlemektedir.

TFRS 10'un getirdiği en önemli yenilik, kontrol kavramını TMS 27'den farklı olarak tanımlamasıdır. Buna göre, yatırımcı aşağıdaki üç şartın birlikte olması durumunda yatırım yapılan şirketi kontrol etmektedir:

- ✓ Yatırım yapılan işletme üzerinde güce sahiptir.
- ✓ Yatırım yapılan işletme ile olan ilişkisinden ötürü değişken getirilere maruz kalmakta ya da bu getirilerde hak sahibi olmaktadır.
- ✓ Elde edeceği getirilerin miktarını etkileyebilmek için yatırım yaptığı işletme üzerindeki gücünü kullanma imkânına sahiptir.

Yatırımcı şirket, yatırım yapılan şirketin ilgili faaliyetlerini yönetme hakkına sahipse, o şirket üzerinde güce sahiptir. İlgili faaliyetler, yatırım yapılan şirketin getirilerini önemli derecede etkileyen faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu faaliyetlere örnek olarak aşağıdakiler verilebilir:

- ✓ Şirketin şirket politikalarının belirlenmesi,
- ✓ Şirketin yatırım politikalarının belirlenmesi,
- ✓ Şirketin finansman politikalarının belirlenmesi,
- ✓ Kilit yönetici atamalarının belirlenmesi.

6.2. Öneriler

Çalışmanın son bölümünde yapılan örnek uygulamalar incelenmiş ve TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı dikkate alınarak düzenlenen konsolide finansal durum tabloları hakkında aşağıdaki sonuçlar çıkarılmıştır. Öncelikle çalışmanın amacı; iş piyasasında ana ortaklık ve bağlı ortaklıkları arasında gerçekleşen ya da birbirinden bağımsız olarak gerçekleşen finansal olayların, bu şirketlerin TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı' nı dikkate alarak düzenlemek zorunda oldukları grup şirketin konsolide finansal tablolarına nasıl yansıtıldığının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda literatürde yer alan üç farklı konsolide finansal tablolara yönelik olarak çalışmada üç örnek uygulamaya yer verilmiştir. Bunun sonucunda üç farklı durumda düzenlenen konsolide finansal tablolar arasındaki farkı görebilme fırsatı oluşturulmuştur.

- Öncelikle finansal piyasalar içerisinde grup işletmelerinin payı gün geçtikçe artması sonucu konsolide finansal tabloların önemi de gün geçtikçe artmaktadır.
- Finansal tablo kullanıcılarının grup işletmelerinin bütünü hakkında sağlıklı ve güvenilir bir bilgi alabilmesi ancak şirketlerin düzenledikleri konsolide finansal tablolar sayesinde olacaktır.
- Ana ortaklık ile bağlı ortaklıklarının birlikte düzenlemek zorunda oldukları konsolide finansal tabloları düzenleme esnasında, şirketlerin birbirleri ile yaptıkları işlemlerin konsolide finansal tablolardan arındırılması önemli bir amaçtır.
- Bu arındırma işlemine ‘eliminasyon’ adı verilmektedir. TFRS 10’ da vurgulanan temel ilkelere biri de eliminasyondur.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın aldığı tarihte düzenlenen konsolide finansal tablo örneğinde eliminasyon kaydı sadece şerefiye ve satın alma bedeli için düzenlenmiştir. Yani bu tablolarda ana ortaklık, bağlı ortaklığı yeni satın aldığı için aralarında ticari olarak (mal satışı gibi) bir ilişki yaşanmadığı için eliminasyon kayıtlarında bu ilişkiler yer almamaktadır.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın aldıktan belli bir süre geçtikten sonra düzenlenen konsolide finansal tablo örneğinde ise şirketlerin birbirleriyle yaptıkları ticari mal alışverişleri, kâr payı ödemeleri gibi işlemler de eliminasyona tabiidir.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın aldıktan belli bir süre sonra bağlı ortaklık üzerinde sahip olduğu hissenin büyük bir kısmını satması sonucunda yani bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünü kaybetmesi sonucunda düzenlenen konsolide finansal tablo örneğinde, ana ortaklık daha önceden satın aldığı hisseyi kâr ederek satmışsa ‘kontrol kaybından elde edilen kazanç’ ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kontrol kaybedildikten sonra düzenlenecek konsolide finansal tablolarda ise bağlı ortaklığın varlıkları, borçları ve azınlık payları çıkarılmalıdır.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklığı satın alması sonucunda şerefiye bedeli ortaya çıkabilir. Bu bedel, TFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı uyarınca muhasebeleştirilmektedir. TFRS 10 ile TFRS 3 arasındaki temel ilişki de ‘şerefiye’ kavramına dayanmaktadır.

- Sonuç olarak; finansal piyasalar içinde finansal bilgi kullanıcıları açısından konsolide finansal tabloların önemi büyüktür. Bu piyasaların içerisindeki büyük işletmeler, bilgi kullanıcılarına kendileri hakkında net ve sağlıklı bir bilgi verebilmek için konsolide finansal tablolarını düzenlemeye önem vermektedirler. TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar Standardı da şirketlerin sundukları konsolide finansal tabloların ilke ve yöntemlerini açıklamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ak, Belma. (2004). Ulusal ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Konsolidasyon ve Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Akbulut, Yıldız. (2001). Konsolide Finansal Tabloların Düzenlenmesi ile ilgili olarak UMS, ABD ve İngiltere’deki Uygulamaların Amaç ve Kapsam Açısından Değerlendirilmesi. *Mevzuat Dergisi*, 42.
- Akdoğan, N. Tenker, N. (2007). *Finansal Tablolar ve Finansal Analiz Teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akgül, A. B. Akay, H. (2004). *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Aktaş, Rabia. (2013). İlke Temelli Finansal Raporlama Standartları Nasıl Öğretilmeli? TFRS 10 – Konsolide Finansal Tablolar Standardı Örneği. *Mali Çözüm Dergisi*. 115, 133 – 168.
- Başaran, Hatice. (2012). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolidasyon*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bayrak, Serbülent. (2001). *Konsolide Finansal Tablolar*, *Vergi Sorunları Dergisi*, 158, 101 – 102.
- Bodur, Pınar. (2011). *İşletmelerde Mali Duran Varlıkların SPK Mevzuatı, Muhasebe ve Denetim Standartları Açısından Önemi ve Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İzmir.
- Bostancı, Serpil. (2002). *Küreselleşen Muhasebede Standartlaşma ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu*. *Mali Çözüm Dergisi*. 59.
- Bölükbaş, Tarık. (2010). *UMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar Standardı Çerçevesinde Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Tabloların Konsolidasyonu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, Ankara.

- Demir, V. Bahadır, O. (2009). UFRS / TFRS Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Konsolidasyon – Açıklamalar ve Uygulamalar. Ankara: Nobel Yayınları.
- Epstein, B. J. Mirza, A. A. (2005). Interpretation And Application Of International Accounting Standartds. USA: John Wiley&Sons Inc.
- Erdoğan, Burcu. (2007). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolidasyon Yöntemleri ve Bu Yöntemlerin Finansal Tablolar Analizine Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, Ankara.
- Gökçen, G. Akgül, B. A. Çakıcı, C. (2006). Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları (Uluslararası Muhasebe Standartları ile Uyumu). İstanbul: Beta Yayınları.
- Gökgöz, Ahmet. (2013). İştirak Yatırımlarının Muhasebeleştirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi. 58, 1 – 19.
- Gözlüklü, B. Bölükbaş, T. (2009). TMS 27 Çerçevesinde Finansal Tabloların Konsolidasyonu. Vergi Dünyaları Dergisi. 337, 41 – 61.
- Greuning, Hannie. (2009). International Financial Reporting Standarts: A Practical Guide. Washington: The World Bank.
- Güler, İbrahim. (2012). Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Kobi TFRS Uygulaması TMS – TFRS Kobi TFRS. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Güvemli, Oktay. (1991). Yedinci Yönergenin Öngördüğü Konsolide Mali Tablolar ve Ülkemizdeki Uygulamalarla Karşılaştırılması. XII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Avrupa Topluluğu’ na Entegrasyonda Muhasebe Standartları. Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- İbiş, C. Özkan, S. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)’ na Genel Bakış. Mali Çözüm Dergisi. 74, 25 – 43.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2005). Türkiye Muhasebe Standardı 1 (TMS 1) Finansal Tabloların Sunuluşu.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2005). Türkiye Muhasebe Standardı 27 (TMS 27) Bireysel Finansal Tablolar.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2005). Türkiye Muhasebe Standardı 28 (TMS 28) İştiraklerdeki Yatırımlar.

- Kamu Gözetimi Kurumu. (2006). Türkiye Finansal Raporlama Standardı 3 (TFRS 3) İşletme Birleşmeleri.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standardı 11 (TFRS 11) Müşterek Anlaşmalar.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10 (TFRS 10) Konsolide Finansal Tablolar.
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standardı 10 (TFRS 10) Konsolide Finansal Tablolar Ek A.
- Karacan, S. (2009). Kobi' lerde UFRS' ye Uygun Finansal Raporlama. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Kaya, İdil. (2011). Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarında Konsolide Finansal Tablolar. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Kezik, Durna Şengül. (2008). Ulusal ve Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Şirket Birleşmeleri ve Konsolide Finansal Tablolar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kayseri.
- Kılınç, Yavuz. (2012). TFRS 10 Açısından Konsolide Finansal Tabloların Düzenlemesi ve Bağımsız Denetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Erzurum.
- Lazol, İbrahim. (2000). SPK Uygulamaları, Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe. Muhasebe ve Finansman Dergisi. 7, 9 – 11.
- Mirza, A. A. Holt, G. J. Orrell, M. (2006). IFRS: Workbook And Guide. New Jersey: John Wiley&Sons Inc.
- Netek, Okan. (2012). Konsolide Finansal Tablolar Standardı. Vergi Dünyaları Dergisi. 2012. 375, 69 – 73.
- Nobes, C. Parker, R. (1983). Comparative International Accounting. Britain: Philipallan Publisher Ltd.
- Nobes, C. Parker, R. (2008). Comparative International Accounting. Edinburg: Pearson Education Limited.
- Örten, R. Kaval, H. Karapınar, A. (2010). TMS – TFRS Standartların İşletmelerde İlk Uygulaması Kobi Muhasebe Standardı Tekdüzen Hesap Planı ile Uyumlu Örnekler. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Örten, R. Kaval, H. Karapınar, A. (2010). Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Örten, R. Kaval, H. Karapınar, A. (2015). 2015 TMS – TFRS . Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemirci, Fahrettin. (2006). Bankalarda Finansal Tabloların Konsolidasyonu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Özerhan, Y. Yanık, S. (2012). TMS ve TFRS Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları. Ankara: Türmob Yayınları.
- Özerhan, Y. Yanık, S. (2015). IFRS / IAS ile TMS / TFRS Uyumlu Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları. Ankara: Türmob Yayınları.
- Özkan, M. Terzi, S. (2010). Avrupa Birliği'nde Finansal Raporlama: İngiltere, Almanya, Fransa Örnekleri. Mali Çözüm Dergisi. 100, 1 – 43.
- Özkan, Ö. Kocamış, U. T. (2010). UMS – TMS 27' ye Göre Konsolide ve Bireysel Finansal Tabloların Hazırlanması (Uygulama Örnekleri). Yaklaşım Dergisi. 216.
- Özkan, S. Acar, E. E. (2010). Uluslararası Muhasebe / Finansal Raporlama Standartlarının Finansal Tablolar Analizi Üzerindeki Etkilerine Genel Bakış. Mali Çözüm Dergisi. 100, 18 – 44.
- Paranko, J. Laine, T. (2004). Towards Consolidated Financial Statement: Observations From Two Networks. Tampere University Of Technology Cost Management Center, Finland.
- Peker, Erol. (2013). İş Ortaklıklarındaki İşlemlerin Ve Payların Muhasebeleştirilmesi, Raporlanması: Bir Uygulama, Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Pierce, A. Brennan N. (2003). Principles and Practice Of Group Accounts A European Perspective. USA: Thomson Learning.
- Sağlam, N. Yolcu, M. Eflatun, O. A. (2015). Örneklerle UFRS Kayıtları. Bursa: Muhasebe Kitapları İnternet Yayıncılık.
- Savaşkan, Emine Demet. (2015). Konsolide Finansal Tablolar Standardının (TFRS 10) İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Denetim Anabilim Dalı, İstanbul.

- Sevilengül, Orhan. (2005). Genel Muhasebe. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şavlı, Tuğba. (2014). Kamu Gözetim Kurumu' nun Finansal Tablo Formatına Uygun Örneklerle Uluslararası / Türkiye Finansal Raporlama Standartları. Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.
- Şen, K. İ. Üçoğlu, D. Terzi, S. (2015). Uluslararası / Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolide Finansal Raporlama. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Taylor, Paul. (1996). Consolited Financial Reporting. London: Paul Chapman Publishing.
- Terzi, Serkan. (2009). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Finansal Raporlama ve Uluslararası Muhasebe Standartları ile Uyumlaştırma Çalışmaları. Dayanışma Dergisi, 105, 15.
- Terzi, Serkan. (2012). Etkin Ortaklık Payındaki Değişimin Konsolide Finansal Tablolar Açısından Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi. 16, 53 – 69.
- Terzi, Serkan. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS 10) Açısından Konsolidasyon İlkeleri ve Kontrol Modeli. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi. 1, 282 – 293.
- Türkkot, M. (2005). Finansal Muhasebede Uluslararası Standartlar, Yaklaşım Dergisi, 148.
- Yardımcıoğlu, Mahmut. (2008). Finansal Tabloların Konsolidasyonu ve Uluslararası Muhasebe Standartları Yönünden Değerlendirilmesi. Mali Çözüm Dergisi, 90, 90 – 148.
- Yüksel, Murat. (2008). TMS 27' ye Göre Konsolide Finansal Tablolar ve Düzenlenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Muğla.
- Zaif, F. Ayanoğlu, Y. (2006). Finansal Tabloların Sunuluşu Standardının Getirdikleri ve Ülkemizdeki Uygulamalarla Karşılaştırılması. XXV. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu. Muğla, 1 – 31.